

güzelyazılar

TYS Yayınıdır

Mart-Nisan 2002 Ederi: 3.000.000 TL.

Kurumlar için ederi: 5.000.000 TL.

Nazım Hikmet 100 Yaşında

Hasan AKARSU. Gülten AKIN. Sabahattin Kudret AKSAL. Mazhar ALPHAN
Hüseyin ALTUNYA. Yetkin ARÖZ. Bedrettin AYKIN. Mehmet BAŞARAN.
Cengiz BEKTAŞ. Umur BUGAY. Leman BODUROĞLU. Yılmaz ÇONGAR.
Behiç DUYGULU. Rahmi EMEÇ. Nejat ELİBOL. Gülseren ENGİN. Emine ERBAŞ.
Osman Serhat ERKEKLİ. Güngör GENÇAY. Mehmet GÜLER. Şenol GÜREL.
Uğur HACIHASANOĞLU. Aydın HATİPOĞLU. Hilmi HAŞAL. Viladislav HODASEVIÇ.
Mustafa IŞIK. Nur İÇÖZÜ. Lütfi KALELİ. Arife KALENDER. Nusret KARACA.
İkbal KAYNAR. A. Nevzad ODYAKMAZ. İzumi SHİKİBU. Osman ŞAHİN. Turgut TAN
İlhami Bekir TEZ. Hüseyin TOPÇUGİL. Fûruzan TOPRAK.
Kirkor YETEROĞLU. Haşmet ZEYBEK.

LANETLİLER (Grotesk Öyküler)

Joyce Carol OATES ÇEVİREN Alev BULUT

Korkmak bir ihtiyaçtır!

Joyce Carol Oates'tan, "korku"yu estetik bir tarzda sunan "grotesk" öyküler.

Bizi korkutmaya, sarsmaya kararlı, temeli insan ruhunun derinliklerine kazılı bir sanat geleneğinin seçkin ürünleri...

İş Bankası Kültür Yayınları Mağazaları,
kitapçılar ve www.iskulturyayinlari.com.tr
adresinde.

TÜRKİYE BANKASI Kültür Yayınları

güzelyazılar'dan

Güzel Yazılar'ın on beşinci sayısı ile karşınızdayız. İki ayda bir yayımlandığına göre, 30 aydır birlikteyiz. Yeni dönemin yeniliklerinden biri olarak Abonet hizmetiyle abonelerimizin *Güzel Yazılar*'ı artık daha düzenli olarak ulaşacak. Ayrıca *Güzel Yazılar* daha yaygın bir dağıtım ağına ulaşmış bulunuyor.

Ürün kalitemize daha çok önem vermeye çalışıyoruz. Yazı Kurulumuz bu konuda biraz "katı" davranmak kararında. En güzel yazı, şiir, makale, eleştiri, deneme, gezi, anı türlerinin olabildiğince en güzel örneklerini okurlarımıza sunmak istiyoruz.

UNESCO tarafından 2002'nin *Nazım Hikmet Yılı* ilan edilmesi, Türk edebiyatı için gurur verici bir olay olarak, bizim de sürekli gündemimizde olacak.

Karikatürleriyle kapaklarımıza renk katan tüm karikatürcü dostlarımıza teşekkür ediyoruz. Geçen sayımızda Semih Poroy'un çizgileriyle süslenen kapağımız, bu sayımızda da Tan Oral'ı konuk ediyor. Sevgili Tan Oral özgün çizgileriyle çeşitli etkinliklerimizde hep yanımızda oldu.

Güzel bir gelecek umuduyla...

Yayın Yönetmeni

güzelyazılar

Bir TYS Yayınıdır

İÇİNDEKİLER

Aydın Hatipoğlu Nazım Hikmet...Türkçenin Dünyaya Yansıyan Işığı	4
Gülten Akin Dünya Şiir Günü Bildirisi.....	5
Hüseyin Topçugil Güzayna.....	6
A.Nevzad Odyakmaz Adı Aşk Olan.....	7
Lütfi Kaleli Vatan Soyan ve Satan Vatanperver İse.....	8
Uğur Hacihanefioğlu Nostalji Durakları.....	10
Turgut Tan İnsan, İnsan Olarak Doğmaz, Oluşturulur.....	11
Cengiz Bektaş İda'ya Yürüyorum.....	12
Füruzan Toprak Çapraz.....	13
Güngör Gençay Zemheri.....	15
Umur Bugay Bir Teşekkür Mektubu.....	16
Emine Erbaş Tren Yolundaki Palmiyeli Ev.....	17
Bedrettin Aykın Yurtsama.....	18
Haşmet Zeybek Şamanizm.....	19
Leman Boduroğlu Sokak Çocukları.....	23
Yetkin Aröz Sığınmacı Bir Aşk.....	24
Gülseren Engin Öykünün Geleceği: Etkileşimli Öykü.....	25
Mazhar Alphan Öğreti.....	27
Kirkor Yeteroğlu Bağbozumu.....	28
Mehmet Güler Kutuplara Doğru.....	29
Arife Kalender Güz Yorgunu Kar.....	34
Nur İçözü Cuma.....	35
Hilmi Haşal Savunma.....	45
Nejat Elibol Kuyruktakiler.....	46
Osman Serhat Erkekli Yaralı Gül.....	55
Rahmi Emeç Abla Şiiri.....	56
Hüseyin Altunya Eğitim Dili: Anadili.....	57
Mustafa Işık Hayat Gözlerime Bak.....	70
İkbal Kaynar Şiirin Türkünün Doğanın İçinde.....	71
Nusret Karaca Beyaz Kuş.....	72
Şenol Gürol Çoktum.....	73
DÜNYADAN	
Viladislav Hodaseviç Denize Vardık.....	74
İzumi Shikibu Ateş Böceği-Aşk Şiiri-Rüzgar-Gökyüzü.....	75

ANMALIK	
Mart-Nisan Aylarında Yitirdiklerimiz	76
Behiç Duygulu Kötü Havalarda Bir Kadın.....	77
Anıların İçinden	79
İlhami Bekir Tez 70 Yaşın Hüznü.....	80
Sabahattin Kudret Aksal Bir Kanat Sesiyle.....	81
KİTAPLIK	
Kısa Kitap Tanıtımları	82
Mehmet Başaran Rumeli İçini Çeker.....	84
Osman Şahin Filler Sultanı İle Kırmızı Sakallı Topal Karınca.....	87
Yılmaz Çongar Dönme Dolap.....	89
Hasan Akarsu İ.Kemal Karadayı'nın İki Kitabına Değिनiler.....	92
ÖDÜLLER-YARIŞMALAR	
Bu Yayınevi 2001 Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması	
Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülleri	
Füruzan Toprak Parkı.....	93
2002 Necatigil Şiir Ödülü	
Kocaeli Üniversitesi 2002 Şiir Gençlik Ödülleri.....	94
Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü 2002.....	95

Kapak Deseni: **Tan Oral**

GÜZELYAZILAR / İki Aylık Yazın Ürünleri Seçkisi (Ortak Kitap) Yıl:3 Sayı:15
 Mart-Nisan 2002/ Türkiye Yazarlar Sendikası Yayın Kurulu'nca hazırlanır /
Yayın Kurulu: Bedrettin AYKIN, Eray CANBERK, Aydın HATİPOĞLU, Öner YAĞCI / **Yönetmen:** Aydın HATİPOĞLU / **Yayın Koordinatörü:** Bedrettin AYKIN / **Basıma Hazırlayan:** Ceren Basım Yayın / **Baskı ve Cilt:** Ceren Ofset Matbaası / **Yönetim Yeri:** Türkiye Yazarlar Sendikası, Yıldız Sarayı Dış Karakol Binası, Barbaros Bulvarı 80700, Beşiktaş-İstanbul / **TYS Yazışma:** PK. 98 - 34432 Sirkeci İstanbul / **Tlf.-Faks** (0212) 259 74 74 / **Ürün İletim ve Dergi Yazışma:** Bedrettin AYKIN, PK. 54, 81301 Kadıköy /İstanbul, **Ederi:** 3.000.000 TL. **Kurumlar İçin:** 5.000.000 TL. Dış ülkeler için, iki katı TL. ya da karşılığı döviz/ **TYS üyelik ödentisi için Posta Çeki Numaramız:** 89508 / **Dış Ülkeler İçin Banka Hesap Numaramız:** TYS adına Türkiye İş Bankası İstanbul Beyoğlu Şubesi: 50527 / Gönderilen yazılar geri verilmez / İki sayı üst üste yayımlanmayan ürünler, yazarlarınca, başka yayın organlarında değerlendirilebilir / Bilgisayarla çalışan yazarlarımızın, yazılarıyla birlikte disketlerini de göndermeleri. **Abonelik:** ABONET: **Tlf.:** (0212) 210 01 10 (5 Hat) Abonet Faks (0212) 222 27 10, **Bayi Dağıtım:** PENTIMENTO **Tlf.:** (0212) 293 39 59. **ISBN - 975-93484-8-9**

Nazım Hikmet... Türkçenin Dünyaya Yansıyan Işığı

Aydın Hatipoğlu

Biz, yani 60 kuşağı ozanları, şiire başladığımızda, bu ülkenin yetiştirdiği en büyük ozan Nazım Hikmet yasaktı. Ne kitapları satılıyor, ne antolojilerde yer alabiliyor, hatta ne de adı anılabiliyordu uluorta.

İlk kez, Haydarpaşa Lisesi'nde rahmetli hocam Nahit Cemal Tokar, şiirde sestem söz ederken, anımsı adını yüksek sesle: "Bir de Nazım Hikmet vardır sesi çok iyi kullanan **'Tram tram başlasın orkestram'** mısralarında olduğu gibi, üç telli sazın cılızlığına karşı, bir orkestranın çok sesliliğini duyuruyordu şiirinde" demişti.

27 Mayıs'ın ülkeye armağan ettiği 1961 Anayasası'nın kabulünden sonra, ilk kez Yön dergisinde Kurtuluş Savaşı Destanı şiirinin yayımlanmasıyla delinmişti onun adı üzerine konan yasa. Böylece kitapları birbiri ardına yayımlanmış ve büyük bir susuzlukla kapışılmıştı.

Yani 1938'den 1961'e kadar Türk edebiyatı Nazımsız bırakılmıştı. İşin belki de daha vahimi, Nazım o kadar yok sayılmış ve kimi entelektüeller bile bu durumu o kadar içlerine sindirmişlerdi ki, onun cumhuriyet dönemi şiirinin ilk yenilikçi akımının yaratıcısı olduğu bile unutulmuş, 50'li yıllarda moda olan şiir akımına "İkinci Yeni" adı verilmişti. Yani Garip akımı birinci yeni, ardından gelenler de İkinci Yeni...

Bugün Amerika'dan Avustralya'ya tüm dünyada 2002 yılı Nazım Hikmet Yılı olarak anılıyor; şiirleri, tiyatro yapıtları, bale uyarlamaları, barış savaşçılığı, siyasal inancı, özgür kimliğiyle Türkçenin parlayan yıldızı olarak göğsümüzü kabartıyor.

Ya onu mahkum edenler? Ya onu vatandaşlıktan çıkarırlar? Acaba onların adını, torunları anımsıyor mu?

Nazım Hikmet 100 Yaşında. Artık Türkiye'de Türkçesiyle okunuyor. Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki çınar ağaçları, onun simgesel mezarı olarak ziyaret ediliyor.

Bu arada bazı "küçük adamlar" onun eteklerine tutunarak kendilerine bir yer edinmeye çalışırken, bir başka grup "küçük adam" da onun paçalarına saldırmayı hâlâ marifet sayıyor.

Oysa, o zaten yıllar yılı Gülhane Parkı'nda bir ceviz ağacı olarak bizimle değil miydi? Şimdi tüm dünya, Yunus Emre ve Mevlana'dan sonra, üçüncü kez bir büyük Türk şairini, Nazım Hikmet'i Türk kültürünün uluslararası anıtı olarak selamlıyor.

Gülten Akın

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜ BİLDİRİSİ

SEVGİLİ DOSTLAR, ŞİİRİN YAKININDA DURANLAR

Anneler günü, babalar günü, sevgililer günü, Nazım Yılı, Mevlana Yılı, Mevlana Haftası ve 21 Mürt Dünya Şiir Günü.

Ne oldu bize, bizlere? Eskiden önemseydiğimiz, sevdiğimiz, bağlandığımız değerleri birer güne, yıla bağlayarak iptal mi etmek istiyoruz geri kalan zaman için? Yoksa anneye, babaya, sevgiliye, şiiire, Nazım'a yer kalmadığı gibi bir endişeden mi?

Birey olmak için toplumsallıktan geçiremediğimiz bu hayattan hâlâ biraz utanç mı duyuyoruz? Utancı yenmek mi istiyoruz; bir gün anne, bir gün sevgili, bir gün şiir diyerek?

Zamanımız nelerle dolu, dünyanın zamanı nelerle dolu? İnsan, evrensel olarak çaresizdir henüz. Bunu biliyorduk ve şiir bu çaresizliği destanlarla, büyülü dizelerle aşmaya çabalıyordu yüzyıllardır. İnsan, dünya içinde çaresiz değildi; bunu artık güvenle söyleyemiyoruz. Yine de savaşımlara, gücün güçlüğünün egemenliğine, kısımlara, işkencelere karşı durmaya çalıştı şiir.

İşgal altındaki yaşamımızdan, yaşam alanlarımızdan kaçıp kurtulmak istesek, antenler, vericiler peşimizde. Bireysel yaşamımız yok. Kayboldu. Onu arıyoruz. Özgürlüğümüzü arıyoruz. Şiir, özgür olmalıdır diyoruz; ama hayatımızı özgür kılamadığımız için şiirimiz özgür olamıyor.

Bunu kim, ne sağlayacak? Başkası değil; yine şiirler yazarak, yine şiirin içinde kendimiz, kendi önümüzü açmaya çabaladık, çabalıyoruz. "O komik, o acıklı şövalye gibi mi?" diyor birileri. Ama o şövalye şunca yıldır güncelliğini yitirmedi. O, dünyayı değiştiremezdi; doğru, biz de değiştiremeyiz birdenbire. Ama buna çabalamak, şiirin özgürleştiği alanları anlam içinde yakalamak kaygımız var. Salt biçimsel özgürlük değil, özü de kapsayan biçimsel özgürlük.

Bu yüzden kaygımız; özgürlüğümüzün engelleri için, savaşlar, yoksulluklar, susturmalar için, doğayı bozmalar, kirlenmeler, kirlenmeler için. Elimizde kalan dilimizle yetinmeyerek, dil imkanlarını yetimizin büyüyle aşarak, bizi duyanları cesaretlendirerek, yazmayı sürdürmeliyiz. Şiirin düşünceyi, sezgiyi zenginleştirici, derinleştirici, ufuk açıcı olduğunu biliriz. Şiir her zaman, şiir bazen, şiir bir kez de olsa paylaşılan şeydir. Değeri budur.

Rüzgar uğultusu, kar sesi, bulut gölgesiyle MAVİ KUŞ'un peşinde her gün.

HÜSEYİN TOPÇUGİL'İ YİTİRDİK

Üyelerimizden şair Hüseyin Topçugil 13 Mart 2002 tarihinde İstanbul'da aramızdan ayrıldı. "Güzayna" adlı şiiriyle sonsuzluğa uğurluyoruz onu.

GÜZAYNA

bir çam ağacıyım
saçağında güzül şemsiyenin
ateşe boyar poyraz ellerimi
karakuşlar hançer soluğumda
tek güvencem
süreğen ayaklarım
yeraitında direnen
hangi yağmur söndürecek
yüreğimde koyakları

dağ ova akadurur yoldaşlarım
zümrüt bir ırmak gibi
gider gelir hızarıcılar kara
defter tutar tahtacılar
biçerler birer birer
o fidan umutları

bir çam ağacıyım
kanadında yelkovanın
kendiyile söyleşen
nereye gidecek
bukağılı günler
kelepçe gecelerinde
mektup beklerim hiç kimseden
alevden bir orak yalnızlık
biçedurur ekinlerimi

ivecen yaşam
dört nala ölüme genç
bir anahtar elimizde
açılıyor kapılar oysa
bin bilinmeze

ipeksi çelik
buzul ateş bedenim
savruluyor zakkum fırtınasında

A. Nevzad Odyakmaz

ADI AŞK OLAN

bir rüzgâr ürpermesi sularda
tutulmaz değil sular
son çağırısı acıların
sabır kül olur bir yangınla

usa vuran her Şey
dağılır gider bir karanlıkta
bir bilinmezlik yaşanır
zaman kırılır yer yer

sarınmalı ince tenine göğün
bu giz örtüsüne adı aşk olan
Şiirin ilk dizesi yazılmalı
tutuŐmalı bir ucu karanlığın

Vatani Soyan ve Satan Vatanperver ise...

Lütfi Kaleli

15 Ocak 1902 günü dünyaya gelen ünlü Türk şairi Nazım Hikmet, sevenlerinin girişimiyle “**Nazım Hikmet Yılı**” olarak kabul edilen 2002 yılında tüm dünya ulusları tarafından düzenlenen törenlerle anıldı.

Bu bağlamda uzun yıllar yasaklı olduğu Türkiye’de de doğumunun 100. yılında anılan Nazım Hikmet, komünistliğinin dışında en çok “**vatan hainliği**”yle suçlanmış ve toplumdaki dışlanmıştı.

Evet, Nazım Hikmet bir komünistti; ama asla vatan haini değildi.

O, vatani soyan ve satanlara kinaye olsun diye, “**Eğer mandacılar, vatani soyan ve satanlar vatanperver ise ben vatan hainiyim!**” diyerek gerçek vatan hainlerine en sert biçimde tepki veriyordu. Tıpkı gerçek bir Atatürkçü olan Cumhuriyet gazetesi sahip ve başyazarı Nadir Nadi’nin, Atatürk devrim ve ilkelerine ihanet eden sahte Atatürkçülere tepki vererek “**Eğer onlar Atatürkçü iseler, ben Atatürkçü değilim!**” deyişi gibi...

Nitekim Nazım Hikmet, gerçek vatan hainlerine karşı yazdığı tepkisel şiirinde gerçek vatanseverliğini şu dizeleriyle dile getiriyordu:

“Evet vatan hainiyim, siz vatanperverseniz, siz yurtseverseniz / ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim. / Vatan çiftliklerinizse / Kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan / Vatan, şose boylarında gerbermekse aklıktan / Vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan kıvranmaksa yazın / Fabrikalarınızda al kanımızı içmekse vatan / Vatan, tırnaklarıysa ağlarınızın / Vatan, mızraklı ilmühalse / Vatan, polis copuysa / Ödeneklerinizse, maaşlarınızsa vatan / Vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası / Amerikan donanması, topuysa / Vatan, kurtulmaksa kokuşmuş karanlığınızdan / Ben vatan hainiyim!”

Başta “**Kuvayı Milliye Destanı**” olmak üzere hemen her şiirinde samimi bir vatansever olduğunu kanıtlayan Nazım Hikmet, aynı zamanda samimi bir komünistti de. O, düşlediği komünist dünyasında “**Yok edin insanın insana kulluğunu, bu vatan bizim!**” diyerek imtiyazsız, sınıfsız bir düzen istiyordu...

Nitekim Sovyetler Birliği’ne gittiğinde özlediği bu düzeni göremeyince, despot Stalin’e tavır koymakta gecikmemiş ve orada da yasaklanmıştı...

Ne yazık ki Nazım Hikmet'in bu yönlerini gündeme getirmeyen medya kuşları, daha çok Nazım'ın çapkınlığını dile getirdiler...

Bu arada **Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar ve Edebiyatçılar Derneği** gibi ciddi sivil toplum örgütlerinin düzenlediği Nazım Hikmet etkinliklerine hiç ilgi göstermeyen kimi medya mensupları da, Nazım Hikmet'i "**Fernehbahçe'nin amigosu**" yapma hafifsemesiyle saygısızlıkta bile bulundu.

"Güzel günler göreceğiz çocuklar, güneşli günler göreceğiz. / Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar / ışıklı maviliklere süreceğiz..." diyen Nazım Hikmet; kire, pisliğe bulaşmadan yarının büyükleri olacak temiz yürekli çocuklarla insanca ve hakça bir düzen kurmayı düşlüyordu...

"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür / Ve bir orman gibi kardeşesine / bu hasret bizim..." diyen Nazım Hikmet, kurmayı düşlediği düzende adaletin, eşitliğin, barışın, kardeşliğin ve sevginin bir ağaç gibi kök salmasını istiyordu.

Ezilen ve sömürülen emekçilerin haklarını savunan Nazım Hikmet; ezilen ve horlanan kadınların haklarına da şöyle değiniyordu:

"Ve kadınlar / bizim kadınlarımız: / korkunç ve mübarek elleri / ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle / anamız, avradımız, yarımız / ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen / ve soframızdaki yeri / öküzümüzden sonra gelen / ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız / ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki / ve karasabana koşulan / ve ağıllarda / ışıltısında yere saplı bıçakların / oynak ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan kadınlar / bizim kadınlarımız..."

Nazım Hikmet'i kısa bir makale boyutunda anlatmak çok zor. O; soğunsuz, sömürsüz, insanca ve hakça bir düzen kurmak için tüm namuslu aydınlara çağrıda bulunuyor ve şöyle diyordu:

"... Ben yanmasam / sen yanmasan / biz yanmasak / nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa?.. / Hava toprak gibi gebe. / Hava kurşun gibi ağır. / Bağır, bağır, bağır, bağırıyorum. / Koşun, kurşun eritmeye çağırıyorum!.."

Nazım Hikmet'in çağrısına uyalım, arsız ve hırsıza karşı bölünmeden birlikte kardeşçe bir düzen kuralım...

Uğur Hacıhanefioğlu

NOSTALJİ DURAKLARI

I

taş düşer, yağmur yağar
ten büyütür çıplağı

gürültüsüz iner gece
bozguna yazılmış bir kara duyudur
denizin sahile yıktıkları

çözülse de düğüm
susturamazsın ilkin arılığını
gizemin yüreğinde zaman kırılmaları

II

çöktükçe derinlere
tensel bir duyu zaman
sanki hiç yaşanmadı

III

bir şeyler var ki susulur
yoklarsın yoklar gibi boşluğu
acının karanlığın dilini
ve dibe çökeni,
sonra su yüzüne kendi vuran
şarkılarla köpük incesi

“İNSAN İNSAN OLARAK DOĞMAZ, OLUŞTURULUR

Turgut Tan

Edebiyat yalnızlıktır. O okunurken de, yazılırken de, yapılan bir yalnızlık eylemidir. “Edebiyat Yalnızlığı” insanın kendini duyumsaması, düşselliktir ve etik bir değer taşır. Bunlarsa insan olmanın kaynaklarıdır. “Edebiyat Yalnızlığı” kendimizi en çok insan olduğumuzu hissettiğimiz andır.

Yazmak, yazarın yaşadığını, yaşananı aktarması, bir biçem içinde sunması olmalıdır. Toplumsal gelişmeyi, sorunlar üzerinde düşünmeyi, güzelduyumu, edebiyat gündeme getirir.

Edebiyat, onu bir olgu durumuna getiren, güzelduyumu heyecana çeviren yapıtlarla sunulur... Sanat, edebiyat dergileriye hayatın öncüleridir, onlarda hoşnutluk ve haz vardır. Edebiyat dergileri, edebiyat dünyasının havai fişek güzellikleridir.

O karşılıksız sevgi, dostluk, mutluluk ateşidir. **Uygarlık yolunda olan bir toplum ilerlerken “gelişmesi aydın, bilinçli, dürüst insan sayısının artmasına bağlıdır”** diyor Çehov. Çağdaş insan olmanın yolu edebiyatla, sanatla ilgilenmekten geçer. Günümüzde edebiyat ve sanatın güncellik kazanması, ona ilginin artması çağdaş toplum olmamıza bir ivme kazandıracaktır. “Edebiyat dergilerinin amacı, edebiyata ilgisizliği kendi çaplarınca onarmak, edebiyat hareketi çizgisinde, ilkeleri ve sosyal konumuyla, onun ışığı altında: edebiyat güzelliğiyle, bütünlük içinde olmaktadır. **“Hayat sefillik için değil mutluluk için yaratılmıştır.”**

Şiirsiz, edebiyatsız, dergisiz kalmayın. Kalırsanız sevgiyi de, sevinci de unutursunuz. Sanatı sevmeyen insandan hiçbir şey olmaz. **Gothe'nin dediğine: “Kısacık ve bir tek kez yaşanan hayatımızı boşuna harcamış oluruz.”**

Edebiyat ciddi bir iştir. Yazar belirgin ve etkin biçimde insanıyeti savunmak, gerçekçi ve insandan yana olmak zorunludur. Çünkü gerçekliği o kavrayacak, bize anlatacaktır. İçinde bulunduğumuz şu günlerde etik değerlere, yardımseverliğe, özveriye, değerbilirliğe o denli gereksinmemiz var ki. Edebiyat dergilerinde her kuşaktan ozanlar, yazarlar, kısa okumalarla yazarlar âlemi, biyografileri bulunmalı, günlükler, anılar, öyküler, kitap tanıtımları yayımlanmalıdır. Bunlar okurun ilgisini çekmekte, renklilik oluşturmaktadır. Tabii en başta da şiir olmak kaydı şartıyla.

Edebiyatçıları dışındaki aydınlarımızın edebiyatımıza, edebiyat dergilerine yeterli ilgiyi gösterdikleri söylenemez. Bundan edebiyatçıların, dergilere daha çok sahip çıkma, destekleme, ilgilerini esirgememe çabası içinde olmaları gerektiği gerçeği ortaya çıkıyor.

Erasmus, (Hollandalı 1469-1536) “Deliliğe Methiye” adlı kitabında “Hayvan hayvan olarak doğar, insan insan olarak doğmaz, oluşturulur” diyor. Sanatla, edebiyatla, düşünden başka insanı ne olgunlaştırabilir? Duyguları gelişmiş, algılama gücüne ermiş uygar insanın tanımı budur.

Edebiyatçının çalışması, eserin okunması, bir yalnızlık eylemidir. Yalnızlık bağımsızlıktır, özgürlüktür. Edebiyat yalnızlığın arkadaşıdır.

Kitaplar, dergiler, şiirler, insanlığa iyi niyeti, yumuşak başlılığı, çelebiliği (terbiye, naziklik, zerafet) ve merhameti aşılar.

“Merhamet, gerçek sanatın kaynağıdır.”

CENGİZ BEKTAŞ

İDA'YA YÜRÜYORUM

YÜRÜYORUM
DİBE VURMUŞLUKTAN
AK MERMERLERİN ORAYA
İDA'YA

YÜRÜYORUM
BİN PINARIN SULARINI
TERSİNE
ÜŞÜSEM DE
KAYADAN KAYAYA
KANASAM DA
YASAKLARINIZ
NE AYI BOĞAN NE ÇADIR YIRTAN
YÜRÜYORUM
DAĞIN ÇIPLAĞINA
ORAYA
İDA'YA

AYA TAPANLARA
GÜNEŞE PARAYA
ARDIMA BAKMADAN
DÜNE BUGÜNE
KORKUSUZ GELECEĞE
YÜRÜYORUM
YÜCESİNE ORAYA
İDA'YA

Çapraz

Füruzan Toprak

Dolabını açtı, Brüksel danteli bej nikahlığını çıkardı. Evirdi çevirdi, ama içi kaldırmadı, dürüp yerine koydu yeniden. Dolaptaki öbür giysilerini gözden geçirdi. Arkası yırtmaçlı uzun, siyah eteği göz kırpyordu ona. Bluzlarına baktı. Siyah yünden örülme, uzun, ön kısmı sarı simle işli bluzu o eteğin üstüne olabilirdi pekâlâ... Eteği ütöleyip askıya geçirdi. Bluzu bir sandelyenin arkasına koydu usturupla... "Artık berbere gitmeliyim" deyip, yola koyuldu. Dükkana girdiğinde patron, onu abartılı sözlerle karşıladı. "Aman efendim, nerelerdesiniz? Buyursunlar efendim!" Çıraqlardan biri ceketini, biri atkısını kaparcasına alıp askıya yöneldiler. Bu tür karşılama neyin nesiydi? Çevreye göz gezdirdi. Kimsecikler yoktu. Demek ekonomik bunalım bu işyerini de etkilemişti. Büyük aynanın önündeki koltuklardan birine oturdu. Patron: "Ne olacak?" diye sordu. "Bu akşam kız kardeşimin nişanı var da..." Patron, gür bir sesle: "Oo! Oo! Kutlarınız, kutlarınız!" karşılığını verdi.

- Saçım temiz, dün yıkadım.

- Gene de yağlanmışır.

Çırağa seslendi: "Yap bir şampuan."

Müşteri yerinden kalktı... Saçı yı-

kandı, durulandı, kurulandı. Yerine geri döndü. Çırak, renkli bir atkıyı onun omuzlarına koyup, önden ilikledi. Patron, estetik ameliyatı yapacak olan bir profesör edasıyla müşterinin arkasına geçti. Müşterinin saçlarını ensesinde toplayan tokayı bir hışımla çekip aldı. Dalgalı saçlar, "Oh!" dercesine omuzlara döküldü. Patron, hem saçları fırçalıyor, hem konuşuyordu.

- Düğün nerede?

- Düğün falan yok. Nikahtan sonra Büyükyol'daki Senin Aşevi'nde aliece bir yemek yiyeceğiz.

- Hayırlı olsun! Size güzel bir saç yapayım, son moda.

- Siz becerikli bir berbersiniz.

Patron düzeltilti: "Kuvaför." Sanki "berber" deyince onu küçümsüyorlarmış gibi. İçe dönük saçlar omuzlara döküldü. Ön kısımdan bir tutam saçı sağa, bir tutamı sola ayrıldı.

- Nasıl buldunuz?

- Güzel de, bu öndeki çizgiler neden yamık?

Berber güldü.

- O yamık değil, çapraz.

Müşterinin rengi attı birden. Yerinden koltuğa tutunarak kalktı, he-sabı ödedi. Dışarı çıktı. "Neyse ki evim yakın" diye içinden söylenerek yola koyuldu. Şükür! Evine varmıştı. Koşarak merdivenleri çıktı. Kapıyı açıp oturma odasına girdi. Masanın üstünde, yuvarlak ayna, makyaj gereçleri duruyordu. Sandelyeye oturdu. "Hangi renk rujü sürmeliyim?" diye rujları karıştırdı. Ama canı bir şey yapmak istemiyordu. Kollarını masaya dayadı, gözlerini yumdu. O günkü olay, bir sinema şeridi gibi karşısında canlandı: Bankada müşterinin hesabını yaparken dışardan sesler duyul-

du. "Çata çat, pata pat, çat da çat, pat da pat..." "A a! Bunlar tüfek sesleri!" O sırada koruma memurunun uyarı sesi duyuldu: "Yere yatın hemen." "Ne oluyor?" Sesler kesildi, bu kez koruma başgörevlisi konuştu: "Kaçtılar. Çapraz ateş..." Herkes başgörevliyi can kulağıyla dinlemeye koyuldu. "Orta şeritten giden bir arabayı iki yandan geçen arabaların içindekiler tarafından ateşe tutulması... Buna çapraz ateş denir."

Ona en çok sorulan soru şuydu: "Orta arabada bulunanlara ne oldu, dersiniz?"

- Büyük bir olasılıkla ölmüşlerdir. Sayın bayanlar, baylar arka kapıdan binayı boşaltınız lütfen.

Müşterilerden sonra memurlar da çıktı sokağa. Nöbetçi olduğu için en son çıkan o oldu. Hemen bir arabaya atlayıp, evine geldi. Üzgün ve heyecanlıydı. Kocasını beklemeye koyuldu. Ne demek oluyordu arabayda giden kişiyi vurmak? Bu türden öldürme olayları ülkede gitgide artıyordu... Kocasını her akşam belirli saatte eve gelirdi. Ama o akşam eve geliş saatini bir hayli geçtiği halde eve gelmemişti. Birkaç kez cep telefonundan aradı, mekanik bir ses: "Aradığınız numaraya ulaşılamıyor" yanıtını veriyordu boyuna.

Kapı çalındı, heyecanla koşup açtı kapıyı. Karşısında iki polis duruyordu. Şaşırdı.

- Burası Nur Çalışkan Beyin evi mi? Siz eşi misiniz?

- Evet, ne oluyor?

- 'Halklara Özgürlük' kitabının yazarı değil mi?

- Evet.

- Nasıl söyleyelim bilemiyorum.

- Çok meraklandım, ne oldu? Ba-

şına bir şey mi geldi?

Polislerden biri ötekine baktı, o kısık bir sesle:

- Ne yazık ki öyle. Bugün sizin çalıştığınız bankanın önünden, çalıştığı şirketin arabasıyla giderken iki yandan geçen arabalardan açılan çapraz ateşle öldürüldü. Arabasında İbadullah Tarikatı'nın işaretli kağıdı bulundu. Araştırma çon yönlü sürdürülüyor.

O, artık söylenenleri duymuyordu, sadece çapraz ateş deyimi takıldı kafasına, onu mırıldanarak oracığa yığılıp kalmıştı...

Gözlerini açtı, masadaki kolonya şişesine uzandı, avucuna döktüğü limon kolonyasıyla şakaklarını ovdu... Sonra gözlerini aynada gezdirdi, son moda saçlarına baktı, baktı. Ne demişti berber? Çapraz soç modeli. Eli masadaki tel fırçaya uzandı, saçına götürdü. "Lanet olsun çapraz olan her şeye!" diye haykırarak iki vuruşta saçın çaprazlığını yok etti...

ZEMHERİ

Güngör Gençay

Sıradağlar unuttu geçitlerini
Çürüdü yüreğimden geçen nehirleri dünyanın
Kapamayın kitapları yüzüme karşı
Gördükçe üşüyorum

Yağmalanmış bir kuklayım sesim yok
Zamanımın ayarı herkeslerin elinde
Güneş mızrak gibi iniyor üstümüze
Değdikçe üşüyorum

Susturulmuş bir beyazın hacminde
Renklerin kavgasına tanıklığım var
Sözden bir karayel varlığıma yönelen
Duydukça üşüyorum

Hayallerim İsa'nın çarmıhında gerili
Ben bakıp ben tapınıyorum
İnsan sıcaklığı koparılmış tenimle
Hangi kibleye döndürsem benliğimi
Döndükçe üşüyorum

Bir Teşekkür Mektubu

Umur Bugay

Sayın Bakan,

Ülkenizin insanlarıyla ne kadar övünseniz azdır. Ben ve Ballıdere Köyünde yaz tatillerini geçiren Amsterdamlı kız arkadaşlarım, size çok çok teşekkür ediyoruz. Bize göre Türkiye, tam bir turizm cenneti. Biz hayatımızda böyle sıcakkanlı, böyle misafirperver insanlar görmedik. Köyün kadınlarıyla pek fazla temasımız olmadı ama o erkekler! Oysa, bize Türkiye'yi, "İnsanların yüzü gülmez. Size orada çarşaf giydirirler. Erkekleri canavardır" diye anlatmışlardı. Ballıdere erkeklerinin bakışları sevgi dolu, gözlerinin içi gülüyor, Türkçeden başka dil bilmiyorlar ama kadınlara karşı öyle yakın, öyle içtenler ki, her şeyi anlatıyorlar.

Otellerde yer bulamadığımızı öğrenince, bizi muhtarın cipine bindirip köylerine götürdüler. O kadar sempatik insanlar ki, o küçücük cipin içinde, bizi kucaklarında taşıdılar. Evlerinde misafir ettiler ve kendi yataklarını bize verdiler. Yorgunluğumuzun giderilmesi için, peştamal giyerek banyo aldığımız Türk hamamını unutamıyoruz. Önce, güzelce kese yaptılar. Derilerimiz soyulacak gibi oldu. Sonra da, bol köpüklü liflerle her tarafımızı ova ova yıkadılar. Musa hepimize masaj yaptı. Onlar buna "kütürdetme" diyorlar. Musa'nın kütürdetmesine dayanılmıyor. Kollarımızı arkamıza birleştirip, kemiklerimizi çıtır çıtır öttürdü. Musa bizi kütürdetirken, attığımız kahkaha ve çığlıklardan hamamın kubbesi çınlıyordu. Vücudumuz hiç böyle dinlenmemişti. Türk hamamının övgüsünü duymuştuk, ama bu kadar keyifli olduğunu bilemezdik. Göbek taşında oturup içki de içiliyormuş. Buzlu rakıyla çöpkeba- bı ikram ettiler bize. Tadına doyum ol-

muyor. Göbek taşında kendimizden geçip, uyuya kalmışız. Meğer Türkiye ne medeni ülkeymiş. Kadınlı, erkekli soyunup banyo yapılabilir. Bunu Amsterdam'da tanıdığımız herkese anlatıyoruz. Onlar da şaşkınlıktan küçük dillerini yutacak gibi oluyorlar. "Kütürdetme"yi burada bizim bir erkek arkadaşımıza tarif ettik. Yapmaya kalkıştı, belim sakatlandı. Musa gibi kimse yapamaz. Yalnız, erkekler hamamda gösterdikleri rahatlığı denizde gösteremediler. Bunun nedenini anlayamadık. Denize girmiyorlar. Her gün, bizi cipe bindirip kumsala götürüyorlardı, ama kendileri kasketlerini, yeleklerini çıkarmadan gölgelik bir yere çömelip bizi bekliyordular.

Anlaşılan, Türkiye'de bir erkek için mayo giyip, kadınlarla denize girmek çok ayıp bir şey. İçlerinde yalnız Cemal, o da bir kere, ayakkabılarını çıkardı, paçalarını sıvayıp yüzünü yıkadı. Oysa, kadınların soyunup güneşlenmesini hiç ayıplamıyorlar. İlk gün, biz mayolarımızın üstünü çıkartmakta kararsızdık, ama onlar altlarımızı da çıkarmamıza izin verdiler. Dünyanın hiçbir yerinde böyle anlayışlı, insanı böyle rahat ettiren, sevgi dolu insanlar görmedik. İyi ki Türkiye'ye bekar olarak gitmişiz. Erkeklerinize âşık olduk. Buradaki kız arkadaşlarımızın hepsine, "Sakın yanına kimseyi alma" diyoruz. "Al çantayı, git." Bir arkadaşımız Ballıdere'de tanıdığı İzzet yüzünden nişanlısından ayrıldı. Türkiye'de erkekler turist kızlara para da harcatmıyorlar. O içtiğimiz buzlu rakıları, yediğimiz nefis çöpkeba- balarını, üstünde sereserpe güneşlendiğimiz kızgın kumları, hamamdaki Musa'nın kütürdetmelerini hiç unutamıyoruz. Gelecek yıl yine geleceğiz. Hem bu sefer, on iki kız. Bakalım muhtarın cipine sığabilecek miyiz? Bizi nereye oturtacaklar? Sayın Bakan, Türkiye'yi bir turizm cenneti haline getirdiğiniz için, size ne kadar teşekkür etsek azdır.

Emine Erbaş

TREN YOLUNDAKİ PALMİYELİ EV (I)

Renklerin tutuşturduğu tutku
çok uluslu bir sonsuz çözüme
bulunmadı acının panzehiri utkulu
gülümsemeyi öğretelim kendimize

“Papazın Bağı”nda bülbül dinliyorum gel
yüzüm bayram yeri, “Kuşdili” biliyorsan eğer
kurbağaları bile alıp koynuma
yatabilirim bu gece
ben bir cambazhane gülüyüm diz boyu
çimenler ser yoluma

Çocukluğun korkusuzca dolaştığı yer
bahçe içindeki camları kırık ev
trenler geçsin önünden trenler ey
mavi trenler kara trenler
çınar ağaçları eğilip bükülsün
yaprak dökümü bu ev
gibi görünen sonsuz çözümler
kendi duvarımızdır ördüğümüz
büyük acı bu ev-ler-den
ayrı düşmeler

Bedrettin Aykın

YURTSAMA

sürgünü olduğum şehir
ekmeğini suyunu
benden esirgeyen niksar
yine de özlemin içimde
durmadan kanar gizlice
istesem de kopamam
köklerim derinliklerinde

karayelin önüne kattığı
kuru devedikeni
koparıp atmış kıyısına seni
kanlı yangınlı yıllar

gittiği her yerden sürekli
kovulan ülkesiz ömrüm
yırt at bu şiiri sil belleğinden
çoktan silmiş çünkü o şehir
seni nüfus kayıtlarından
kimseler anımsamıyor artık
orada dolunay adını

Şamanizm

Haşmet Zeybek

- "Önce hiçbir şey yokken, masmavi bir gökyüzü, masmavi bir deniz vardı!..
- Ortada kişiöglü yaratıldı!.."

Yaratılış destanı

- Gök tanrı Kayra Hanın yukarıda canı sıkılıyordu!..
- Her yaratılışın bir yokuluşu (tufanı) vardır! İşte bu yok oluş!.. Ölüm korkusu, bu korkuyu yenme, dengeleme, insanoğlunu oyuncu yapar!.. Dans eder, söz söyler, hikaye anlatır, oyun oynar.

Oğuzname

- Burası, "Büyük Kayın Ormanı!.." Ormanın ruhu korkutuyor Şamanı. Orman ruhunun gönlünü almak için; anlatır, Şaman masalı, yalanı, destanı; hele hikayeler açık-saçık olursa pek hoşuna gider orman ruhunun.

Şaman- (Korkak, titrek, yılan, çıyan, börtü-böcek dolu, bir ormanda ilerlemektedir.)
Ey ulu orman ruhu...

Bize uyuz hastalığı gönderme...

Sana anlatayım bir oğuzname...

Dede Korkut - Tepegöz...

Şaman - Bizler oğuzların en eski kutsallarıyız. Ülkenin sahirleri, sahipleri ve de şa-
irleriyiz. Oymaklara göre isim alırız. Örneğin;

Şaman - Tanguzlarda bu görevi yapana Şaman,

- Kırgızlarda;

Şaman - Baksi.

Şaman - Kam.

Yakutlarda..?

Şaman - Oyun... İşte buraya bir nokta koyun. Oyunumuzun adı:

Şaman - Anadolu insanının kültürel kimliğinde - oyun...

- Oyun

Şaman - Gel sen de bu oyuna soyun!.. Anla bakalım neymiş; soyun, sopun, hu-
yun... İşleri ve işlevleri neydi!..

Şaman - **Sihirbazlık!**

- Bunu biliyoruz.

Şaman - **Rakkaslık.**

- Başka.

Şaman - **Medyumluk!**

- Daha başka

Şaman - **Müneccimlik!** (Bakıcılık) İşte bu, işleri yüzünden önemleri çok büyüktü.
Kıyafetleri, müzik aletleri yaptıkları işin biçimine göre değişirdi.

- Pekâlâ neydi yaptıkları işler..!

Şaman - Gökteki tanrılara kurbanı sunmak!..

Evet.

Şaman - Kötü ruhlar tarafından gelen kötülükleri defetmek!..

- Kökten kötülük, iyi - kötü sevap.

Şaman - Ölülerin anılarını yaşatmak.

- Gezici tapınaklar.

Şaman - Ölülerin ruhunu yerin altına göndermek!..

- Cennet - cehennem.. Kim kimden alıyor!.. Şaman mı, inanmadan?.. İnanan mı şamanı...

- Bence ikisi de Pagandan!..

- İkisi de doğanın kültürü!..

Şaman - Hakanların yanı başında, ozanları bulunurdu. Onların kopuzla çalıp söyledikleri kavmin zevkini okşardı. Savaşlarda hakanların komutanların kahramanlıklarını yalnızca onlar söylerdi, söze dökerdi, destanlaştırırdı.

Manas destanı

Ozan - Çalıp han karısı çayırcıdan

Bir olan doğurttu

oğlanın ismini manas koydu

Manas yar kenevinde kundaklandı.

Beşikteyken konuştu!..

Ozan - (Kopuzuna düzen verir parmaklarıyla perde perde gezinir)

Perde, her dönemde, her yerde!..

Gözde perde, gönülden!..

Biz de gezindik perde perde!..

Ozan - (Ayağa kalkar) Türkler İslamı kabul edip Türkmenleştiler, ozanın da konusu zenginleşti, sohbet, muhabbet getirdi. Onun için övgü, iyiliği methetmek gündeme girdi. Ozan da metheden anlamına gelen, meddah oldu. Türk destanlarına İslami öğeler girdi. Oğuznameler, Dede Korkut hikayeleri oldu.

Deli dumrul

Meddah - Ölümsüzlüğü ilk arayan; söyler misiniz kimdi?

- Gılgamış.

Meddah - Koca ulu bir destan yarattı!.. Ölümü içinde duyan, her ölümü bilse de bil-mese de bu ydestanı yapar!.. Deli dumrul gibi!.. Kestler gibi çok tanrılı çok tanrılı fark etmez mitos yanı mitos!.. Ölüm mitosu!.. Yağmur yüklü bulutlar gibi vere yağar sonra tekrar göğe açar. Gökle yer arasını mitoslar sarar, artık bu alanda her türlü maceraya yer var...

- Sadece ölüm mitosu. Öldü öldü dirildi.

- Sümerin bereket ve güzellik tanrıçası inannaya ne oldu?

Meddah - O da serüvene çıktı.

- Yunana vardı **Afrodit** oldu!

Afrodit - .....

- Duramadı yerinde Roma'ya vardı.. **Venüs** oldu!

Venüs - .....

Kutsal kitaplara geçip **Meryem** oldu!

- Gökten baktı **Zühre** oldu!

- Zührevi hastalıklar oradan mı geliyor?..

- Hallaç ne oldu?

Meddah - Nesimi oldu? **Pir Sultan** oldu...

- Üçüncü ölmendir bu hain.

Pir Sultan ölür, ölür dirilir.

- **Ebu Müslüm**.

- **Hasan Sabbah**.

Meddah - Çağdaşlaştı, cezaevleri doldu!.. F tipi oldu!..

- Yarı çıplak vücutları, yalın ayakları, aşkları, ihanetleri, öfkeleri, ihtirasları ölmez kadın. Anadolu'da geçmişten geleceğe kadının serüveni kim kimin içinden dönüşerek gelir günümüze, hangi sorunları koyar önümüze? Şu Cumartesi Anaları'nın töreninde; **Cumartesi Anası...**

Benim adım sonsün. Bizim oralarda bir çiçek ismidir. Çocuğum beş senedir cezaevinde. Bizim çocuklar kimlik için dağa gitti. Yoksa kimse gitmez dağa, oralarda sürünmez. Okulda okuyordu, alıp götürdüler. Kırk günde zor çıkardılar mahkemeye. Ben böyle çok bilmem nerede okuyacaktı ne olacaktı, bilmem. Bizim cenazemiz bile yok. Bizimki daha zor. Ev desen yok, çocuk desen her evde bir iki tane yok. Can hep bir de-ğil mi? Amcamın üç oğlu öldü, hem de evde öldürüldüler. Sivas'ta Zara'da. Amcamın karısını da öldürdüler. Ölenler hep fakirlerin çocukları... Çocuklarımızı kim öldürüyor? Ben şimdi soruyorum sana, bu kadar baskının içinde yaşayabilir mi insan? Bir barış istiyoruz.

Kayıp Anaları

(Anadolu analarının tarih boyunca yaşadığı en trajik olay; "Kayıp Anası". Ne oldu-ğu belli olmayan; çağa özgü faili meçhul.)

Kayıp Anası- Şehit anasının mezarı belli. Bizimkilerin ölü mü, diri mi olduğu, gelip gelmeyeceği belli değil. Yıllarca süren bir işkenceye kim katlanabilir? Kim her gün, her saat, her dakika ölebilir...

- Hangisi Medea?
- Hangisi Antigone?
- Hangisi Persophone?
- Hangisi Otelya?
- Hangisi Juliet?
- Hangisi Hera?
- Hangisi Meryem?
- ... Zühre?..

Meddah - Anadolu anaları; acı, keder, sabır.

- Hangisi Tahir ile Zühre,
- Hangisi Ferhat ile Şirin,
- Hangisi Kerem ile Aslı,
- Hangisi Nazım ile Piraye?

Meddah - Ya tasavvuf!..

- Nerede Yunus,
- Nerede Mevlana,
- Nerede Nasrettin Hoca,
- Nerede Dante,
- Nerede Nesimi,
- Nerede Pir Sultan?

Meddah - Hep böyle meçhule mi gider?.. Mücadeleci analar yok mu?.. İşte bir Anadolu anası, Metin Göktepe'nin anası Fadime ana...

Ana...

(Mücadele içerisinde devrimcileşen, siyasallaşan ana) Analık destanı!..

Metin Göktepe - Şefinizle görüşmek istiyorum, ben gazeteciyim.

Ekip şefi - Gazeteciye özel muamele yapın.

- .....

Anadolu anaları, acı, keder, sabır ve aşk tanrıcaları...

- Onlar da gerçektiler.
- Düştüler.
- Mitostular.
- Rüyaydılar.
- Onlar da bizim gibi yaşadılar, vardılar.
- Döllendiler.
- Doğurdular.

- Bu toprağı masalla yoğurdular.
- Bunlar bazen peri, bazen cin olurlar, gelip içime dolarlar.
- Analık temasından kopanlar, yaşamın dışına yuvarlanırlar.

Sümerde kutsal evlenme

Meyhane meddahi - İşte masaların üzerinde raks ediyor, Babil'in tapınak fahişeleri.. Şehvetli kokuları, alkol kokularına karışıyor. Sarhoşlar kadınların dolgun kıvrak kollarını okşuyor. Şehvetli bedenler karşısında kendinden geçiyor sarhoşlar!.. Ne gelecekte, ne topraktan, ne daldan, ne yapraklardan haberi var; bu insanlık ayıplarının.

- Hey! Bana bakın serseriler, Anadolu toprağına basmış, Anadolu kadınlarını rahat bırakın.

- Bak Hoktar, mızrağını atmak üzere;
- Kim di bu Hoktar?..
- Anlattık ya, İlyada'da Truva kabilesinden, Heyber kabilesine Hz. Ali'den - Eba Müslüm'e.

- Şimdi anladım.
- Yüce Zeus dağları oynatmak üzere!..
- Zeus'u tanımayanımız yok!..

(Yeniden doğruluyor gazaba geliyor.) Yazıyla dondurdunuz.

Zeus - Bırakın Media'yı, Antiyone'yi, anasını düzen olan Oidipus'la anası düzülen oğlan, Hamlet arasına hapsedtiniz mitosu!.. Bu sizin yaptığınızı hiçbir peygamber, hiçbir lider yapamadı... Açın kitapların ağzını okuyun, havalansınlar, kırım kilitlerini, koparın zincirlerini, Mitoslar, hiçbir kalıba dökülmez, eğilmez, bükülmez, bir kısmı kodlansa da büyük bölümü dışarıda kalır!.. Muhalefetler gücünü oradan alır!.. Dediklerimi gazaba gelmeden yapın yazarların kölesi, yönetmenlerin maymunu olmaktan bıktılar!.. Bitsin bu gibi adamların işkencesi... Üçüncü sınıf beyinlerin zulmü!.. Darağaçları, çarmıhları!..

Özgürce uçuşsunlar... Kaçsınlar!.. Güreşsinler, dövüşsünler!.. Halkın içinde, halkın dilinde, halkın gönlünde, halkla birlikte oluşsunlar. Küssünler, barışsınlar, birbirleriyle yarışsınlar...

Sevda yüklü mitos bulutları gökyüzünde uçuşsunlar, kanatlı kır atlar gibi, ulu destanlar gibi gökyüzüne ağsınlar!.. Uzun bacaklı, çizmeli, kamçılı, yamçılı, beyler gibi, ayak yalın, başı kabak, köylüler gibi, benekli kepenekli çobanlar gibi, İhtar gibi, Afrodit gibi, Venüs gibi, Leyla gibi, Şirin gibi, Zin gibi topraklarımıza yeniden yeniden yağsınlar. İlden ile, dilden dile, gönülden gönüle, kırk gün kırk gece, bir gün bin gece, anlat-sınlar... Dinleyenler, zevkle, şevkle insanoğlunun yaratılışından günümüze kadar... Yaşayan serüvenlerinden örnek alsınlar, ibret olsunlar!.. Kötülükleri kovsunlar, iyiliklerden iyilik bulsunlar, güzelliklerle mutlu olsunlar...

Mutlu haftalar.

Meddah - (Tam gideceken, döner) Haftaya her aday kendi öyküsüyle yarışacak!.. Oylarınızla biri peştamal kuşanacak!.. Biz burdayız sizi de bekleriz!.. Hoşçakalın!..

İli. Bölüm

Meddahlar yarışıyor!..

Çaycı - Meddahlık yarışmasını başlatıyorum!.. 'Adaylıktan çıraklığa geçen, Meddah

Seher

Seher - (Selam verir) İhtar!..

Çaycı - Meddah Emrah!..

Emrah - Gılgamış!..

(İçlerinden bir tanesi en büyük beğeniyi toplar, Meddah peştamalıni kuşanır. Mad-

dah olur. Bu kez o meddahlık sınavını açar.)

Çırak Meddah - Eveet!.. Meddahlık sınavını açıyorum!..

Leman Boduroğlu

SOKAK ÇOCUKLARI

Ayın Őemsiyesinde
Yağmur kentinin
Pırlıtları
Kirli ince giysileriyle
Sokak ocukları

Kimsesiz yalnız sevgisiz
Ekmeğe kaleme deftere a

Özlemlerin sızıları
Yüreğinde
Paraya ayarlı bir saat
Beyninde

Utangaç ayçiçekleri gibi
Boyunları eğri

Korkuların kıpırdandığı
İlkyazın göklerinde
Kanatsız kuşlar
Nasıl uçacaklar

Güneş yüzünü
Gösterdi gösterecek
Kanatsız kuşlara kim
Kol kanat gelecek

Köprüler kurulsa aramızda
Sevgiden
Gökkuşadı gibi
Renkli

Sevgiler açsa içlerinde
Şakısalar yaşama
Güneş yüzünü
Gösterdi gösterecek

Yetkin Aröz

SİĞİNMACI BİR AŞK

Göçmen kuşlar açtı önce yolunu
Kanat vurup uzaklara
Geçerken dağları denizleri
Günler boyu
Hep diri tuttular umudu
Ulaşınca sazlı topraklarına
Çıkardılar ilk yorgunluğunu
Bir akşam alacasında

Bir yanı deniz bir yanı orman
Açıp gözlerini sonra
Eski yuvalarını buldular
Kanatlarında örtük kaygısı yarınlarının
Gelmiş geçmiş anılarının
Uzun uzun soluk aldılar
Bir yorgun uyudular

Sığınmacı bir aşk
Bu benim dediğim
Kanat vurup bir bakışa
Bir sessiz duruşa
Bir yürek uçuşuna
Usulca uzatmak ellerini
Bir anda geçip
Dağları bayırları
Günleri geceleri
Varmak bir suyun başına
Yeniden bulmak umudu
Sonra sessizce bölüşmek yarınları
Güneşini sonbaharını
Varmak günlerin tadına

Sığınmacı bir aşk
Bu benim dediğim
Umarsız yorgun ve dağılmış
Uçuşur durur havalarda
Sızılar yüreciği
Bakar durur uzaklara

ÖYKÜNÜN GELECEĞİ: ETKİLEŞİMLİ ÖYKÜ

Gülseren Engin

Bilgisayarın yaşamımıza gelip yerleştiği ve her alanına el atıp denetimine aldığı bir yüzyıldayız. 2000'li yılların artık bilgisayar egemenliğinde geçecek olması hiç de şaşırtıcı değil. Evimizdeki beyaz eşyalarla bize fark ettirmeden yaşamımıza sızan bilgisayar sonunda gelip çalışma masamızın baş köşesine de kuruldu. Bankalardan resmi dairelere, alışveriş merkezlerinden hastanelere kadar yaşamımızın her alanında söz sahibi olan bilgisayar artık çocuklarımızın oynacağı olmaktan çıkıp okulların vazgeçilmez eğitim aracı olmak yolunda. Bu akış içinde biz yazarlar da yazı makinesinden bilgisayara geçerek onun sağladığı yazım ve depolama olanaklarından yararlanmaya başladık.

Öte yandan bilgisayarın yaşamımıza getirdiği bir başka yenilik daha var: **İnternet**. Tüm sınırların ve yasakların ortadan kalktığı bu yepyeni sanal evrende iletişim de yeni bir şekil aldı ve kolaylaştı. Artık dünyanın birbirine çok uzak köşelerinde yaşayan insanlar tanışıp konuşabiliyorlar. İnsanlığın yüzyıllardan beri biriktirdiği bilgiler bu özgür ortamda herkes tarafından paylaşılabilir. Henüz dil sorunları nedeniyle tam verimli olamayan ve emekleme çağını yaşayan bu sistem, gelecek yıllar içinde ortak bir dilin kurulması ya da her dilde anında çeviriler yapan programların gelişmesiyle doruğa ulaşacak. O zaman dünyanın sınırları gerçekten tümüyle ortadan kalkacak ve tüm insanlar bilgilerini, sanat eserlerini, duygu ve düşüncelerini, paylaşabilecekler.

Şimdi bile bunun örneklerini yavaş yavaş görmekteyiz. Artık internette sergiler açılıyor, müzeler ve galeriler sanal ortama taşınıyor, kitaplar internet ortamında satılıyor. Müzisyenler bestelerini bu ortamda duyuruyor, plaklar bu ortamda pazarlanıyor ve kitaplar bu sanal dünyada yayımlanıyor.

İşte bilgisayarın ve internetin böylesine yaşamımıza girdiği bir yüzyılda artık sanatçının da köşesine çekilip eserini üretmesi kapanmak üzere. Etkileşimin böylesine güçlendiği ortamda sanatçının da bu etkileşim içinde sanatını oluşturması kaçınılmaz. Gelin isterseniz diğer dallardaki olacakları bir kenara bırakıp daha küçük bir alana, öykünün geleceğine bakalım.

En kısa ve yoğun düzyazı anlatımı olan öykü de sanal üretim ortamında biçim değiştirecek. Bundan böyle öykü, yazarın çalışma masasında, kendisiyle başbaşa kalarak ürettiği bir yazınsal ürün olmaktan çıkıp daha yazım sürecinde okurlarıyla paylaştığı ve etkilenecek ürettiği bir sanat eseri olacak. Bu konuda da ayrıntılara giderek bazı öngörülerde bulunalım ve bazı senaryolar üretelim.

SENARYO 1

Etkileşimli öykü: Yazar daha öyküsünün başlangıcında okurla internette buluşur. Henüz başladığı öyküyü okura sunar. Okurlar bu konuda kendi görüşlerini anlatır ve yazar onlardan aldığı fikirler doğrultusunda öyküsüne devam eder. Bu durumda öykü, artık yazarın kendi düşün ürünü olmaktan çıkmış, okurla ortaklaşa yazılmıştır. Burada yazarın görevi, yazma yeteneğini kullanarak okurun kurduğu iskeleti ete bürümek ve son şeklini vermektir. Burada bir çeşit teknisyenliğe dönüşmektedir yazarlık. Bu tip çalışmalar günümüzde uygulanmaya başlanmıştır. İnternet ortamında kimi yazarların bunu denedikleri görülmektedir. Örneğin, Duygu Asena iki karakter belirleyip okurlarından aldığı fikirlerle ve her gün romanın bir kısmını yazarak ve her gün yeni okur önerileri alarak bu çalışmanın ülkemizdeki öncülüğünü yapmakta. Ülkemiz dışında ise Stephan King, romanını internet ortamında bölüm bölüm yayımlamakta ve okurdan

gelen tepkiye göre romana devam etmektedir. (Belki burada yazarı teknisyen düzeyine indirgeyecek gelişmeler henüz yoktur; ancak bu iletişim harikası sanal ortamda Stephan King'in kendisine gelen elektronik mektuplardaki romanla ilgili yorumlardan etkilenmediğini düşünmek de yanlış olur.) Öte yandan Duygu Asena'nın yüklendiği görevse eli kalem tutan biri olarak okurların oluşturduğu ortak senaryoya "yazıcı" olarak katılmasıdır. Bu tip öykülerde konu ve kurgu okurun ortak malıdır. Yazar sadece yazı becerisiyle devreye girer. Bu yüzden bu tip öykülerin yazınsal değeri tartışılır.

SENARYO 2

Seçenekli öykü: Öykü, romar., tiyatro oyunu ve senaryo gibi yazınsal ürünler bilgisayar oyunları mantığında üretilir. Bu durumda öykü başlar, bir noktaya gelince öykü kişinin bir seçim yapması gerekir. Örneğin bir iş seçimi. Bu konuda önünde birkaç seçenek vardır. Yazar her bir seçenek için ayrı bir gelişme yazar. Yine bir seçim zamanına gelindiğinde öykü kahramanının önüne yine farklı seçenekler çıkar ve her seçenek için farklı öyküler yazılır ve bu böylece devam eder. Öykünün yazılım sürecinde yazar tek başınadır ve yarattığı öykü tamamen kendi düş ve yaratma gücünün ürünüdür. Yazılım süreci sona erdikten sonra internet ortamında okur devreye girer. İşte asıl öyküyü okur, kendi seçeneklerini kullanarak oluşturacaktır. Bunu şöyle bir örnekle açıklamakta yarar var.

Öykü bir genç kızın yaşamını anlatmaktadır. Okurun birkaç seçeneği vardır:
a- Kız çok güzel ve alımlıdır, b- Kız çirkin ama akıllıdır, c- Kız engellidir,
d- Kız silik ve kişiliği gelişmemiş biridir.

Okur, bu seçeneklerden birini seçerek öyküyü başlatır. Örneğin "a" şikkını seçti. Öykü güzel kızın öyküsü olarak bir süre devam eder. Öykünün bir yerinde yeniden seçenekler belirir:

a- Kız üniversiteye girer, b- Kız öğrenimini bırakır ve bir işte çalışmaya başlar,
c- Kız evlenir.

Okur burada kendi seçimini yaptığında öykü o yönde gelişimini sürdürecektir. Diyelim ki okur, "b" şikkını seçti, bu kez de yeni seçenekler ortaya çıkacaktır.

a- Kız bir fabrikada işe girer, b- Manken olur, c- Bir mağazada tezgahtar olur.

Okur da buradan seçenekler yapar ve öykünün gidişi değişir. Her seçenek, kendi seçeneklerini de birlikte getirir. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Burada da görüleceği üzere okurun yaptığı seçimlere bağlı olarak öykü biçimden biçime girecek ve belki yüzlerce ayrı öyküye dönüşecektir.

Seçenekli öykü adını verebileceğimiz bu öykü türünde yazar, gerek yazım gerekse düşünce eyleminde tek etken kişidir. Aslında bir tek öykü içinde onlarca ya da yüzlerce öykü yazmaktadır. Sadece bu öykülerden bazılarını seçme özgürlüğü okura aittir. Bunu da bir örnekle açıklamak istersek: Yazar, pek çok yemekten oluşan bir sofraya hazırlanmış ama yemek seçimini okura vermiştir. Bu tip öyküde kurgunun özgünlüğünün yanı sıra, yazınsal biçim de yazarın kendisi tarafından seçilip hazırlandığından, ortaya çıkan yapının yazınsal değeri yazarın becerisi oranında olacaktır. Yazın tarihine bu tip yazılmış yapıtlarla yeni bir tür olarak geçilecektir.

Yukarıda anlatılan senaryolar, bilgisayar dünyasına giren ve bu dünyadaki gelişmeleri biraz olsun izleyenler tarafından olağan gelişmeler olarak karşılanacaktır kuşkusuz. Mağara duvarlarından kil tabletlere, papirustan kağıda, elyazmalarından matbaaya uzanan bir süreçte kitap da bu kaçınılmaz değişimde yerini alarak elektronik kitaba dönüşmekte. Zamanla birlikte dünya ve yaşam koşulları değişmekte, teknolojik gelişmenin hızla akan sularında her şey gibi yazın da belli bir geleceğe doğru gözümüzün önünde kayıp gitmekte. Görmek istemeyenler gözlerini kapatsalar da değişim kaçınılmaz.

M. Mazhar Alphan

ÖĞRETİ

Başımda bir gök kubbe
Ne konacak dalım var
Ne aşacak kanadım

Altımda bir yer küre
Ne azık toprağım var
Ne rüzgârlık harmanım

Önümde koca derya
Ne geçecek tekne var
Ne varacak limanım

Hepsi benim içimde
Hepsi başka öğretti

Kirkor Yeteroğlu

BAĞBOZUMU

- Sevgili Esen Yel'e

Sessiz ığlığı
Yatağına çekilen ırmağın

Alıp bağını gitmek istedin
Boğulmadan kirli sularında kentin

Düştüğünde saçlarına kar taneleri
Savurdu kitaplarını kiş yeli

Bütün gemileri yaktın
Sığınacak bir koy yoktu

Sesin buzlu camdan yankılanıyor şimdi
Mangalda küllenmiş yalnızlığı korun

Sırı döküldüğünde aynaların
Solan ömründü anladın

Kutuplara Doğru

Mehmet Güler

Zaman zaman Nasrettin Hoca'nın, Karagöz ve Hacivat'ın torunlarından olduğumuzu düşünürüm. Deli İbrahim'i de hiç unutmam. Fatih'in, Yavuz'un torunlarından olmakla övünenler çok. Ben en çok Yunus'un, Karacaoğlan'ın, Mustafa Kemal'in torunlarından olmak isterim. Norveç yolculuğum başlarken Evliya Çelebi'nin torunlarından olduğumuzu düşündüm...

KENDİMİZDEN KURTULMAK

Kendimizden en çok kurtulduğumuz anlar gezilerdir. "Bir yere gezi yaptığınızda kendinizi götürmeyin", diye bir söz var. Pek çok severim bu sözü. Belki de kendimi pek çok sevmediğim için severim.

Türkiye'den yola çıkarken bu kurala uymaya çalıştım. Yanlışlıkla mı, yoksa bilinçaltı bir güdüyle mi, yine kendimi almıştım yanıma. Bunun ayrımına vardığımda kızdım, öfkelenim.

İstanbul havaalanındayız (limanında değil). Birkaç dakika geçmiyor ki bir uçağın kalkışı ya da inişi ses dağıtıcıdan duyurulmasın. Dünyaya açıldığımızın bir kanıtı bu. Nerelerden gelmiyor ki uçaklar. Nerelere gitmiyor ki. Öğrendiğimize göre dünyanın üçüncü büyük havaalanıymış burası. Türkiye adına sevindirici bir durum. Bu kadar insanın gelip gitmesinde, İstanbul'un kıtalar arasında köprü olmasının da payı var elbette. Böyle bir devinim varsın olsun. Hatta daha çoğu olsun. Ne kendimizi saklayalım dünyadan, ne de soyutlanalım. İnsanlar arasında örülen duvarlardan korkmalı, kurulan köprülerden değil. Tüm uygarlıklar, buluşlar, yenilikler insan deviniminin olduğu büyük merkezlerden çıkmadı mı?..

Tevellütümüz eskimeye başladığı için mi, gümrük duvarlarına fazla takılmıyoruz. Bizim yurtdışına çıktığımız gün uygulanacak diye beklediğimiz kişi başına alınacak ellişer dolardan da kurtuluyoruz. Devlet, kendi ülkesindeki vergisini dolar bazında koyuyor. Ne acı. Hemen arkasından da Türk parasına "itibar kazandırma" kampanyaları düzenliyor. Ne komik. Gelin de tam bu noktada Karagöz ya da Hacivat'ın torunlarından olduğunuzu düşünmeyin...

Yola çıktığımız gün Sivas katliamının sekizinci yılıydı. Bir aydın, yazar ve de Sivaslı olarak belleğimin kıvrımlarında o günü, acısını hep sakladım. Her anımsaydığımında insanlığımdan utandım. Sivaslı olduğumdan da. Bu utancı mı Sivaslı olmaktan istifamı vererek silmeye çalıştım. Bir süre denedim de. Ama olmadı. Doğduğunuz yerle ilgili onca anı, onca dost, yakın varken istifanızı vermeniz sözde kalıyor. Ayrıca birilerine de haksızlık ediyorsunuz. Örneğin, Pir Sultan da Sivaslıydı. Aşık Veysel de. Yazarları, sanatçıları Madımak Otelinde yakmak için ellerinde ateş, yüreklerinde kara olan o insanları diğerlerinden ayırarak hemşerilikten sildim. Sivas'ın topraklarında yaşayan kangal köpeklerini aldım onların yerlerine. Baktım ki yeni hemşerilerim çok daha gü-

zeller. Çok daha zekiler. Yararlı ve duyarlılar da. Dişlerinde kan olsa da, yüreklerinde kan yok. Elleri, yürekleri kanlı o insancıklardan hâlâ utanırken, onların yerlerine aldığım yeni hemşerilerimden gurur duyuyorum.

İki Temmuz'da Sivas'ta kömürleştirdiklerimizden Metin Altıok'un sesi kulaklarımda: "... Suçum büyük ve taammüden / Heybemde yılan işaretleri / Baldıran zehiri yüzüğümün içinde / Ve yanında kav taşıyan ben / Tekinsizim size göre / İbret için yakılması gereken." Muhlis Akarsu'nun sazı sözüne karışarak yüreğimi titretiyor: "Biri kırka yaranların aşkına / Serde Hakk'ı görenlerin aşkına / Sevdim cümle erenlerin aşkına / Akarsu'yu yaktı kül eylediler." Ya Behçet Aysan: "Kırılınca bir büyük ayna / Aşk bitti, şarkılar yarım..." diyerek yol boyu eşlik ediyor bana. Sivas'ta yakılan otuz beş aydının, sanatçının suçu gerçekten büyük; taammüden... Otuz beş aydını yakan kara yürekli kangal köpeklerine atsanız inanın onlar da yemez...

Bir yere seyahat ederken hani kendimi götürmeyecektim...

YÜKSEKLİK DUYGUSU

İnsanoğlu var olduğu günden beri hep yükseklerde uçmak istemiştir. En sonunda da başarmıştır bunu. Doğaya karşı verilen müthiş bir savaştır bu. Uçmak, yerçekimi yasasını yenmek anlamına gelmiyor. Ama o yasaya kafa tutmak, o an için bu yasayı etkisizleştirmek anlamına geliyor. Bize göre buradaki utku doğanan değil, insanın.

"Geziye çıkarken kendinizi götürmeyin" sözü, gökyüzünde biraz daha gerçeklik kazanıyor. İçinizdeki birtakım tortulardan, katılıklardan kurtulduğunuzu duyuyorsunuz. Ak bulutların üstünde, sonsuz mavilikte arınıyor, yeğniliyor, özgürleşiyorsunuz. Az şey mi bu?

Çekoslovakya'nın başkenti Prag'da üç saat konakladıktan sonra başka bir uçakla Oslo'ya uçuyoruz. Gittikçe azalan dilsel yalnızlığımız buralarda iyice büyüyor. İnsan en çok diliyle insan değil mi? İçselleştirdiğiniz tüm yetilerinizi bir yerlerde bırakmış, salt posanızı yanınıza almış gibisiniz. Gerçek bir yalnızlık bu.

Avrupa'da kahverengi, kırmızı gözükten tarlalar Baltık ülkelerinde yeşiliin tonlarına boyanıyor. Uçağımız denizle kara çizgisini izliyor. Altımızda dantele benzeyen fiyort tipi kıyıları var. Kara tarafı ise binlerce gölden, ırmaktan oluşuyor. Sular mı karaların içinde, karalar mı suların, ayırt etmek zor. Temmuz'un sıcak günlerinde susuzluktan kavrulan Anadolu'yu düşününce bir şans mı saymak gerekir bu kadar çok suya sahip olmayı? Bu kadar çok göl, ırmak, su, ürpertiyle karışık korkular da veriyor bana. Bu ülkede adım attığınız her yerde bir göle, ırmağa ya da denize düşeceksiniz sanki. Karalar da ormanlarla kaplı olduğuna göre, ne yer, nerede gezer bu insanlar? Merakımız iyice büyüyor...

Oslo havaalanında bizi bir süre tutuyorlar. Türklere olan güven her yerde olduğu gibi burada da az. Yeşil pasaportumuz, birinci sınıf devlet memurluğundan emekli oluşumuz, aklaşan saçlarımız referans olmamış gibi. Bir aylık sürede nerede, kimde kalacağımızı soruyor görevli. Konuğu olacağımız yakınımızdan söz ediyoruz. Görevli hâlâ inanmamış gibi; soru üstüne soru yönel-

tiyor. Bize acıdı, herhalde evine konuk edecek, diye espri yapıyorum eşime. Görevli sonunda inanıyor, iyi dinlenceler diyerek inceliğini göstermeye çalışıyor.

Yakınlarımız bizi çıkışta karşılıyor. Kalacağımız kent Drammen'e bir saate yakın yolumuz var. Olağanüstü yeşil, bakımlı bir doğadan, kasabalardan, köylerden geçerek yol alıyoruz. Hemen her yer arınmış, yıkanmış gibi. Dış dünyanın parlaklığı içimize vuruyor. Köprüler kenti sayılan Drammen gözüküyor. Ortasından İstanbul Boğazı'na benzer bol sulu bir ırmak akıyor. Her yer orman, su. Her yer yeşil ve mavi. Türkiye saatiyle yirmi dördte evimize geliyoruz. Güneş yeni batmış gibi. Duru, gri bir gökyüzünün oluşturduğu beyaz bir gece var üstümüzde. Uçakla günboyu güneş mi kovaladık? Dostoyevski'nin Beyaz Geceler adlı romanını düşünüyorum. Yaz geceleri çok kısa burada. Daha memleket haberlerini bitirmeden sabah oluyor. Ormanlarla kaplı bir dağın ardından güneş gülerek "Hoşgeldiniz", diyor bizlere...

HER YERDE BİZ BİZE BENZERİZ

Yabancı bir ülkede hemen her şey dikkatinizi çekiyor. Bir aydın, yazar olarak en çok oradaki insanınızla, sorunlarıyla ilgileniyorsunuz. Norveç, elli üç ülkeden insan çalıştırıyor. Kendi nüfusu sadece 4,2 milyon. Sri Lanka'dan, Vietnam'dan gelen insanlar var. Yabancıların çoğunu Türkler oluşturuyor. Norveçli aydınlarla, yazarlarla görüştüm. Türklerin fotoğrafı pek net değil. Oradaki insanımızın çoğu tesettürlü, kara sakallı. Kökleri İran'a, Arabistan'a uzanan dinci örgütlenmeler içerisindedir. Bu durum Batı kültürüne karşı doğal bir tepkisellikten çok, bilinçli bir yıkıma, karşı duruşa dönüşmüş. Otuz yıllık süreçte kültür sentezi yaratamamış, olumlu değişiklikleri yaşamamış bu insanların şimdisi de, geleceği de Norveçli aydınlara, yazarlara kaygı veriyor.

Oradaki küçük Türk çocuklarına "Büyüyünce ne olacaksın?" diye sorduğunuzda, "Emekli olacağım" diye yanıt alıyorsunuz. Nedeni şu: Norveçli insanlar normal koşullarda altmış yedi yaşında emekli olabiliyorlar. Orada çalışan Türkler de bu yaşı beklemek zorundalar. Türkiye'de otuz sekiz, kırk yaşlarında emekli olunurken, bu uzun emeklilik yaşını kim bekler? Çalışan Türklerin tüm düşü emekli olmak. Hem de hak etmeden. Hem de "Gavurun parasını yemek için..." Kitapta yerini bulmuşlar bunun. Emekliliğe erken ulaşabilmek için tüm kurnazlıkları göstermeniz gerekiyor. Ayıbı günahı yok bunun. Gavurdan öç aldığınız için sevap da işlemiş sayılıyorsunuz. Haybeden para almak, malulen emekli olmak için ne kurnazlıklar düşünmemişler ki. Çalışırken daha az vergi vermek, sosyal yardımı çok almak için eşinden resmi yolla ayrılıp ama birlikte yaşama kurnazlıkları mı dersiniz. Emekliliği yakalamak için bir organını bilerek eksiltene mi sorarsınız?.. Türk kahvehanelerinde, evlerinde en çok konuşulan işte bu emeklilik düşü. Büyüklerin düşü, ütopyası bu olunca, çocukların ideali de emeklilik oluyor.

Büyüyünce emekli olacağım diyen çocukları yine de dürüst, namuslu saymak gerekir. "Büyüyünce ne olacaksın?" sorumuza karşı, ya "büyümeden emekli olacağım" deselerdi? Kim bilir, yakın zamanda belki onun da yerini kiaptan bulurlar...

NORVEÇ'TE, İSVEÇ'TE YAZAR OLMAK

Norveç'e giderken İsveç'e de geçmeye kararlıyım, bu kararımı gerçekleştirdim. Üç kez İsveç'e geçtim. Stockholm'e kadar gittim.

Paralı, çağrılı o büyük yazarlardan değil de, kendi göbeğini kendi kesen gariban yazarlardan olduğum için bu anlamda resmi bir görevim yoktu. "Geziye kendinizi götürmeyin" sözüne uyarak, hiçbir yazarla, yazar örgütüyle organik bağ kurmaya da niyetli değildim.

Stockholm caddelerinde gezerken, hamburger-sosis pişirip satan birinden adres sorduk. Sorduğumuz kişi Türk ve Karadenizliymiş. Uzun zamandır orada yaşıyormuş. Türkçe/İsveççe üzerine öğretici kitapları bile yazmış. "Kaptan derler adıma", dedi. "Burada beni herkes tanır" diye ekledi. Orada bulunan şair Özkan Mert'i sordum. Tanıyor. Tekin Sönmez'in Stockholm'de olduğunu Kaptan söyledi bana. Hemen karşıdaki görkemli binayı gösterdi. "Sönmez'in orada çalışma odası var", dedi. "Her şeyini devlet karşılıyor, o da otuz yazıyor", diye ekledi. Tekin Sönmez'le Yansıma döneminden sürüp gelen dostluğumuz var. Görmek istedim. Kaptan, "O binada tam iki bin oda var", dedi. "Oda numarasını bilemediğim için bulmamız olanaksız." Hamburger alıp yedik ondan. Tekin Sönmez'e ulaştırılması için selam bıraktık.

Geziye kendimizi götürmesek de, zaman zaman yazarlığımızı anımsıyorduk. Norveç'te yaşayan Pakistanlı yazar, eğitimci Mahzud'la tanıştık. O da Uzakdoğu'nun acılarını, yoksulluklarını çekmiş. Kültürlü bir insan. Drammen'de öğretmenlik yapıyor. Anadili Ürdücenin dışında Arapça, Norveççe, İngilizce biliyor. Son derecede bilgili. Geniş bir dünya kültürüne sahip.

Çatı arasında bir dairede yaşıyor. Kendi eliyle yaptığı Pakistan börekleri ikram etti bize. Evinin tamamı kitap dolu. Yatağı ve bilgisayar kitaplar içinde kaybolmuş. Mahzud şair ve gazeteci. Çağdaş İslamiyet üzerine Drammen Zamanları adlı gazetede sürekli yazıyor. Norveç'teki eğitim başta olmak üzere ülkelerimizin edebiyatları üzerine konuştuk. Geçen yıl Suriye'deki bir konferans için çağrılmış. Çağrılı olmasına karşın Suriye sınırından içeriye girememiş. İslamiyet üzerine yazdığı yazılar manidar bulunmuş. Mahzud da oradan Türkiye'ye geçmiş. "Hoca Nasrettin festivaline katıldım ve çok sevindim" diyor.

Mahzud, Arap harfleriyle basılmış şiir kitaplarını gösteriyor bize. Kitabı tanıtırken doğal olarak sağdan sola doğru çeviriyor. Kitap tanıtımı bittikten sonra Türkiye'yle ilgili fotoğraflarını albümünden göstermek istiyor. Bir şey dikkatimizi çekiyor: Mahzud, fotoğrafları da albümün sağından başlayarak dizmiş. Albümü çevirişinden ve fotoğrafların ortada bitişinden anlıyoruz bunu...

Tanıştığımız bir başka yazar da Reidar Lund. Norveçli bir yazar bu. Altmış iki yaşında. Aynı zamanda İngilizce öğretmeni. Halen öğretmenlik yapıyor. Türk kökenli öğrencilerinin olduğunu söylüyor. Raidar kocaman, özenli bir vilhada yaşıyor. Bahçesi de olağanüstü güzel. Norveç evlerinin ve bahçelerinin tipik özelliklerini yansıtıyor oturduğu mekan. Raidar, Türk edebiyatına ilgi duymakla birlikte bizleri yeteri kadar tanıdığı söylenemez. Kendisi salt çocuklar için yazıyor. Kitaplarını görmek istiyoruz. Getiriyor. Tümü ciltli, kağıdı, bas-

kısı sevimli. Kütüphanesini geziyoruz. Evinin her tarafına sinen temizlik, özen kütüphanesine de yansıyor. Yazar sorumluluğu, yazar özgürlüğü üstüne konuşuyoruz. Norveç'te kitapları devlet basıyormuş. Çünkü yayınevlerinin çoğu devlete aitmiş. Böyle olunca, devletin de basılacak kitapları onaylayacak bir kurulu varmış. Bunun bir sansür sayılıp sayılmayacağını soruyoruz. Sayılmaz, diyor. İyi yazılmış bir kitabın düşüncesi ne olursa olsun yetkili kurulun ona onay vereceğinden söz ediyor. Norveç'te bir kitabın kaç adet basıldığını soruyorum. "İki bin civarında", diyor. Türkiye'de de o kadar, dediğimde, ama sizin nüfusunuz çok fazla diye tepkisini belli ediyor. Yazarların aldıkları telif hakları da yüzde on kadarmış. Dillerimizden anlamasak da karşılıklı kitaplarımızı imzalıyoruz birbirimize.

KÜTÜPHANELER

Dünyanın en gür ormanları Norveç'te. Yakın zamana kadar orası bir kağıt memleketiydi. Ormanlarımız azalıyor diye kağıt fabrikalarını kapatmışlar. Kağıdı şimdi dışardan alıyorlar.

Norveç son derecede demokratik, özgür bir toplum. Ekonomik sorunlarını büyük oranda çözmüş. Son derecede de örgütlü. Sivil toplum örgütlerinin üretimde, tüketimde, siyasette büyük ağırlıkları var. Böyle bir toplumun okumaya, kütüphanelere önem vermemesi düşünülebilir mi?

Norveç'te birçok kütüphaneye gittim. Mabetler kadar kutsal yerler. Geniş bahçeler içinde çoğu. Kütüphanenin içleri, çevreleri yontularla süslenmiş. Masa tenisi, satranç oynayabileceğiniz, internete girebileceğiniz bağımsız bölümleri var. Çocuklar için ayrı okuma alanları oluşturulmuş. Minderlerden oluşan okuma köşeleri düzenlenmiş. Birtakım oyuncaklarla varsıllaştırılmış.

Bir konuda araştırma yapmak için bilgi istediğinizde, uzman kişiler o alanla ilgili tüm kitapları, dergileri, ansiklopedileri, broşürleri önünüze yığıyor. Ben, Henrik İbsen'le, Norveç'le ilgili bilgi istedim. Hazırlamışlar. Evimize telefon ettiler. "Gelip alabilirsiniz", dediler. Gittik, çantalar dolusu kitap, ansiklopedi, broşür getirdik. Gezici kütüphanelerle destekleniyor bu durum. En çok okuyan okurlarına ödüller dağıtıyorlar. Kitap yasaklamayı çoktan unutmuş onlar.

Dünyanın hemen her dilinde kitap, gazete, dergi geliyor kütüphanelere. Türk edebiyatıyla ilgili ciddi temel kitapları bütün kütüphanelerde görmek olası. Drammen'de Cumhuriyet gazetesini düzenli olarak kütüphanelerde okuduğumu söylersem abartı yapmış olmam.

Norveç halkı okuyor. Uygur, özgür insanların yol göstericisi kitaptan başka ne olabilir ki? Norveç halkı en çok da kütüphaneler aracılığıyla okuyor. Göstermelik değil orada kütüphaneler. Kitaplar da raflarda süs değil. Dünya-ya açılan birer pencere hepsi...

YARIMI TAMAMLAMAK

Türkiye'ye döndüğümde geziye çıkarken bıraktığım, götürmediğim şeyleri yeniden buldum. Hatta onları biraz da özlediğimi fark ettim. Kavuşunca yarım, eksik bir yanımı yitirdiklerimle tamamlamış gibi oldum.

Gezi süresince arkamda bıraktıklarımı, yani kendimi mi aradım yoksa oralarda?..

Arife Kalender

GÜL YORGUNU KAR

Kış aralığında yaz evine gitmiştim
eski bir haziranı çağırarak için

Nefes alıyor toprak duyuyorum
biberiye, defne, dalı kırılmış kavak
dinmiş fırtınanın ürkütücü sessizliğinde
Su,
çok derinlerde kızma sallıyor
meşe köklerini bulacak

o kızı unutmuşum, benmişim o
yıldırımdan ve erkeklerden korkar
gözlerimiz buluştu başladı poyraz
Aşk,
kışı uzun mevsim midir dedi kız
kiraz ağacına kar düşüyor, yağacak

Tavanda soba alevlerinin dansı
köz ömür tüketiyor rüzgarla
Ateş,
uzun sürmez nasılsa küi
soba bile unutacak gümbürtüsünü
odalar da anmaz olur, geride nem kalacak

beyaz bir sabahın mahmur uyanışında
toprağa damlatıyor saçlarının köpüğünü
Gül,
ipek ışıltılarla yere doğru eğilmiş
geceye terlemiş kar, gül yorgunu
uzanmış altına pembenin, üstündeki yüze bakar

Bir uzun yola gittim de geldim
gül kar'la sevişiyordu

Cuma

Nur İçözü

Kaldırımın kenarına oturmuş, sanki dünyanın en ciddi işini yapıyordu. Eliindeki küçük cam parçasıyla, ince bir dalın kabuklarını soyarken, siyah kıvrıkcık saçlı başı, neredeyse dala değecek kadar eğiliyor, minik esmer bacakları kasılıyordu. Kendine özgü bir türkü tutturmuştu. Boyundan umulmayacak kadar yanık, bir aşk türküsü... Az ilerisinde durup izlemeye başladım. Sanırım önce ayaklarımı gördü. Sonra bakışlarımız çakıştı. Kapkara, kadife gözlerinde yalnızca merak vardı:

- Eeee?!

Kıscacık bir soru ünü...

Suçüstü yakalanmış gibi hissettim kendimi birden.

- Türkünü bitirmeni bekliyordum... Alkışlamak için.

Yanık kahverengi teni, kızgınlıkla mı utançla mı bilmem, biraz daha koyuldu gibi geldi bana. Elini, 'boş ver' dercesine salladı.

Üsteledim:

- Çok güzel söylüyordun. Devam etsene.

Bu kez omuzlarını silkip, başını yine önüne, önemli işine eğdi.

Susmuştu.

Öylesine tatlıydı ki, onu konuşturmak için biraz daha üstelemem gerektiğini düşündüm.

- Ne yapıyorsun öyle?

Sanki dünyanın en aptalca sorusunu duymuş gibi yine omuzlarını silkti.

Yanıtlamadı.

- Adın ne senin?

- Cuma...

İlgisini çekmek amacıyla anlamamış gibi yaptım:

- Cumartesi mi?

Ayıplar bir bakışla başını olumsuz salladı:

- İh! Cuma!

- Burada mı oturuyorsun?

Kapak başı bu kez öne, arkaya gidip geldi.

Kendisini işine öylesine vermişti ki, bir an olsun gözlerini bile kaldırmak istemiyor gibiydi.

Bodrum'un devremülk tatil yapılan bir köyündeydik. Tatilcilerden birinin çocuğu olması mümkündü, ancak minicik bir cam parçasıyla dalı yontması onun büyük kentlerden birinden gelmediğinin ilk ipucunu veriyordu.

Hiç de hevesli olmadığı halde, konuşmaya zorladım.

- Nereden geldin?

İlk kez yüzüme baktı. Kadife gözleri bir hüznün bulutuyla gölgelendi.

- Hatay'dan.

- Tatil için mi?

Başını "Hayır" anlamında salladı.

Ondaki bir şey, tanımlayamadığım bir sıcaklık, pes etmemi engelledi sanırım.

- Kaç yaşındasın?

- Dört...

- Baban burada mı çalışıyor.

- Hı... Hı...

Hiç başlamadan sohbetimiz böylece son bulmuştu.

Plaj çantamı sırtıma atıp evime doğru yürümekten başka seçeneğim kalmamıştı. Çok değil, on - on beş dakika geçmişti ki kapı çalındı.

Denizden dönen iki kızım kapıda duruyordu. Bir de elindeki dal parçasıyla Cuma... Az önceki soğuk, ilgisiz tavrından eser kalmamıştı. İçeri girip merakla sağa sola baktı.

- Hani, pisi nerede?

Kızlar benim yapamadığımı başarmış, Cuma'nın ilgisini çekme yolunu bulmuşlardı. Sanki ilk kez geldiği bir evde değilmişçesine, koltukların arkasına, yatakların altına bakmaya başladı.

- Pisi pisi, gelsene!

Tam o sırada evimizin mağrur kedisi Kiti de ortaya çıktı. Koca kuyruğu havada, yanıma geldi. Bacaklarıma sürtündü, gözlerini ilk kez gördüğü bu yabancıya dikti. Cuma neşeyle atıldı. Adeta yere yapışıp, Kiti'yi sevmeye çalıştı. Küçük bir çocuk gördüğü anda, saklanacak delik arayan mızımız kedimiz ise gariptir, bu yoğun ilgiden fazla rahatsız olmuşa benzeriyordu. Gidip koltuklardan birine kuruldu. Cuma da peşinden. Küçük esmer elin her okşayışında Kiti koltuğun üzerinde bir sağa, bir sola mırıl mırıl dönüp duruyordu.

"Güzel pisi, canım pisi..."

Uzun zamandır ilk kez, evimizde böylesine küçük, sevimli bir konuğumuz olmuştu. Çıplak ayaklarıyla odada şap şap gezinmesi çok hoşuma gitmişti. Bizimkiler, onu ürkütmeden art arda sorularını sıralamayı sürdürdüler.

- Başka kardeşin var mı?

- Babanın işi ne?

Yarım yamalak da olsa her soruyu yanıtlıyordu bacaksız.

Hatay'dan ailece gelmişlerdi. Amcası, dayısı... Hep birlikte mevsimlik işçi olarak çalışıyorlardı. Babası tatil köyünün güvenlik görevlilerinden biriydi. Amcası yıllardır aynı köyde görev yaptığı için yeni eleman gerektiğinde neredeyse tüm köyü toplayıp getirmişti buraya.

Genizden gelen, Arapça tınlı kırık Türkçesiyle Hatay sözcüğünü söylerken Cuma'nın kara gözlerine bir bulut gelip yerleşiverdi. Sisli bakışlarını önüne eğip, "Arkadaşlarımı özledim", dedi. "Selim'i, Memedali'yi... Sevgilimi..."

- Sevgilin mi? Ne ayıp, bu yaşta sevgili mi olurmuş Cuma?

- Allah, Allah! Olmaz mı hiç? Olur elbet.

- Kaç yaşında?

- Daha minik bir bebe... Vız vız ağlar durur. Ak pak bir kız... Beni gördü mü güler ha güler... Dayımgilin kızı...

Gözlerindeki bulutlar dağılıverdi. Düşünde kalan minik bebeği anımsarken bembeyaz dişlerini ortaya çıkaran bir gülümseme belirdi yüzünde. Parlak esmer yanaklarında fındık girecek denli çukurlaşan, iki gamzeyle birlikte. Gözlerimin kara çukurlara takıldığını fark etmiş olacak ki, parmağıyla gamzelerine dokundu.

- Bak! Gördün mü?

Öylesine sevimliydi ki, büyük kızım Tulu, sarılıp öpmekten alamadı kendini.

Koyu parlak teni, kızıl bir ışıltıyla daha bir parladı.

Utangaç bir ayaklanmayla kapıya yöneldi.

- Hadi ben gideyim artık.

O çıktı, kızlar da ardından.

Duş yapmayı, her akşamki gibi giyinip süslenip sokağa çıkmayı unutmışlardı bile. Balkondan baktım, evler arasında kalan daracık geçitte patlak bir lastik topa futbol oynuyorlardı.

Derken Cuma'nın öfkeli sesi duyuldu:

- Allah, Allah! Bu ne biçim top oynamak kız? Bu kadar çok gol yenir mi? Bak sinirleniyorum ha! Sinir gelirse akıl gider, bilesin!

Şaşkınlıkla, boyundan büyük laflar eden küçük adama baktım. Öylesine akıllıydı ki, küçük kızım Tuğçe'nin sırf onun hoşuna gitsin diye ha bire gol yediğini hemen fark etmişti. Üstelik böylesi bir iltimasa da hiç tahammülü yoktu.

Top oynamaktan vazgeçip, sabırla yontmayı başardığı ince dalı elinde bir kamçı gibi sallamaya başladı. Sonra da bacaklarının arasına alıp "Deh!" diye bağırarak koşturmaya başladı. Dal onun atı, kamçısı, kılıcı, sazı her şeyiydi. Bazen bir duvarın üzerine oturup dalı kollarının arasına alıyor, saz çalar gibi hareketlerle kendi uydurduğu özlem dolu sevda türküsünü söylemeye başlıyordu. Cuma'nın, yüreğinde sevgi dolu dev bir adam yatıyordu sanki...

O akşamdan sonra Cuma adeta evimizin yeni çocuğu haline geldi. Daha doğrusu küçük adam eşimle benim için bir torun, kızlarım için de

kardeş yerine geçmişti birden. Her gün denizden dönüşümüzü sabırsızlıkla bekliyor, evden içeri girer girmez de kapıyı çalıp, aramıza katılıveriyordu.

Kapının tokmağı çekingeng bir tınıyla çınlatınca odayı, hemen "Cuma geldi", diyorduk bir ağızdan. Koşup açtığımda, "Yenge! Ben geldim", diyerek içeri giriyor, hemen "Gel pisicik, gel kedicik", diyerek Kiti'nin peşine düşüyordu. Genelde balkonda oturuyorduk. O da yanımıza gelip bıcı bıcı konuşuyordu. Bir gün eşimin elindeki dürbünü fark etti. Balkona her çıkışında dürbünle karşıdaki Yunan Adası'nı izlemeyi alışkanlık edinen kocam, her günkü gibi dakikalarca denizi ve adayı tarayıp durdu dürbünüyle. Küçük Cuma, şaşkınlıkla bir ona, bir elindekine bakıp ilk kez gördüğü bu aletin ne işe yaradığını çözmeye çalıştı. Sonra dayanamayıp eşimin gömleğinden çekti:

- Dede, bu ne ola ki?

- Bunun adı dürbün.

- Dubrün mü? Ne işe yarar bu dubrün?

Kocam Cuma'yı kucağına aldı. Elindeki koca dürbünün kayışını çocuğun incecik boynuna geçirdi. Sonra gözüne dayamasını sağlayıp, "İleriye doğru bak", dedi. "Dikkatli bak... Görüyor musun?"

Cuma heyecan içinde zıplamaya başladı.

- Görüyorum... Görüyorum...

Sonra eşimin kucağından kayıp yere indi. Gözleri irileşmişti. Minik ayaklarıyla yeri dövüyor, beyninin içinde sürekli birbirine dolanan Türkte ve Arapça sözcükler arasında en

uygununu bulmaya çabalarken durmadan kekeliyordu.

- Dedeciğim ne olur söyle bana. Hatay ne tarafta ola?

İçimde bir cız!.. Gözyaşlarımı kahkahayla boğmaya çalıştım.

- Ah canım! Hatay çok uzakta, bununla göremezsin ki!

İnanmamıştı. Odanın ortasında küçük bir topaç gibi dönüp duruyordu. Büyük kızımın yanına koştu:

- Ne olur Tulu ablam söyle bana; Hatay ne yanda ola? Gemileri, evleri burnumun ucuna getiriyor bu dübrün. Belkim Memedali'yi, Selim'i, nitemgili de getirir...

Kızlarla gözlerimiz aynı anda buluştu. Bakışlarımızı kaçırdık birbirimizden. O, odanın ortasındaki ümitsiz arayışını sürdürüyordu:

- Belkim görürüm dede. Hele bi yol söyle şu Hatay'ın nerede olduğunu...

- Çok uzakta Cuma... Bu dürbün ulaşmaz oralara.

Kolu kanadı kırık, gözlerinde düş kırıklığı, üzüntüsünü göstermekten kaçınan bir Anadolu erkeği tavrıyla başı öne eğik, balkona çıktı. Sanırım duygularını dışa vurmanın ayıp olduğu genlerinde yazılıydı. Hava değişsin diye hemen bir tabağa bisküvi doldurdum. Balkona çıkarıp masaya koydum. Gözkapaklarının arasından utangaç, baktı tabağa.

- Alsana Cuma.

- I. Ih... Sevmem.

- Hiç yedin mi?

- Yoook.

- Bir dene bakalım. Belki seversin!

Çekingen, elini uzattı. Bir bisküvi alıp dişlerinin ucuyla minicik kırdı. Tıpkı bir gurma gibi, ağır ağır çiğnedi, kalitesini anlamaya çalıştı. Yutkundu. Elini uzatıp ikincisini alırken, gamzelerini ortaya çıkaran sevimli gülümsemesiyle fikrini açıkladı:

- Allah! Allah! Ne güzel şeymiş bu yavu! Nereden aldın?

Ondaki bu doğallık öldürüyordu beni. Bir şeyler daha ikram etmek istedim:

- Biz çay içeceğiz. Süt ister misin Cuma?

- Çok severim. Ama babam almıyor. Geçende amcamgile gitmiştim, orada vardı. İçmek isteyince, "eşki" dediler.

İçin için öfkelen dim amcasına. Birazcık süt için küçücük çocuğa utanmadan yalan söylemişti ha? Sonra kendi kendimi yatıştırdım.

Kim bilir belki de gerçekten ekşmişti...

Kocaman bir bardak süt doldurup getirdim. Yudum yudum, sanki bitmesinden korkar gibi içmeye başladı. Tam bardağın sonuna geliyordu ki, annesi belirdi balkonun altında. Tıpkı Cuma'ya benzer kara gözlerinde utangaç bir ifadeyle yukarı baktı. Belli belirsiz gülümseyip selamladı bizleri. Sonra seslendi:

- Cuma! Haydi gel artık, yemek yiyeceğiz.

Ufaklık, parmak uçlarında yükselip hafifçe balkondan aşağı sarktı. Sanki büyük bir müjde verir gibi elindeki bardağı gösterdi.

- Benim karnım tok. Süt içiyorum.

Annesi kararlı bir sesle, bu kez Arapça bir şeyler söyledi.

Bizimki de aynı kararlılıkla yanıtladı onu.

Besbelli, her çocuk gibi yüz gördüğü bu evden ayrılmak istemiyordu. Araya girme gereği duydum:

- Haydi şimdi eve git, yarın yine gelirsin. Hem biz de evden çıkacağız.

Ayakları geri geri giderek kapıdan çıktı. Balkonun altından geçerken durup, yukarı baktı, elini salladı.

.....

Büyümüş de küçülmüş denen çocuk tipini hiç sevmem. Oysa, Cuma tam anlamıyla bir büyümüş de küçülmüş adamdı. Üstelik bu özelliği, başkalarının aksine onu çok sevimli kılıyordu.

Yıllardır aynı tatil köyündeki evimize giderdik. Çok sevdiğimiz bu köy bu yıl Cuma'nın varlığıyla daha da anlamlı geliyordu bize. Biraz gecikse gözlerimiz çevreyi tarıyordu. Doğrusu ya, bu muhabbet komşularımızı bile etkilemişti. Çünkü Cuma, biz denizdeyken gelip de evde kimseyi bulamayınca, kapı kapı dolaşip bizi sormaya başlamıştı artık. Birlikte fotoğraflar çektik. Kedinin de resmini isteyince kızım her zaman cüzdanında taşıdığı resimlerden birini verdi. Çok sevindi. Ertesi akşam uğradığında, babasının fotoğrafı duvara astığını söyledi sevinçle. "Artık pisicik hep benimle", diyordu.

Büyük kızım Tulu, bu yaz tekne kullanmaya başlamıştı. Sık sık arkadaşlarımızın tekneleriyle denize açılıyor, gün boyu koylara doğru yelken basıyordu.

O akşam da balkonda oturmuş her zamanki gibi akşam çayımızı yudumlarken denizi seyrediyorduk. Gü-

neşin kızıl ışınları, lacivert sularda erirken, Cuma da eline bir kağıt almış eşimin yardımıyla resim yapmaya çalışıyordu. Çok keyifliydi. Ona ajandadaki Cuma, sözcüklerini gösterip, kopya etmesini söylemişim. Adının kocaman bir defterde, hem de sık sık yazılmış olması çok hoşuna gitmişti. Ayaküstü anlaştık: Ben ona okuma öğretecektim, o da bana Arapça... Derken, denizin ortasında kızımın bindiği teknenin pupa yelken yol aldığını fark ettim. Çocuğun hoşuna gideceğini düşünüp cep telefonundan kızımı aradım. Güverteye çıkıp el sallamasını söyledikten sonra, dürbünü Cuma'nın boynuna asıp, elimle işaret ettim:

- Bak... Şu gemiyi görüyorsun ya... Şimdi dikkat et! Tulu ablan sana el sallayacak.

İnanmaz gözlerini bana çevirdi. İsrar ettim:

- Haydi bak! Dürbünü iyice ayarlayıp bakarsan göreceksin.

Dürbünü gözlerine dayayıp dikkatle denizin ortasındaki tekneye baktı. Hiçbir heyecan belirtisi göstermeden, isteksizce elini kaldırıp salladı. Tekne uzaklaşırken, dürbünü geri uzattı. Gözlerinde garip öfke pırıltılarıyla adeta hesap sordu:

- Allah! Allah!.. Bu ne biçim iş ya-vu? Sen burada, dede burada... Tulu ablamın ne işi var orada?

O yaştaki çocuktan umulmayacak bir tutuculukla genç bir kızın tek başına, anne babasından uzakta, denizin orta yerinde yol almasını kabullenmemişti. Birden beklenmedik bir hareket yaptı. Tam o anda balkonun üzerinden geçen bir martıya seslendi:

- Kuş! Kuş! Canım kuş... Haydi uç, uç da o gemiye kon. Kon da Tulu ablamı kap getir bana!

Kocamla göz göze geldik. Bu minik yürekteki sevgi, sevimli kafasındaki düş gücü öylesine yoğundu ki, ona "Çocuk" deyip geçmek olası değildi. Kim bilir kaç yüzyıl öncesinden süzülüp gelmiş gelenek, görenekler, duygu ve düşünce yapısını oluşturmuştu.

Bu yüzden ona açıklama yapma gereğini duyumsadım:

- Ne olacak? Tulu ablan kocaman kız. Kendi başına her yere gidebilir. Hem bizden de izin aldı.

Kadife gözlerindeki kuşkulu bakışı silemedim. İkna olmamıştı. Tam o sırada bir kuş sürüsü kanatlanıverdi damın üstünden. Bizimki yerinde zıp zıp zıpladı: Ordusuna hücum emri veren bir komutan kararlılığıyla seslendi:

- Allah, allah, allah! Haydi kuşlar uçun gidin o gemiye... Biriniz elinden tutun ablamın, biriniz eteğinden, biriniz bacağından, kolundan. Uçurup da getirin ablamı buraya...

Çocuğun içinde sanki bir ozan, bir anda kurguladığı türkülerini bulutlara haykırıyordu. Kara gözlerinde küskün karanlık bir kuyu giderek derinleşiyordu. O akşam Tulu dönünceye kadar, endişeli bir baba, kıskanç bir sevgili gibi gözleri kapıda bekledi, durdu.

.....

Ona çok alışmıştık. Daha da kötüsü o da bize alışmıştı. Dönüşümüze bir hafta kalmıştı ve biz şimdiden bu minik çocuğu çok özleyeceğimizi anlamıştık. Her zamanki gibi bir ak-

şamüstüydü. Yolumuzu gözleyen Cuma, biz denizden döner dönmez kapımızı çalmıştı. Koca bir tabak üzümle şeftaliyi masaya getirdim. İkisini de çok sevdiğini biliyordum. Terbiyeli terbiyeli, bir iki üzüm tanesi alıp ağzına attı. Bir şeftaliyi dilimleyip önüne koydum. Üzerine akıtmamaya özen göstererek yedi. Sonra çekirdeği eline alıp çevresine bakındı.

- Yenge... Şunu gömsek ya...

- Burada saksı yok.

- Teneke de yok mu?

- Yok...

- O zaman ben de dışarı gömerim.

Böyle diyerek kapıdan çıktı. Merdiven başındaki büyük çiçekliğin toprağını minik parmaklarıyla eşmeye başladı. Açtığı çukura çekirdeği özenle gömdükten sonra bana döndü:

- Bak şimdi... Bu çekirdeği her gün sulayacaksın, tamam mı? Gelecek yıl kocaman bir ağacın olacak. Unutmak yok ha! Tamam mı?

Büyük kentten hangi çocuk bir şeftali çekirdeğini toprağa gömmeyi akıl edebilirdi ki? Haklıydı. Belki de gelecek yıl minik bir şeftali fidanı kapımızda bize hoş geldin diyebilirdi.

Gülümseyerek sarılıp, kara saçlı başını göğsüme bastırdım. Davranışlarıyla, konuşmasıyla öylesine özel bir çocuğu ki, olanaklar elverse iyi bir eğitim görse, profesör de olurdu, yazar da, sanatçı da... Sonra bir başka olasılıkla soğuk soğuk ürperdim. Bu çocuğu ya bir de örümcekli düşünceler sahiplenirse?

İçeri girdik. O, balkona "Dede"nin yanına gitti, ben de kitap okumak için

yatağıma uzandım. Kızlar radyoyu açmış, müziğin ritmiyle bir yandan dans edip, bir yandan da sokağa çıkmaya hazırlanıyorlardı. Kiti, her zamanki gibi başucumdaki komodinin üzerine kıvrılmış, sarı gözleriyle beni izliyordu. Birden Cuma'nın sesini duydum; kırgın, üzgün sesini:

- Kapat Allasen şu radyoyu abla...

Sonra yanımda beliriverdi. Gözlerindeki küskün ifadeyi gizlemek ister gibi bakışları yerde, Kiti'nin yanına çömeldi. Bir yandan okşuyor, bir yandan mırıldanıp duruyordu.

- Kedicik... Canım kedicik... Oh, cici pisicik...

Sanki bir sevgiliye veda eder gibiydi.

Sonra "Ben gidiyorum", diye sokak kapısından fırladı. Kızlar peşinden seyirtiler. Seslendiler; boşuna! Bir an dahi duraklamadan koştu evine. Neler olduğunu anlamamıştım. Yerimden fırlayıp balkona koştum. Yoksa kocam ona yakında gideceğimizi mi söylemişti?

Eşim gözlerinde suçlu bir bakışla, yolda koşarak uzaklaşan Cuma'yı izliyordu.

- Ne gerek vardı, dedim. Dönüşümüze daha bir hafta var.

- Öylesine bağlanmıştı ki. Alıştırmak istedim.

Akşam yemeğinden sonra hep birlikte evlerinin önüne gittik. Siteye ait. minik bir bahçe katında oturuyorlardı. İçerde ışık vardı, ama kapı, cam kapalıydı. Annesi, babası, dayıları yerdeki sedirlerde oturmuş çay içiyorlardı. Seslendik. Duyuramadık.

Yüreğimizi ezen taşla sabahı zor ettim. Kahvaltıdan hemen sonra di-

şarı çıktım, balkonlarının önüne gittim:

- Cuma! Cuma!

Önce annesi belirdi balkon kapısında, ardından uykulu gözleriyle Cuma. Beni görünce şaşırıldı:

- Gitmediniz mi?

- Yok, daha çok var, dedim.

- Ama dede "Gideceğiz", demiştin!

- Evet, gideceğiz ama bir hafta sonra.

Birden onun, zaman kavramını bilemeyecek kadar küçük olduğunu anımsadım. 7 parmağımı açıp gösterdim.

- Bak! Daha bu kadar gün buradayız.

Bakışlarındaki küskünlük azalır gibi oldu. Yüzü aydınlandı.

Annesi araya girdi. Tıpkı oğlu gibi kırık dökük Türkçesiyle anlatmaya başladı:

- Çok üzüldü çok... Dün akşam bir koşu eve geldi, kendini yatağa atıp "Gidiyorlar, biliyor musun anne, arkadaşlarım gidiyor", diye ağlamaya başladı. Yemek bile yemeden uyudu kaldı.

Tahmin ettiğim gibi olmuştu.

Küçük yüreğindeki fırtınaları annesine bile göstermek istemeyen çocuk, kadına ayıplarmış gibi kaçamak bakıp, içeri girdi. Utanmıştı.

Tam bir köy kadınıydı annesi. Renkli bol eteği, başına gevşekçe doladığı yemenisi ve kaderine razı bakışlarıyla... Gözlerine hüznün kim bilir ne zaman yerleşmişti. Hatay'da da böyle mi bakardı yumuşak kara gözleri, yoksa yabanda olduğu için mi kim bilir?

- Buyur, bir çay iç...
- Sağol, başka zaman...
- Ama mutlak beklerim...

Belli ki o da yalnızdı. Kardeşleri, kayını, kocası hele oğlu hep yanındaydı, ama tek kadın kendisiydi memleketten buraya göçen. Dertleşip söyleyeceği kimi kimsesi yoktu. Tek başınaydı.

- Söz... Bu akşam kızları alıp geleceğim.

Gözleri ışıldadı.

Sanırım uzun zamandır ilk kez evine bir konuk gelecekti.

Sözümü tuttum. Denizden döner dönmez onlara uğradık. Bizi görünce bir sevindi ki anlatılmaz. Nereye oturtacağını bilemedi. Yer minderinde rahatsız olmayalım diye arkamızı yastıklarla doldurdu. Cuma da çevremizde pervane kesilmişti. Önce duvara astıkları Kiti'nin resmini gösterdi, ardından da minik bir albüm getirip, Hatay'da çekilen fotoğraflarını... Cuma evde, Cuma sünnet çocuğu... Arkadaşlarıyla oynarken... Pamuk tarlasında, teyzesiyle, amcasıyla, ninesiyle... Her fotoğrafın öyküsünü anlatıyor, bizi kendi dünyasına götürebilmek için elinden geleni yapıyordu. Resimlerin öykülerini anlatırken aslında özlem giderdiği öylesine belliydi ki, sabırla dinledim. Fotoğraflar, iki katlı muntazam bir ev, varoşlarda benzer evlerde sık sık rastladığımız halılar, oymalı koltuk ve büfeleri gözler önüne seriyordu. Bir pamuk tarlaları olduğunu da o gün öğrendik. Bu yıl ekemedikleri için gelmişlerdi çalışmaya. Gelecek yıl ekerler miydi bilmiyordu Cuma. Kışa dönecekler miydi, hep burada mı kalacaktı? Hiç-

birinin yanıtını bilmiyordu, ama en çok istediği şey, okula Hatay'da başlamak. "Bizim orada bi okul var. Çok güzel. Kocaman", diyordu. "Memedali oraya gidiyor. Ben de gidip okicam, yazıcam... Resimler yapıcam..."

Beş dakika geçmemişti ki, annesi bir tepsi çayla belirdi odada. Tavşan kanı çayın kokusu beş metreden duyulurdu herhalde. Beğendiğimi görünce sevindi. "Kaçak", dedi. Bir bardak, ardından bir bardak daha... Kızlar Cuma'yla oyalanırken biraz söyleştik. Adı Zümra'ydı. Kardeşi topolanın gidiyoruz, deyince mecbur, gelmişti buraya. "Tarla tapan var, ama yetmiyor", diyordu. Gurbet elde kazandıkları yetiyor muydu? Kara gözlerinin buğusu gizliyordu yanıtı. Gerçeği söylemek ağırına gidiyordu. Kışa dönecekler miydi, o da bilmiyordu. Hem nereden bilecekti ki... Böyle şeyler ona en son söylenirdi.

.....

O gün Bodrum'a inip alışveriş yaptık. Uzun uzun Cuma'ya ne alalım diye düşündük. Kızlar şort, pantolon gibi bir giysi almamızı istiyorlardı. Önce benim de hoşuma gitti bu fikir. Sonra bu armağanın kırıcı olabileceğini düşündüm. Fakir, ama onurluydular. Cuma her gün soluk da, eski de olsa pırıl pırıl bir şort, tertemiz bir atletle çıkıyordu sokağa. Saten ışıltılar saçan teni sabun kokuyordu. Zaman zaman da babasının ya da dayılarının tıraş losyonlarından birini sürünüp çıkıyordu ortaya. Özenli, bakımlı mağrur...

Aldığım armağanın onları ezmesini, üzmesini istemezdim. O yaşta bir çocuk için en değerli armağanın

oyuncak olacağına karar verdik sonunda. Kızlar tüm oyuncakçılarını gezdiler tek tek. Sonunda bir dükkanda tam istediğimiz gibi bir şey bulduk. Kocaman bir kum kazıcı kamyon. Koca farları, aşağı yukarı hareket eden vinci ve kum kazan kepçesiyle her çocuğun düşüne girecek bir kamyon. Deniz kenarında oynayan bir çocuk için bundan güzel bir armağan olabilir miydi? Kamyonu paketle-tip evin yolunu tuttuk.

Önce yola çıkacağımız gün bu armağanı vererek üzüntüsünü hafifletebileceğimizi düşünüyorduk, ama onun sevimli yüzünü görür görmez, kararımızdan vazgeçtik. Hemen çağırıp paketi eline tutuşturduk.

Çok şaşırıldı. Telaşla kağıdı yırttı. Koca kamyonu görünce gözleri parladı. Ne diyeceğini bilemedi. Heyecanlandığı zamanlarda hep kekeleye başladılar. Bu kez de öyle oldu. Yarı Arapça, yarı Türkçe teşekkür etiketinden sonra yere uzanıp kamyonuyla oynamaya başladı. Eşim ve kızlar da onunla birlikte taşlara oturup, kepçeyi nasıl çalıştıracağını, kumu nasıl dolduracağını tarif ettiler. Eve giderken kamyonu yine poşetine koyup eline verdik. Sevinçle birkaç kez daha teşekkür etti. Derken beklenmedik bir hareketle elini boynuna atıp ucunda göz boncuğu sallanan zinciri çıkardı. Tulu'ya dönüp, "Ben de bunu sana vereceğim ablam", dedi. Kızım, "olmaz!" dedikçe o da ısrar ediyordu. O direnince bu kez Tuğçe'ye vermeye çalıştı. Sonunda araya girme gereği duydum:

- Cuma, onu boynuna tak. Bak annen sana nazar değmesin diye takmış kolyeyi. Sonra hasta olursan

bizi üzersin. Zaten Tulu'nun da, Tuğçe'nin de nazar boncukları var. Bak ikisinin de boynunda asılı. Merak etme, seni hatırlamak için o kolyelere gerek yok. Sen hep bizim kalbimizde olacaksın zaten...

Akşamın oldukça ileri bir saatiydi. Balkonda oturuyorduk ki kapı küt, küt vuruldu. Gidip açtım. Karanlığın içinde Cuma, annesiyle birlikte duruyordu. Kadın özür dilercesine mırıldandı:

- Öyle yalvardı ki sonunda gelmek zorunda kaldık.

Sonra avucunda sımsıkı tuttuğu gazete topağını uzattı.

- Kusura kalma... Biraz çay getirdim. Çok sevmiştin ya...

"İşte benim insanım", diye düşündüm. Bol gönüllü, sevecen... İçeri buyur ettim. Çekinerek girdi. Durmadan "Çok istedi... Mecbur kaldım", diye gereksiz yere kendini savunmaya çalışıyordu.

Onu rahatlatmak için epey dil dökmem gerekti. Balkonda bir süre hep birlikte oturduk. Yarım yamalak Türkçesiyle yine Hatay'ı, oradaki yaşamını anlattı. Anasını, kız kardeşlerini özlemişti. Kaç ay daha buralarda kalacağı belli değildi.

Sonunda beklenen gün geldi çatı. Cuma, merdivenlere oturup küskün gözlerle izledi arabayı yüklememizi.. Birkaç paket bisküvi ve birkaç kutu süt bile, onun her zamanki gülümsemesini geri getirmedi. Onun sevdiği yiyeceklerle doldurduğumuz poşeti eline zorla tutuşturduk. "Annem kızar", diyordu. Onun arkamızdan boynu bükük kalmasını istemediğimiz için, kızlara işaret ettim:

- Haydi Cuma'yı eve götürün. Annesi elindekileri görünce kızmasın...

Hepimiz sanki yıllardır kucağımızda büyüttüğümüz çocuğumuzdan ayrılırmış gibi, kucakladık onu.

Dönüş yolunda da, İstanbul'da da sık sık onu andık. Herkese onu anlattık. O minik varlığıyla, sıcacık gülüşü, sevimli davranışlarıyla hep aramızdaydı.

.....

Dönüşümüzün üzerinden bir ay geçmişti. Büyük kızım yeniden Bodrum'a gitti. Bizim köyden oldukça uzakta, bir arkadaşının evinde kalacaktı. Yola çıkarken sıkı sıkı tembihledik.

- Cuma'yı görmeye gitmeyi de unutma sakın...

- Elbette gideceğim. Unutur muyum hiç?

Dönüşünü merakla bekledik. Cuma'yla karşılaşmış mıydı, ufak adam onu görünce ne yapmıştı?

Ne yapmamıştı ki... Cuma daha yolun başında onu görünce çılgına

dönmüş. Sevinçle, dört bir yana koşturup muştulamış:

Arkadaşım geldi! Arkadaşım geldi.

Günboyu birlikte oturmuş, hasret gidermişler. Annesi ne ikram edeceğini şaşırmış. Börek açmış, ezme yapmış... Köyden gelen turşuları tabak tabak çıkarmış... Çaylar pişirmiş.

Sonra anlatmış.

Biz yola çıktıktan sonra günlerce Cuma'yı evin kapısından zor almışlar. Hemen hemen her gün gidip merdivenlerde ağlaya ağlaya oturmuş. Gecelerce için için gözyaşı dökmüş yatağında. Herkese "Arkadaşlarımı özledim", diyormuş. "Tulu ablam bal badem şeker, Tuğçe ablam süt kaymak", diye anlatıp durmuş çevresindekilere uzun uzun.

Biz de farklı bir şey yapmıyoruz ki. Herkese onu anlatıp duruyoruz. O bilmese de, hiç işitmese de 4 yaşında bir küçük adam, Anadolu'nun sıcaklığını, sevecenliğini, güzelliğini gönlümüze kattı diyoruz...

CEREN

OFSET ve MÜCELLİT

Her türlü baskı ve cilt işlerinizde...

YENİ ADRESİ

Topkapı, Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi

Kat: 3 D. 15' te

HİZMETİNİZDEDİR.

Tel.& Fax : (0212) 613 10 77 - 613 15 47

Hilmi Haşal

SAVUNMA

Zaman haksız kıldı hepimizi, yazık
kırmızı bulutlar tattırdı da
kandırdı hoyrat bakışlarımızı
şimdi ne desek n'etsek uzağımız
dün mutluluk sandığımız yerlerden

kırık mevsimler, sis-duman nefesler
ılık bağbozumları güya, sonsuzluktu
veda ile vuslat arası keskin sancılar
kaskatı rüyalar dokudu, sadece beyaz
derin kuyulardı, dip güneşler umduk
kim düşürdü, nasıl düştü, şaşkınlığımız
o an; yapışan son tırtıl(lar)dı yakamıza
başka bedenlerdeki çok uzun ölümler
yazıydı bize; hayatın, kalan ölümleri
matem yokuşları, zirveye yeltenişimiz
kimsesiz bıraktı hepimizi; ilkeler, yazık
mavi yorgunluklar tattırdı da dün, geçti
salt mutluluk sandığımız utku hayalleri

uyuduk uyandık hep altın dileklere bekçi
soğudu sözcükler ve karalanmış duygular
gerekçesiz yalnızlıklar ki, haksız kıldı bizi.

KUYRUKTAKİLER

Nejat Elibol

Mehmet Kalyoncu o sabah yatağından kalkıp terliklerini giydikten sonra doğruca banyoya gidip yüzünü yıkadı. Yüzünü yıkamasıyla dışarı çıkması arasında geçen zaman on dakikaydı. Helaya çıkması iki dakika, bir şeyler atıştırması dört dakika, giyinmesi ve taranması için üç dakika, ayakkabıya bir...

Arabanın altına uzanmış sokak köpeği, kapıdan çıkmakta olan Kalyoncu'ya dönüp bakmadı bile. Tam karşılarında oturan emekli öğretmen hanım bahçesini suluyordu. Mehmet Kalyoncu, böylesi hayat dolu insanları hep takdir etmiş ve onlara özenmiştir. Bahçenin yanından hızla geçerken ona "İyi sabahlar!" dediğinde yine aynı duygular içinde oldu. İkinci sokağa girdiğinde kaportacının dükkânın kepengini kaldırdığını gördü; yoksa geç mi kaldım diye düşündü. Kaportacının saat ondan önce dükkânını açtığı görülmemişti. Oysa saat onda kaportacının önünde değil, Kartal SSK Hastanesinde olmalıydı. Saatine baktı: Randevu almak için geçen uykusuz bir geceden sonra tam yirmi dakikası vardı. Bu kadar süre Maltepe'den Kartal'a gitmeye yeter de artardı bile. Bir süredir SSK Hastanelerinin randevulu çalışması muayene olmayı daha kolay bir hale getirmişti. Hiç olmazsa hastanede sabahın köründe dikilmek zorunda kalmıyordu insan. Köşedeki Hasan Efendi, dükkânını yeni açmış, ekme kasesini içeri alıyordu. Güzel bir gün vadeden yaz sabahının insanı sardığı ama he-

nüz bunaltmadığı sıcaklığıyla kendisini oldukça zinde hissetti. Bir de ayağının altında, yürürken ortaya çıkan acı olmasa!.. Yola çıktığında, tika basa dolu minibüslere durması için el etti. Buraya kadar bildiği bir dünyanın içindeydi Mehmet Kalyoncu. Ona o sabah alışmadığı bir dünyada gözlerini açtığını düşündürecek hiçbir farklılık yoktu. Kurgu bilim romanlarındaki gibi dışarı çıkar çıkmaz kendisini tanımadığı bir sokakta bulmuş değildi. Üstelik bahçeyi sulayan öğretmen hanımdan başkası değildi. Utancından olacak, kadına "iyi sabahlar!" derken yüzüne dikkatlice bakmamıştı; ama emindi başkası olmadığından. Daha doğrusu o anda böyle düşünmesi söz konusu bile değildi. Boş bir minibüse rastlayınca oturacağına sevindi. Hesapladığı gibi muayene saatine beş kala ikinci ortopedi polikliniğinin önünde oldu. Polikliniğin önü miting alanı gibi kalabalıktı. İki kat alta inip ortopedi bölümünü buldu. Kapıda asılı listede bir gün önceden telefon ederek bilgisayara tuşladığı sigorta numarasını görünce, (16. sıradaydı) birbirini sıkıştıran insan kalabalığına aldırmadı. Işıklı panoya bakar bakmaz:

"Benimki on altı numara!" diye bağırdı. "Yol açın girmem lazım!"

Işıklı panoda gözükken numara '17'ydı. Sırasını kaybetmekte olduğunu algılamasıyla bağırarak öne atak yapması aynı anda oldu. Atak yaptıysa da sol eli sargılı bir adam tarafından önü kesildi. Buna hastalığının ne olduğu dışarıdan anlaşılmayan iri yarı bir adamı da ekleyebiliriz.

"Ama benim sıram geçiyor..."

"Ben de kontrole giriyorum," dedi eli sargılı adam.

İri yarı adam eksik kalır mı? O da "benim doktorla randevum var," dedi. Kalyoncu tam ne randevusu diyecekti açılan kapıdan herkesle birlikte, başkalarının ona yaptığı gibi o da başkala-

rını iterek odadan içeri girdi. Kayıtları tutan adam kalabalıktan bunalmış bir şekilde "Herkes dışarı çıksın!" diye bağırdı. Altı kişi olmuşlardı içeride. Altı kişi ellerinde kağıtlar ayaktaydılar ve hepsi doktorla kayıt tutan adamın başına çökmüşlerdi. Mehmet Kalyoncu dahil hepsini birden dışarı çıkardı adam. Işıklı panoda, tınlamayla birlikte '18' numara yanıp sönmeye başladı. Sırası yalnızca bir kişi geçmişken iki kişiye çıkmıştı. Yanındaki beş kişinin gözleri açılacak kapıya odaklanmıştı ve her biri, içeri girmek için birbirleriyle kıyasıya rekabete hazırlanıyorlardı. Kolu sargılı kadın, gücünün beş kişiye yetmeyeceğini düşünmüş olacak en önde gördüğü Kalyoncu'ya "evladım benim işim bir dakika, hemen gösterip çıkacağım," diye yalvardı.

"Tamam teyze gir, ama sıram geçti; ya sonra almazlarsa?"

Kapı yeniden açıldı, kolu sargılı kadının yalvarmasıyla içeri girmesi aynı anda oldu, Kalyoncu öteki insanların sıkıştırmalarına karşın son anda kadınıla birlikte içeri girmeyi başardı. Tüm dikkatini masadaki adama vermişti; bir şey söylese, sırasını az önce geçirdiğini söyleyecekti. Adamın ne bir şey söyleyecek, ne kalabalığı düzene koyacak hali kalmıştı. Kalyoncu'dan elindeki sağlık karnesini istedi. Kalyoncu, karnesini adama uzatırken bir taraftan da açılan kapıyı, içeri doluşmak isteyen insanlara rağmen kapatmaya çalıştı. Nasıl olduysa, ceketli-kravatlı bir adam herkesin arasından, elinde çantasıyla kolayca geçti -Kalyoncu da engelleyemedi onun içeri girişini- doğruca doktorun yanına gitti. Muayene olan kadını da geçerek doktorun karşısındaki sandalyeye oturdu, çantasını açtı, içinden çıkardığı kutuları doktora uzattı: O bir ilaç reklamcısıydı! Kalyoncu, doktorla ilaç tanıtıcısının ne konuştuklarını duyamıyordu; zaten dışarıdan

içeri dolan gürültü izin vermiyordu buna; ama doktorun kabullenmiş, bir yandan da adamı başından savmaya bakan yüz ifadesinin değişimlerini anı anına izledi; katlanmaktan ve ilaç tanıtımı yapan adamın bir an önce gitmesini dilemekten başka bir şey gelmedi elinden.

İlaç reklamcısı sahneyi terk edip doktor, kadının muayenesini bitirdikten sonra bir baş işareti ile Kalyoncu'yu çağırdı. Kalyoncu daha önceki sigorta deneyimlerinden rahatsızlığını on beş saniye içinde anlatması gerektiğini biliyordu. Dersine çalışmış bir çocuk gibi:

"Ayağım," dedi çabuk ve bir çırpıda hepsini saydı. O arada doktor söylemese de sandalyeye oturup ayakkabısını çıkarmayı başararak ayağını gösterdi. Doktor "Tabanlık yazıyorum," dedi ve muayene bitti.

"Teşekkür ederim Doktor Bey!"

Doğruca kayıt memurunun tarafına savruldu. Her şey yarım dakika içinde olup bitmişti. Peki Mehmet Kalyoncu söyleyeceklerinin hepsini söylemiş miydi? Ya sağ ayağı? Sağ ayağının tabanında da hafif bir ağrı vardı.

"Affedersiniz Doktor Bey?.. Sağ ayağım da?.."

"İkisine birden yazdım," dedi doktor bıkkın bir tavırla.

"Buraya bak! Bana bak!" dedi kayıt memuru. Girişteki sigorta servisine gidiyorsun."

Mehmet Kalyoncu, önce, kapıdan girmekte olan ikinci ilaç tanıtımıcısına, sonra, içeri başlarını uzatmış hastalara çarparak dışarı çıktı. Girişe kadar gidebilmesi için ilerlemesi, ilerlemesi için koridordaki kalabalığı yarması gerekiyordu.

"Sıraya gir!"

Altı kişi vardı sırada. En zor kısmı atlattığına göre rahatlıkla bekleyebilirdi. Bir süre sonra hastaneden çıkacak, işte o zaman normal dünyasına kavu-

şacaktı. Sırası geldiğinde, küçük pencereden gözükmekte olan kadın memura elindeki sağlık karnesini uzattı. Kadın aynı çabuklukla geri itti.

"Bundan üç tane fotokopi çektiriyorsun, üç tane de nüfus kağıdının fotokopisini getiriyorsun!"

"Affedersiniz fotokopici nerede?"

"Yukarı binada, hastanenin girişinde!"

Bitiyordu işte! Yıldırım gibi dışarı çıktı, büyük binanın merdivenlerinden atlayıp kapıdaki görevliye fotokopiciyi sorduktan, fotokopiciye yedi yüz elli bin lirayı ödeyip fotokopileri aldıktan sonra aynı hızla geri döndü. Sıradakilerin sorgu dolu bakışlarına aldırmadan pencereden kağıtlarını uzattı.

Kadın kağıtları aldı, iğneledikten sonra:

"Bekle!" dedi.

Bir an önce bu insan kalabalığından kurtulup dışarı çıkmak istiyordu. Herhalde onu anlaşmalı firmalardan birine göndereceklerdi. Bekledi.

Yan kapılardan biri açıldı. Kapıdan çıkan kadın elindeki kağıtlardaki isimleri okumaya başladı. İsmi okunan ileri atılıyordu hemen.

"Mehmet Kalyoncu!"

"Benim."

"Karşıdaki binaya gidiyorsun. Sıhhi malzeme! Beşinci katta!"

Demek hastaneden verecekler diye düşündü. Büyük binanın asansörüne bir koşuda gitti. Asansörün önü de sıra yönünden öncekilerden aşağı kalmıyordu.

"Biz düğmeye bastık," dediler. "Bekle!"

Asansör bir türlü gelmek bilmiyordu. Birinci asansörü beklerken ikinci asansör geldi. Kapısı açıldı. Kalyoncu'nun hamle yapması boşa gitti. Asansörün içi zaten doluydu; gürültü patırtıdan sonra dört kişi binebildi ancak. Aynı şey öteki asansörde de ya-

şandı. Sırasını kaptırmamak için herkes birbirini kolluyordu. "En iyisi merdivenlerden çıkmak!" dedi Kalyoncu. Merdivenlere yöneldi, basamakları çıkarken hafiften acımaya başlayan ayağına da aldırmadı. Birinci oda, ikinci oda... "Koridorun sonundaki oda!" dediler. Sondaki kapıdan girdiği oda depoya benziyordu: Sıra sıra raflar... Masadaki kıza uzattı elindeki kağıtları. Kız inceledi bir bir... Kalyoncu, bitiyor artık diye düşündü...

"Bir alt kattaki Başhekim yardımcısına imzalatacaksınız, sonra bağlı bulunduğunuz sigorta müdürlüğüne gideceksiniz."

"Yan binadaki sigorta servisine değil yani?.."

"Hayır en son nereye kayıtlıysanız?"

"Ama ben emekliyim..."

"Biliyorum."

"Peki şimdi yine ben Bakırköy'e mi gideceğim."

"Kaydınız orada ise, maalesef!"

Güldü. Bu bir şaka olmalıydı. Hayır, kız gayet ciddiye.

"Bu çok saçma ama?"

"Bizim elimizde bir şey yok," dedi kız. "Genelge böyle."

"Size sözüm yok; ama bu genelgeyi kim çıkarmışsa çok saçma!"

Kız gülümseyerek:

"İlk defa bize hak veren bir kişisiniz," dedi.

Kızın takdir etmesinin verdiği hazla bir aşağı kata indi. Başhekim yardımcısının açık olan kapısını tıkladı. Odada Başhekim Yardımcısı'ndan başka bir kişi daha vardı.

"Girebilir miyim"

Başhekim yardımcısına evrakını imzalatırken onun yumuşak davranışından cesaretlenerek, en son, Bakırköy'e bağlı bir işyerinden emekli olduğunu söyledikten sonra: "Bir ay öncesi Kadıköy'e bağlı bir işyerinde çalışıyor-

şacaktı. Sırası geldiğinde, küçük pencereden gözükmekte olan kadın memura elindeki sağlık karnesini uzattı. Kadın aynı çabuklukla geri itti.

"Bundan üç tane fotokopi çektiriyorsun, üç tane de nüfus kağıdının fotokopisini getiriyorsun!"

"Affedersiniz fotokopici nerede?"

"Yukarı binada, hastanenin girişinde!"

Bitiyordu işte! Yıldırım gibi dışarı çıktı, büyük binanın merdivenlerinden atlayıp kapıdaki görevliye fotokopiciyi sorduktan, fotokopiciye yedi yüz elli bin lirayı ödeyip fotokopileri aldıktan sonra aynı hızla geri döndü. Sıradakilerin sorgu dolu bakışlarına aldırmadan pencereden kağıtlarını uzattı.

Kadın kağıtları aldı, iğneledikten sonra:

"Bekle!" dedi.

Bir an önce bu insan kalabalığından kurtulup dışarı çıkmak istiyordu. Herhalde onu anlaşmalı firmalardan birine göndereceklerdi. Bekledi.

Yan kapılardan biri açıldı. Kapıdan çıkan kadın elindeki kağıtlardaki isimleri okumaya başladı. İsmi okunan ileri atılıyordu hemen.

"Mehmet Kalyoncu!"

"Benim."

"Karşıdaki binaya gidiyorsun. Sıhhi malzeme! Beşinci katta!"

Demek hastaneden verecekler diye düşündü. Büyük binanın asansörüne bir koşuda gitti. Asansörün önü de sıra yönünden öncekilerden aşağı kalmıyordu.

"Biz düğmeye bastık," dediler. "Bekle!"

Asansör bir türlü gelmek bilmiyordu. Birinci asansörü beklerken ikinci asansör geldi. Kapısı açıldı. Kalyoncu'nun hamle yapması boşa gitti. Asansörün içi zaten doluydu; gürültü patırtıdan sonra dört kişi binebildi ancak. Aynı şey öteki asansörde de ya-

şandı. Sırasını kaptırmamak için herkes birbirini kolluyordu. "En iyisi merdivenlerden çıkmak!" dedi Kalyoncu. Merdivenlere yöneldi, basamakları çıkarken hafiften acımaya başlayan ayağına da aldırmadı. Birinci oda, ikinci oda... "Koridorun sonundaki oda!" dediler. Sondaki kapıdan girdiği oda depoya benziyordu: Sıra sıra raflar... Masadaki kıza uzattı elindeki kağıtları. Kız inceledi bir bir... Kalyoncu, bitiyor artık diye düşündü...

"Bir alt kattaki Başhekim yardımcısına imzalatacaksınız, sonra bağlı bulunduğunuz sigorta müdürlüğüne gideceksiniz."

"Yan binadaki sigorta servisine değil yani?.."

"Hayır en son nereye kayıtlıysanız?"

"Ama ben emekliyim..."

"Biliyorum."

"Peki şimdi yine ben Bakırköy'e mi gideceğim."

"Kaydınız orada ise, maalesef!"

Güldü. Bu bir şaka olmalıydı. Hayır, kız gayet ciddiye.

"Bu çok saçma ama?"

"Bizim elimizde bir şey yok," dedi kız. "Genelge böyle."

"Size sözüm yok; ama bu genelgeyi kim çıkarmışsa çok saçma!"

Kız gülümseyerek:

"İlk defa bize hak veren bir kişisiniz," dedi.

Kızın takdir etmesinin verdiği hazla bir aşağı kata indi. Başhekim yardımcısının açık olan kapısını tıkladı. Odada Başhekim Yardımcısı'ndan başka bir kişi daha vardı.

"Girebilir miyim"

Başhekim yardımcısına evrakını imzalatırken onun yumuşak davranışından cesaretlenerek, en son, Bakırköy'e bağlı bir işyerinden emekli olduğunu söyledikten sonra: "Bir ay öncesi Kadıköy'e bağlı bir işyerinde çalışıyor-

dum, Kadıköy Sigorta Müdürlüğü'ne gitsem olur mu?" diye sordu. Başhekim yardımcısı bunca karışık açıklamadan, biraz da dikkatini veremediğinden olacak, konunun üstünde durmadı. Sağlık karnesinin üstündeki, o sayfaya nasıl konmuşsa konmuş, 'Kadıköy' yazısını gördü ve "Kadıköy'e git!" dedi.

Tekrar merdivenlerden indi, giriş kapısından çıktı: Dışarıdaydı. Yeniden hastaneye dönmek zorunda kalmasa dışarıda oluşunu gerçek bir kurtuluş olarak tanımlayacaktı. Yaklaşmakta olan bir minibüse el etti. Minibüs durdu. Her şey normaldi. Minibüs sürücüsüne parasını uzattıktan sonra yer olmadığından arka tarafa geçti. Kadıköy Sigorta Müdürlüğü'nün önünde inmeye karar vermişti.

Hayatın normal akışı Sigorta Müdürlüğünde inip merdivenlerden ikinci kata çıkana kadar devam etti. Hatta başvuracağı kısmın önünde, önceden gelmiş beş kişi de olsa, anormal hiçbir şey yoktu. Önde yirmi, yirmi beş yaşlarında bir delikanlı vardı, onun arkasında bir kadın, sonra yaşlı bir adam, bir genç kız, bir adam ve... Sıra düzgün bir halde değildi ve neredeyse yan taraftaki bir başka sırayla karışmıştı. Camekânın öte tarafında, bilgisayarın karşısında biri erkek (ayakta) biri kadın (sandalyede) iki memur vardı. İkisi de eğilmiş ekranda bir şeylerle uğraşıyorlardı. Çok sürmez, on beş dakika sonra sıram gelir, diye geçirdi aklından. Önündeki beş kişiyi belirlemek amacıyla yanında duran altıncı kişiye: "Sıranıza geçer misiniz Beyefendi!" dedi nazikçe.

"Ben sıradayım," dedi adam.

"Nasıl sıradasınız? Ben geldiğimde önümde beş kişi vardı."

Önündekilere döndü:

"Sizler de düzgün bir sıra yapsanız! Kimin sırada olup olmadığı belli ol-

muyor."

"Şu beyin arkasındaydım ben!"

"Hayır!" dedi genç kız. "Ben geldiğimde siz yoktunuz."

Genç kızın arkasındaki adam:

"Benden sonra geldiniz siz," dedi.

Sıranın dışındaki adam "benden sonra geldiniz," diyen adamın arkasına sokuldu. Mehmet Kalyoncu tam bir şey söyleyecekti, adamın orada olup olmadığından emin olamadı ve sustu. Bütün bu konuşma beş dakikalarını almıştı ve o beş dakika boyunca öndeki delikanlı hâlâ olduğu yerde duruyordu. Bir beş dakika, bir beş dakika daha, onun üstüne bir on dakika daha geçti; delikanlıdan evrak isteyen olmadı. Bilgisayar ekranına eğilen adamla kadın bir önceki konumlarını bozmamışlardı.

"Kardeş!" diye seslendi öndeki delikanlıya. "Bir problem mi var?"

"Sistemde arıza varmış," dedi delikanlı.

On dakika daha geçip delikanlıyla bilgisayarın karşısındakilerin durumunda bir değişiklik olmayınca geldiği yerin doğru yer olup olmadığı o zaman aklına düştü. Ya Bakırköy'e gitmesi gerekiyorsa? O zaman boşu boşuna beklemiş olmayacak mıydı? Sistemdeki arızanın ne zaman giderileceği de belli değildi. Aklından geçenleri yüksek sesle dile getirmeye başladı: "Acaba buraya mı gelmem gerekiyordu? Burada çalışmıştım ama... Son olarak Bakırköy'den emekli olmuşum gerçi?.."

"Sizin Bakırköy'e gitmeniz gerekir dedi arkasındaki kadın."

Bakınca, kuyruğun uzamış olduğunu gördü. Kadının arkasındaki adam da "Boşu boşuna beklemeyin!" dedi. "En iyisi siz bir içeri sorun!"

Olacağı varsa bile, tıpkı sıradakiler gibi içerdeki görevlilerin de başlarından savacağından kuşkulanıyordu. Arkadakiler bir daha, bir daha söylediler "boşuna bekleme!" diye; derken koro-

ya öndekiler de katıldı. Bilgisayardaki arıza öyle pek kolay hallolacağına benzemiyordu. Sonunda dayanamayıp soldaki kapıya yöneldi, iç kısma geçtikten sonra bilgisayarın başındaki adamın yanına vardı. Adam dinledi onu; umduğunun aksine evrakı alır almaz dipteki dolabın başına gitti, üstteki çekmeceyi çekti; dosyasını aramaya başladı. Aradı, aradı; bulamayınca Mehmet Kalyoncu'dan yana dönüp: "Dosyanız burada yok!" dedi. "Bakırköy'e gideceksiniz!"

Boşuna gelmişti işte! Dışarı çıktığında yolun karşısına geçerek Maltepe'ye giden bir minibüsü durdurdu. Vakit öğle olmuş, Bakırköy'e ertesi sabah gitmeye karar vermişti. Yol boyunca camdan dışarısını seyredip durdu. Nedenise ona yapmak istediği şeyler olmayacakmış, olması gereken şeyler hep bir sonraki âna kalacakmış gibi gelmeye başlamıştı. Ayağı yorulmuş, tabanı sızlamaya başlamıştı. Ah, çabucak evde olabilse... Emekli olduğundan beri –para durumu da onu gerektirdiğinden– pek bir yere çıkmaz olmuştu. Ertesi sabahı, Bakırköy'e gidecek olmasını şimdiden gözünde büyütmeye başlamıştı bile; ama en kötüsü içindeki o tuhaf duygu; işinin hep bir sonraki ana erteleneceği duygusuydu. Ayak tabanını almaktan vazgeçse bu duygudan kurtulabilir, her şey normale dönebilir miydi? "Öyle ya!" diye tekrarladı: "Ben de amma büyütüyorum gözümde; almam olur biter!" Yine de "hele bir sabah olsun!" demekten kendini alamadı. Nasıl olsa istediği noktada kesmek onun elindeydi.

Sabah kalktığında ne bahçeli evdeki öğretmen hanıma ne de dükkânın önündeki kaportacıya baktı. Aklında tek bir şey vardı: İşini bir an önce halletmek istiyordu. Ona öyle geliyordu ki ayak tabanlığını alır, bu işi sonuçlandırırsa ancak her şey o zaman normale

dönecekti. Minibüse, vapura, oradan trene bindiğinde Bakırköy'e yaklaştıkça huzursuzluğu daha da arttı. Şaşıyordu duygularına. Onu bu duygulara iten neydi, bilemiyordu.

Bakırköy Sigorta Müdürlüğünden içeri girer girmez merdivenlerden yukarı uzayan kuyruğun son adamıyla burun buruna geldi. Aslında bu görüntüye hiç yabancı değildi. Sigortaya geldiği her seferinde böylesi görüntülerle karşılaştığı çok olurdu. Emekli maaşını aldığı banka kuyrukları bundan farklı mıydı? Danışmadan ikinci kata çıkmasını söylediklerinde "sıkıntı burada bitiyor," diyerek teselli buldu. "Birazdan her şey normale dönecek!" Merdivenler karanlıktı. Elektriklerin kesilmiş olduğunu söylüyorlardı. Kuyruktakiler onun merdivenlerden çıkmasına izin vermediler. "Sıraya, sıraya!" dediler. "Benim işim başka!" dedi de zor ikna etti onları. Allah'tan işi kuyruktakilerden farklıydı. İkinci katın loş karanlığında hangi kısma gideceğini bilemeyip bir süre çevresine bakındı. Gözüne kestirdiği bir memurun yanına giderek Kartal Hastanesi'nden gönderildiğini, tabanlık alabilmek için evrakını onaylatması gerektiğini söyledi. Kadın memur, evrakı alır almaz umursamaz bir tavırla: "Oturduğunuz yerdeki sigorta müdürlüğüne gitmeniz gerekiyor!" demesin mi?..

"Aman Hanımefendi, ben zaten oradan geliyorum."

Kadın, sigortalılarla ilgili olan tüm bilgilerin bilgisayara yüklendiğini, bundan böyle emeklilerin bu gibi işlemleri oturdukları yere yakın sigorta müdürlüklerinden yapacaklarını söyleye dursun; o kadını duymaksızın, karşıdan buraya gönderildiğini, işlemini orada yapamadıklarını anlatma telaşına düşmüştü.

"Sizlere kolaylık olsun diye böyle yapıldı," dedi kadın.

"Oradan buraya gönderdiler diyorum Hanımefendi!"

"Siz verin kağıtlarınızı!"

Kadın kâğıtları aldı, üstüne bir şeyler karaladı. Mehmet Kalyoncu evrakının bir defaya mahsus onaylandığını düşünüp rahatladı. Kadın: "Şimdi bölgenizdeki müdürlüğe gidin!" diye kesti-rip atınca hayal kırıklığına uğradı. Eline tutuşturulan evrakın üst kısmındaki, yazıya gözü ilişti: 'Bilgisayardan bakılacak!' Beyni durmuştu. Uyuşmuş bir şekilde geldiği yolu geri dönmek için sigortadan çıktı. Epey yürüdüktan, istasyonu geçip otobüs duraklarına vardık-tan sonra hangi sigorta müdürlüğüne gideceğini sormadığı geldi aklına. Öyle ya, Kadıköy de olabilirdi, Pendik de!.. Artık geri dönecek takatı yoktu. Başına geleceği sineye çekip gelen otobüse binmeye kalkınca –tabii çevresine bakmıyordu– kuyruktakiler sıraya geçmesi için uyardılar.

Yeniden Göztepe Sigorta Müdürlüğüne gitmesini sağlayan iradesi –biraz da bu işin sonu nereye varacak diye düşüğü merak– onu kararlı bir şekilde ikinci kata çıkardı. Bu kez kuyruk yoktu; Topu topu üç kişi vardı. Pek rahat bir şekilde camekânın önünde durabiliyordu. Memur sıra gözetmeden ondan kağıdını vermesini istediğinde, başına gelenleri –onun tarafından Bakırköy'e gönderildiğini; Bakırköy'den ise tekrar buraya gönderdiklerini– bir bir sıraladı. Memur bir şey söylemeden kağıdı alınca elinden, Kalyoncu'dan önce gelmiş olan kadın sesini yükseltti hemen:

"Sıra bendeydi beyefendi!"

"Buyurun sizde olsun. Ben ne yapayım elimden aldı kağıdımı."

"Ama siz de sesinizi çıkarmadınız."

"Acele etmeyin Bayan! Sizininki de alacağım."

"Memur Bey! Bayaninkini önce alın!"

Memurun kadının kâğıdını almasıy-

la vermesi bir oldu.

"Siz Kaynarca'ya gideceksiniz!"

"Ama buraya gelmemi söylediler."

"Maltepe'de oturmuyor musunuz?"

"Evet!"

"Kaynarca'ya gideceksiniz!"

Kadın itirazını sürdürdü dursun, Kalyoncu kadının Kaynarca'ya gitmekten başka yapacağı hiçbir şey olmadığını bildiğinden sabırla evrakını almasını bekledi. "Boşuna telaşa kapıldın Hanımefendi!" dedi içinden. Kadın gidince –nihayet!– memur Kalyoncu'nun evrakıyla ilgilenmeye başladı. Her ân evrakının iade edilmesini beklerken, korktuğu olmayınca umudunu, adamın bilgisayara girmesine, bilgisayarda adını bulmasına bağladı. İade etseydi itiraz edecek, madem öyle niye Bakırköy'e gönderildiğinin hesabını soracaktı. Zaman uzadıkça, memurun bilgisayarda araştırması sürdükçe kendine güveni geldi. Memur evrakını uzattığında: "Bitti mi?" diye sordu hayretle.

"Arkadaki bayana imzalatacaksınız," dedi memur.

Uçarcasına adamın işaret ettiği tarafa gitti.

"Tamam mı gidebilir miyim?" diye sordu bayanın imzası biter bitmez.

"Karşıdaki Bey'e imzalatacaksınız," dedi kadın.

Ona da imzalandı. Hastaneye gidebileceği söylendiğinde derin bir nefes aldı. İşin en zor kısmı bitmişti. Kararlı davranışından ötürü kendisinden gurur duyduğunda birden her şeyin normale döndüğünü gördü. Biraz uğraşmıştı ama, azimli oluşu özgüvenini arttırmıştı. Kendisini kentin içinde kaybolmuş hissetmiyordu; güvenle bakabiliyordu çevresine. Onu doğruca Kartal Hastanesine götüren minibüse bindi.

Hastaneye vardığında öğleden sonra olmuştu. Doğruca sigorta servisinin küçük penceresine vardı, sıraya girdi, sırası geldiğinde evrakını uzattı;

imzalatmış olmanın verdiği güvenle. İçerideki kadın görevli bütün kâğıtları aldıktan sonra pencereyi kapattı ve herkese beklemesini söyledi. On dakikalık bir bekleyişten sonra kâğıtlar dağıtıldı ve karşı odaya gönderildiler. Odadakiler kâğıtları aldı; kapı kapandı üstlerine. Arada bir aralanan kapıdan içeri bakıyorlar, işlemlerinin sürüp sürmediğini kontrol ediyorlardı. Masalarda oturanlardan başka bir şey görebildikleri yoktu. Bir on dakika daha geçtikten sonra kapı açıldı, içlerinden biri çağırıldı; herkesten önce Kalyoncu atıldı öne, aldı kâğıtları; "karşıdaki başhekim yardımcısına imzalatacaksınız!" deyince kadın, o hissimle karşıya gitti.

"Bekleyeceksiniz!" dedi odadaki görevli. "Başhekim yardımcısı az önce ana binaya gitti."

Ucu ucuna kaçırılmış bir şey insanı elbette daha sabırsız kılar ve insana "tüh!" dedirtir. Onlar da öyle dediler. Ne derlerse desinler Kalyoncu dahil dokuz kişi sessizce -bilinmeyen bir süre için- Başhekim Yardımcısı'nı beklemeye hazırlandılar. Kalyoncu hâlâ sakin gözükmeye çalışıyordu. Böyle zamanlarda turalamak iyidir, o da öyle yaptı. Turalarken sigorta servisindeki görevli kadın memurun odasından dışarı çıktığını, oradaki bir kadının kolundan tutup "gel bakalım kâğıtların nerede?" diyerek kadını sürüklediğine şahit oldu. Görevli Memure kadınla birlikte Başhekim yardımcısının odasına girdi; çok geçmedi odadan kadın memurun bağırtıları duyuldu ve onun aynı anda hasta kadını sürükleyerek dışarı çıkardığını gördüler. Bas bas bağırıyordu:

"Beni ne uğraştırıyorsun be kadın! Bak kâğıtların buradaymış."

Hasta kadın sesini çıkaramamıştı. Kalyoncu ve dokuz kişi seyirci olmak zorunda kalmışlardı. Suskun kalışlarından mı, yoksa aynı bağırışa kendile-

rini de maruz kalacaklarını düşünmüş olmalarından mı nedir, içlerinde bir eziklik duygusu peydahlandı. Buna bir de Başhekim yardımcısını boş yere bekletildikleri kanısı eklendiğinde normalden anormal boyuta geçiverdiler. "Gelir herhalde birazdan!" dedi Kalyoncu kendi kendine. Aynı sözü kapıdaki görevliye de tekrarladı.

"Gelmesi lazım," dedi görevli.

Sinirli olduğu her halinden belli kıza da söyledi. Kızı teselli mi etmişti, gerginliğinin daha da artmasına neden olmuştu; orası belli değildi.

"Yavrum," dedi aralarından çıkan yaşlı kadın. "İmzadan sonra gözlüğü ben nereden alacağım?"

Görevli, aynı monotonlukta kadına, önce Kaynarca'daki Sigorta Müdürlüğüne gitmesini, gözlüğünü daha sonra anlaşmalı bir gözlükçüden alabileceğini söyledi. Tam o sırada bir hastabakıcı kapısı açık olan odaya girdi ve herkesin gözü önünde masanın üstünde duran kâğıtların arasından bir tanesini alıp dışarı çıktı. Sinirli kız olduğu yerde söylenmeye devam ediyordu. Bir yarım saat daha geçti ve yarım saat boyunca kız söylendi. Mehmet Kalyoncu da yarım saat boyunca koridoru turaladı. Kapana kısılmış gibiydiler. Sanki hemen oluverecekmiş gibi gelen bir iş, alt tarafı bir imzaya bakan iş yarım saatten fazla geçtiği halde hâlâ belirsizliğini koruyordu. Mehmet Kalyoncu, söylenip duran, neredeyse bağıрма noktasına gelen kıza baktıktan sonra görevliye: "Beklemenin de bir haddi var!" dedi o sinirle; ancak sinirlenmenin sırası olmadığını düşünmüş olacak, sözlerini açıklama gereği duydu:

"Bir noktadan sonra insanın sinirleri zivanadan çıkıyor."

"Ben de aynı durumdayım," dedi görevli.

Yaşlı kadın bir daha sordu:

"İmzadan sonra gözlüğü ben nere-

den alacağım?"

Görevli monotonluk yeteneğini yiti-
riverdi birden.

"Teyze Kaynarca'ya gideceksin di-
yorum, anlıyor musun? Kaynarca'ya
gideceksin. İnsanı çıldırtmayın!"

Nerden çıktığı belli olmayan uzun
boylu iri yarı adam elindeki kâğıtları
Kalyoncu'ya göstererek zafer edasıyla:

"Ben ana binaya gidip imzalattım,"
deyiverdi ve sözlerini bitirir bitirmez on-
lardan biri olmamanın mutluluğuyla ev-
rak odasına yürüdü.

Kalyoncu, adamın evrak odasına
gidişini seyrederken aynı şeyi kendisi-
nin de yapabileceğini düşündü. Hatta
böyle bir şeyin daha önce aklına gel-
meyişine hayıflandı. "Başhekim yar-
dımcısı gelir mi gelmez mi bundan
sonrası için değer mi?" diye tereddütte
kaldı ilkin; karar verdiğinde ise bu işin
sandiği kadar kolay olmadığını gördü.
Görevli yeniden taktığı monotonluk
maskesinin arkasından, kâğıdını vere-
meyeceğini, verirse Başhekim yar-
dımcısından fırça yiyeceğini söylüyordu. O
zaman anladı adamın kağıdını içeri gi-
ren kadın memura aldırıldığını, o zaman
anladı uyanıklık kadar bir tanıdık da
gerektiğini... Adamın uyanıklığına,
başkalarının hakkını çiğneyişine sinir-
lense de önce kendisine karşı inandırıcı
olamadı; yazgısına razı olmuş bir
şekilde turalamaya devam etti. Turala-
ma mesafesi bir hayli uzamış kapıdan
dışarı sarkmıştı; Başhekim yardımcısı-
nın gözükteğü yoktu. Bir yerde bir yan-
lışlık olmalıydı. Alt tarafı bir tabanlık
alacaktı ve üstelik görevli tabanlığın
çok da pahalı bir şey olmadığını, verdi-
ği yol parasına ve zahmetine değme-
yeceğini söylüyordu. Ancak insan bir
iş belli bir noktaya getirdikten sonra
harcadığı emeğe kıyıp vazgeçemiyor;
Kalyoncu da benzer durumdaydı; bek-
lemeye ve turalamaya devam etti. Hâ-
la "nasıl olsa vazgeçmek benim elim-

de!" diyordu. Harcadığı emeğe kıya-
mayışıyla bataklıktan çıkamama ara-
sında bir bağ olduğunu seziyordu, da-
ha sonraki aşamada yine aynı tercihle
karşılaşacağını... Karşılaştığında, vaz-
geçemeyeceği emeklerinin daha da
artacağını... Başından beri hep öyle ol-
mamış mıydı? Buna rağmen turaladığı
çemberden çıkma iradesi göstereme-
yecek kadar serserme dönmüştü.

Bir anda ortalık canlandı. Başhekim
yardımcısı gelmişti nihayet! Hep birlik-
te kapının önüne yığıldılar. Yorgunluk-
lar unutuldu bir anda.

"Ben şimdi Kaynarca'ya gideyim
değil mi?" diyordu yaşlı kadın.

"Bu saatten sonra gitme!" dedi si-
nirli kız. "Yetişemezsin! Sen gitmeden
kapanır orası."

Kapı aralığından görevlinin kâğıtla-
rı Başhekim yardımcısına uzattığını
görüyordu Mehmet Kalyoncu. O kadar
kişi arasından kaçınıcı olacaksa, yan
tarafındaki evrak kayıt odasının mesafe-
sini hesaplıyor, en kısa zaman da kayıt
memurunun karşısında olmaya şartlı-
yordu reflekslerini; bir kişi önce varma-
sı bile bir avantajdı yıpranan sinirleri-
ne. Hatta yanlışlık olmasın diye görev-
liye nereye gideceğini bile sormuştu.
Oraya gidecekti. Beklenen ân geldi ve
görevli elinde kâğıt tomarıyla gözükte.

Sinirli kızın önce, arkasından yaşlı
kadının ve iki kişinin daha isimleri
okurduktan sonra sıra Kalyoncu'ya
geldi. Fırladı!

Odadaki kayıt memuru:

"Burası değil," dedi. "Sigorta servi-
sine!"

Aynı hızla sigorta servisinin pence-
resine yöneldi. Düşünmeden hareket
ediyordu artık. Pencerenin ardındaki
kadın kâğıtları aldı, inceledi ve dedi ki:

"Muhasebe servisine para yatıra-
caksınız ama muhasebe servisi bu sa-
atte kapanmıştır. Pazartesiye gelecek
sınız."

O ana kadar ayakta tuttuğu sinirleri dayanamayıp boşandı; ancak boşanan sinirler öfkeye dönüşmeden çaresizliğe düştü, neredeyse oraya yığılıp kalacak sinirinden ağlayacaktı.

"Hanım efendi!" dedi yalvaran bir sesle ve sinirleri bekliyordu alacağı yanıtı göre tetikte. Adeta pencerenin önünde kilitlenmişti ve o andan sonrasında ne olacağını kestiremiyordu.

"Ben iki gündür bu işle uğraşıyorum. Ta karşılara gittim bu iş için ve bir saattir başhekim yardımcısını bekliyorum. Dünyanın yol parasını verdim."

"Öyle ama ben ne yapayım?"

Israrla kadının verdiği evrakı geri çeviriyordu ve elleri titriyordu. İçeriden kadının biri, evrakı alıp eline, muhasebeye telefon edeyim demeseydi, öykü nasıl gelişecekti bilemiyoruz. Kalyoncu için o önemli anda, pencerenin önünde donup kaldığı ve kadının telefon edişini beklediği anda zaman durmuştu. Kadının telefona verdiği yanıt, yüz mimikleri bu işin olmayacağını gösteriyordu sanki. Kalyoncu dünyanın eski halini alması için uğraş veriyordu içinde. O anda ona yardımcı olan tek şey bir insanın olsun, üstüne hiç vazife olmadığı halde bir insanın gösterdiği ilgiydi. İş Pazartesiye kalsa da teşekkür edecekti kadına; başına geleni katlanılır kıldığından dolayı. Küçük bir ilgi, alt üst olan dünyasını eski haline döndürmesini kolaylaştırmıştı.

Kadın telefonu kapatıp Kalyoncu'dan yana döndü:

"Hemen giderseniz alacaklar parasını. Ana binaya gidiyorsunuz, hemen girişte dipte, bu kağıtları malzeme ambarı yazan odaya veriyorsunuz, oradan muhasebeye..."

"Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim," dedi ve koştu.

Malzeme ambarından eline bir dosya verip muhasebeye gönderdiler. Muhasebe vezneye gönderdi. Vezneye üç yüz bin lira gibi bir para ödedi. Tekrar malzeme ambarına. Gittiği yerdeki insanların tümü güler yüzlü davranıyordu artık. Telefon eden kadının bir küçük ilgisiyle insanlarla iletişimini yeniden kurmuştu. Muhasebedeki kadın başına geleni ondan dinleyince, "iyi sabrınız varmış," dedi. "Ama öykümüz daha bitmedi. Aksaray'a gidecek, oradan alacaksınız tabanlığınızı."

Evet sevgili okur! Bundan sonrasında uzatmaya ne benim ne de öykümüzün tahammül gösterebileceğini sanmıyorum. Özetle söylemek gerekirse Mehmet Kalyoncu bir gün sonra, Aksaray'a sigortanın anlaşmalı olduğu yere gidip tabanlığını aldı. Ancak ona tabanlığı giymemesini, tekrar Kartal Hastanesine gidip doktora gösterdikten, evrakını imzalattıktan sonra yeniden gelmesini söylediler. Bu arada üç milyon lirasını aldılar ve ona "evrakları getirdiğinde bu parayı geri alacaksınız!" dediler.

Mehmet Kalyoncu ertesi gece doktordan randevu almak amacıyla telefonun başına geçti ve numarayı çevirmeye başladı. Ancak o esnada onun gibi yüzlerce kişi aynı numarayı çevirdiği için çevirmekte devam etti. Birbirinden habersiz yüzlerce kişi aynı anda aynı numarayı düşürmek için birbiriyle yarışıyor, ötekenden bir öne geçmeye çalışıyordu.

Kalyoncu o gün numarayı düşürdü mü, sonraki günlerde parasını geri almaya gitti mi bilmiyoruz.

Osman Serhat Erkekli

YARALI GÜL

Yanlış kararlar; geçmiş kararsızlıklar ya da
masum günahların kanını silsen ne fark eder
Çocukluk hataları... Yeniden götürür bizi kader
O uğursuz milada...

Sen şimdi karanlık bir istikbale bakıyorsun çocuğum
Ben senin uykularını uyumaktan geliyorum*
Kim ki rüyadır kim ki kendinin tanrısıdır
Riyasız bir günahkarlıktır o

Dinsiz bir mesih ağlayan palyaço
Birey olmak iki olmak kalabalıktan uzak
Yalnızlık bir beşik kertmesi
Doğanın biçtiği tuzak

Giyildi ruha biçilen kisveler belki gövdelere de
Pişmanız ne kadar övseler de
Belki dikende değil ama yaralı güldeyiz
"Beklediğimiz yaz gelmedi oysa Eylüldeyiz"***

* Fazıl Hüsnü mü söylemişti

** Sedat Umran

Rahmi Emeç

ABLA ŞİİRİ

bir gül yaprağıydı ablam; biraz sevinç, çok hüzn
buruk bir gülüş taşırdı yüzünün deltasında
akşam erken indi genç ömrüne, mart soğuklarıyla
konuşsam, 'gülüm' derdi, sussam güller çoğaltırdı ikliminde
abla, bahar yağmurları kanatsın ölümü, sen bizde kal
sen bizde kal, kardeşlik acısı yüreğime düşünce

bir ana kalbiydi ablam; biraz gülüş, çok hüzn
kırgın bir kalp taşırdı sesinin yankısında
durgun bakışına bir sonsuzluk eklenince
konuştum, 'gülüm' dedi, sustum güller çoğalttı ikliminde
abla, gel konuğumuz ol bir gece uykusunda
biliyorum, ne sunulsa dindirmez bu kardeşlik acısını da

Eğitim Dili: Anadili (*)

Hüseyin Altunya

GİRİŞ

Bugün, dünyada, hepsi yazı dili olmasa da, 3.500-4.000 arasında ayrı dil konuşuluyor. Çok sayıda insanın konuştuğu dillerin sıralaması yapılırken, Türkçe beşinci (kimilerine göre, yedinci) sırada yer almaktadır. Yine Türkçe, Avrupa'da "11. yabancı dil" olarak benimsenmiştir.

Öte yandan, 2001 yılı, "Avrupa Dil Yılı"ydı; 26 Eylül günü de "Avrupa Dil Günü" kabul edilmişti (26 Eylül'ün "Türk Dil Bayramı" olduğunu da anımsayalım).

Türkçe, diller arasında önemli bir yer edinmişken ve Avrupa'da dile son derecede önem verilmişken, eğitimde anadilinden uzaklaşılması düşündürücüdür. Onun için, böyle bir konunun irdelenmesi önemli görülmüştür.

Bu çalışmada, önce, tarihsel bakımdan önemli olan ve anadili Türkçeyi yabancı dillere karşı savunan ya da Türkçenin anıtyapıtları sayılan ilk örneklerden söz edilecektir. Bunun arkasından, Batı dillerinin eğitim dili olarak kabul edilmesinin ilk örnekleri verilecektir.

Bundan sonra söz, yakın tarihimize getirilecek; yakın tarihimizde, yabancı dille eğitimin başlangıcı ve gelişmesi ele alınacaktır. Bu arada, anadiliyle eğitim yapmayan başka ülkelerde yaşananlar da sergilenecektir.

Bunların arkasından, "anadili" (**) ve "eğitim" terimleri tanımlanacak; eğitimin neden anadiliyle yapılması gerektiği ya da neden yabancı dille yapılması gerektiği, tanıklarıyla sergilenecektir.

Çalışmanın sonunda da önerilerimiz sıralanacaktır.

İLK TÜRKÇE YAPITLAR

Türklerin İslamiyeti kabul etmesiyle birlikte, yönetim dili olarak (resmi yazışmalarda) Arapça, sanat dili olarak da Farsça, Türkçenin üzerinde ege-menlik kurmaya başlamıştır.

Bu anlayışı benimsemeyenler de olmuştur. Kaşgarlı Mahmut, 1072-1074 yıllarında yazdığı "*Divan-ü Lügat-it Türk*"te, Türkçenin Arapçayla atbaşı gidebileceğini savunmuş ve Araplara Türkçeyi öğretmeyi amaçlamıştır. Ali Şir Nevai, 1498'de yazdığı "*Muhakemetü-l Lügatayn*"de, Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu savunmuştur. Karamanoğlu Mehmet Bey de, XIII. yüzyılda,

(*) Bu yazı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde ve Prof. Dr. Cahit Kavar yönetiminde, yüksek lisans çalışmaları sırasında hazırlanmıştır.

(**) "Anadili" ve "anadil" terimleri, birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu çalışmada, alıntılar dışında, "anadili" terimini kullanacağız. Çünkü bizce, bu terimlerin anlamları farklıdır: **Anadil**, "bir ya da birçok dilin türemiş olduğu kök dil"dir. Örneğin, Latince, bir "anadil"dir. Bkz. Vardar, Berke ve arkadaşları. (1980). **Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları, s. 20.

“Devlet dili Türkçedir” demiştir.

Bu arada, Âşık Paşa, “*Garipname*”sinde (1329), Türkçeden yüz çevrilmesinden yakınmış; Yusuf Has Hacip, “*Kutadgu Bilig*” adlı yapıtını (1070) Türkçe yazmaya özen göstermiştir.

Bunlara, XII. yüzyılda, Ah514met Yesevi’nin Hakaniye Türkçesiyle “*Divanı Hikmet*”i; XIII. yüzyılda da Edip Ahmet’in Kaşgar diliyle “*Atabet-ül Hakayık*”i, yine aynı yüzyıllarda, Yunus Emre’nin şiirlerini Türkçe yazdığını ekleyebiliriz.

XIV. yüzyıl sonları ya da XV. yüzyıl başlarında, Korkut Ata adlı bir ozan tarafından anlatıldığı (kaleme alındığı) sanılan ve “Türk dilinin İlyada’sı” olarak kabul edilen “Dede Korkut Öyküleri”ni de anmak gerekiyor.

Bütün bu çalışmalara ve çabalara karşın, Arapçanın ve Farsçanın kesin egemenliği, Tanzimat (hatta Cumhuriyet) dönemine kadar sürmüştür.

YABANCI DİLLE EĞİTİME İLK ADIM

Her alanda “Batılı anlayışı” benimseyen Türkiye’de, eğitim dili de Batı’nın etkisine girmiştir. İkinci Mahmut, 1838 yılında, “Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane” adıyla açtığı okulda, öğretim dilinin Fransızca olduğunu söylemiştir. Sultan Mahmut, okulun açılışında, bu durumun geçici olduğunu belirtmiştir: “... fenn-i tıbbi, asıl lisanımız olan Türkçeye nakletmek şimdi hem birçok teklüfat ihtiyarına hem de uzun zamanlara muhtaçtır. (...) Sizlere Fransızca okutmaktan benim muradım, Fransızca lisanını tahsil ettirmek değildir. Ancak fenni tıbbi öğretip refte refte kendi lisanımıza almaktır. Ve ondan sonra memalik-i mahrusa-i şahanemin her bir tarafına Türkçe olarak neşreylemektir.”⁽¹⁾

Bu, “yabancı dille eğitim” girişiminden, pek olumlu bir sonuç alınamamıştır. Buna karşın, 1856’da “Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane-i Osmaniye” adlı bir tıp derneği kurulmuştur. Bu derneğin kurucuları arasında hiç Türk hekimi yoktur. Derneğin toplantılarında, bilimsel konuşmalar Fransızca yapılmış; “*Gazette Medicale D’orient*” adlı Fransızca bir yayın organı çıkarılmıştır. Derneğin etkinlikleri 1912’ye kadar sürmüştür.⁽²⁾

Fransızca eğitim anlayışına, özellikle 1860’tan sonra, tepkiler gelmeye başlamıştır. Tıbbiye bu tepkilere uzun süre dayanamamış; 16.09.1970 tarihinde, tıbbiyede eğitim, anadiliyle yapılmaya başlanmıştır.⁽³⁾

Bir yandan bu gelişmeler yaşanırken, bir yandan da “yabancı misyon okulları” açılmış ve yaygınlaştırılmıştır. Öyle ki, XX. yüzyılın başlarında, Asya Türkiye’sinde, Fransızca öğretim yapan 69 okul, İngilizce öğretim yapan 140 Amerikan okulu vardır. Yalnızca Anadolu’da, Fransızca öğretim yapan 30 okul, İngilizce öğretim yapan 93 Amerikan okulu vardır⁽⁴⁾

“Aslında bu okullar, sömürgeci devletlere, yerli işbirlikçileri yetiştirmek ve toplumdaki ulusçuluk fikrini öldürmek gibi son derecede önemli görevlerini

(1) Ergun, Rüştü (Ağustos-Eylül 1990). “*Öğretim Anadille Yapılmalıdır.*” *Çağdaş Türk Dili* dergisi. Sayı: 30-31, s. 910.

(2) Ergun, Rüştü. Agy. s. 912.

(3) Ergun, Rüştü. Agy, s. 911.

(4) Köksal, Aydın (2000). *Yabancı Dille Öğretim / Türkiye’nin Büyük Yanılgısı*. Ankara: Öğretmen Dünyası Yayınları, s. 141-142; İlhan, Atilla. (02.02.2000). *Cumhuriyet* gazetesi.

başarıyla sonuçlandırmışlardır.⁽⁵⁾ "Bu okullar, Alman okuluysa Alman kültürünü, Amerikan okuluysa Amerikan kültürünü, Fransız okuluysa Fransız kültürünü Türk insanına aşılamaı temel amaç edinmişlerdi. Bu okullarda Türk ulusu bilinci aşılamaı mümkün değildi, tam tersine Amerikan ya da Fransız sömürgesi vatandaşı olma davranışı veriliyordu. Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla başlayan bağımsızlık ateşinin alevlendiği, hatta tüm Türkiye'ye yayılmaya başladığı günlerde, 'Amerikan mandası mı, İngiliz himayesi mi' konusunu tartışanlar, hatta savunular işte bu misyoner okulu mezunlarıdır."⁽⁶⁾ Burada bir adım daha ileri giderek, bir somut örnek olarak, "Türk kadınlarını Amerikalı erkeklere peşkeş çeken, okuyanda Amerika ve Amerikalı hayranlığı uyandırmaya yönelik kitapları yazan" Halide Edip Adıvar'ın⁽⁷⁾, Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nden mezun olduğunu da söyleyebiliriz.

Türkiye, Cumhuriyete işte bu koşullarda kavuştu. Lozan görüşmeleri sırasında, çok tartışılan konuların başında, bu "azınlık okulları" gelir. Bu konuda yabancılar çok diretir: Robert Kolej, Saint Joseph gibi okullar kapatılmaz. Ama Atatürk, bunları iyice sınırlamaı bilmiştir: Bu "misyoner okulları genişletilemez, ekler yapılamaz, hatta çatısını tamir etmek istese, devletten özel izin alması gerekmektedir."⁽⁸⁾

CUMHURİYET DÖNEMİ

Atatürk, 1929 yılında, "Türk Eğitim Cemiyeti (Derneği)"ni kurar. Bu dernek, Ankara'da Yenişehir Lisesi'ni açar. Burada eğitim dili Türkçedir; ama, haftada on saat kadar yoğunlaştırılmış İngilizce dersi vardır. Amaç, "yabancı dilli misyoner okullarına özenilmesini önlemek"tir. Bu durum, 1953-1954'e kadar sürer. Bu tarihte Türkçe eğitimden vazgeçilir, dersler İngilizce verilir. 15 kadar yabancı öğretmen gelir. Bu gelişme, artık anadilinde eğitim için "sonun başlangıcı"dir.⁽⁹⁾

1950'li yılların sonuna doğru, eğitim dili İngilizce olan ODTÜ açılır. Robert Kolej, Boğaziçi adını alarak aynı yolu izler. Sonra, 1983 tarih ve 1923 sayılı "Yabancı Dil Öğretimi Kanunu"yla, yabancı dille eğitime yasallık kazandırılır. Eğitim dili Türkçe olmayan özel vakıf üniversiteleri peş peşe sıralanır: Bilkent, Koç, Sabancı...

Sonra, özel ortaöğretim kurumları boy gösterir. Devlet okulları da, Anadolu Liseleri, Anadolu Meslek Liseleri, Süper Liseler (Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler) ... adıyla bunların yanında yer alır. Bununla da kalmaz: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, "okulöncesi eğitim kurumları (yani, anaokul-

(5) Ceyhun, Demirtaş (1967). **Haçlı Emperyalizmi**. İstanbul: Habora Kitabevi Yayını, s. 108.

(6) Adem, Mahmut (2000). **Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız**. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, s. 30.

(7) Yetkin, Çetin (1996). **Toplumsal ve Siyasal Açından 13 Yazar Üzerine Notlar**. Ankara: Ümit Yayıncılık, s. 224. Halide Edip Adıvar için bkz. s. 93-117.

(8) Sinanoğlu, Oktay (2001). **Bir Nev-York Rüyası / "Bye Bye" Türkçe**. İstanbul: Otopsi Yayınları, s. 292-293.

(9) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 56, 80, 111, 172, 213, 292, 353, 354; Sinanoğlu, Oktay (10.01.1999). "Yabancı Dille Eğitim Olmaz." **Cumhuriyet** gazetesi.

ları ile ilköğretim okullarının 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin yabancı dil etkinlikleri ile ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıf fen dersleri ve laboratuvar çalışmalarının yabancı dil destekli" yapılması kararını alır (30 Mart 2000 tarih ve 32 sayılı karar).⁽¹⁰⁾

BAŞKA ÜLKELERDE EĞİTİM DİLİ

Dünya tarihinde "eğitim dili" açısından bir gezinti yaparsak, şu gerçeklerle karşılaşırız.

Keltler: J. Sezar zamanında, Romalılar, Kelt kavimleriyle çok uğraşmak zorunda kalmışlar. Baş edebilmek için, Keltlerin dillerini Latinleştirmişler; "iş bitmiş", yani Kelt kavimleri tarihten silinmiştir.⁽¹¹⁾

İrlanda: İngilizler, İrlanda'yla başa çıkamamış; 1890'da "bütün okullarda eğitim dili İngilizce olacaktır" kararını almışlardır. Nüfusun yüzde doksanı İrlanda dili konuşurken, iki kuşak sonra, İrlanda dilini konuşanların sayısı yüzde otuza düşmüştür.⁽¹²⁾

Tunus, Fas: "... belirli bir Batı dilinin çok yaygın olarak kullanıldığı, üniversitelerinde yabancı öğretim üyelerinin ve söz konusu batı dilini iyi bilen öğrencilerin küçümsenemeyecek oranlara ulaştığı (bu) ülkelerde, yükseköğretim yakın bir geçmişe değin tümüyle yabancı dilde yapılırken, bugün düzenli bir biçimde anadilde öğretime geçilmesi, kuru bir ulusçuluk anlayışının değil, dilsel ve insansal bir gerçeğin bilincine varılmış olmasının sonucudur."⁽¹³⁾

Havai: Şu sözler, bir Havai'linin: "İngilizce eğitimdi, ticaretti, yabancı yatırımdı derken adadaki her şey Amerika'nın oldu. Dilimiz, kültürümüz gitti." Havai'deki eski kralların aileleri artık hamallık yapıyorlar.⁽¹⁴⁾

Gambiya-Senegal: "Afrika'da bir nehrin bir tarafı Gambiya, bir tarafı Senegal. Bir taraf İngiliz, bir taraf Fransız sömürgesi. Bunlar aynı dili konuşan bir kabileymiş. Artık birbirleriyle konuşamıyorlar."⁽¹⁵⁾

Perulu Cholo'lar: "... kendi toplumlarının dillerinden sıyrılıp seçkinlerin İspanyolcasını benimseyen bu insanlar, ... bu kişilik ikiliğinin, kişilik yırtılmasının güçsüz kölesi durumuna düşüyorlar."⁽¹⁶⁾

Hindistan: "İngilizler matematik diye Hintlilere logaritma cetvellerini ezberlettiler."⁽¹⁷⁾

Fransa'nın Hatay'daki uygulaması: "Fransızlar I. Dünya Harbinden sonra Antakya'yı aldıklarında ilk işleri Türk okullarının eğitim dilini, tüm derslerde Fransızcaya dönüştürmek olmuş."⁽¹⁸⁾

(10) MEB (25.04.2000). **Tebliğler dergisi**. Sayı: 2511.

(11) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 23, 349; Sinanoğlu, Oktay (10.01.1999). Agy.

(12) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 11, 12, 30-31, 118, 290, 321, 349, 401; Sinanoğlu, Oktay (10.01.2001). Agy.

(13) Yücel, Tahsin (Ağustos-Eylül 1990). "Yabancı Dille Öğretim." **Çağdaş Türk Dili** dergisi. Sayı: 30-31, s. 386; Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 145; Sinanoğlu, Oktay (10.01.1999). Agy.

(14) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 395 ve 35.

(15) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 354

(16) Köksay, Aydın (2000). s. 85-86.

(17) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 356.

(18) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 140.

Japonya: "1868'de Batılılaşım lafları başlayınca tek bir kişi kalkıp Japoncayla olmaz, İngilizce olsun demiş. Ertesi gün adam ölü bulunmuş, bir daha da kimseden böyle bir laf çıkmamış. Sonradan öğrenmişler ki bu adam üç sene ABD'de ataşelik yapmış, yani kafaya alınmış."⁽¹⁹⁾ Bugün, "Japonya yabancı öğrencilere burs veriyor, verirken de Japonca öğrenmelerini şart koşuyor."⁽²⁰⁾ "Japonların kendi dil ve kültürlerine sınırsız sarılarak bilim ve teknikte bugünkü düzeye geldiklerini unutmamalıyım."⁽²¹⁾

Avusturya: "Avusturya kendi ülkesinde yabancı öğrencilere bile Almancadan başka bir dilden eğitim yapılmasına müsaade etmiyor."⁽²²⁾

İtalya: "Trieste'deki çocuk hastanesi... bölgenin en iyi çocuk hastanesiymiş. Karşılıklı iyi niyet ve çabalarımıza karşın, doktorlarla bir tek sözcük İngilizce konuşamadık; İngilizce bilmiyorlardı bu genç doktorlar."⁽²³⁾

Kanada: "Kanada gibi ülkelerde başarıya ulaşması, öğrenilen ikinci / yabancı dilin toplumsal koşullarla (bu dilin devlet dairelerinde, günlük iletişimde kullanılması vb.) desteklenmiş olmasındandır."⁽²⁴⁾

Avrupa: "Avrupa, Ortaçağ'da 'uluslararası' bir Latince'yle bilim yapmaya çabalamış, fakat ancak 'Yeni Doğu'da (Rönesans), ulusal dilleriyle çalışmaya başladıkten sonra bilimde yaratıcılığa geçebilmiştir."⁽²⁵⁾

Dünyada durum⁽²⁶⁾:

Hiçbir üniversitesinde İngilizce öğretim yapılmayan ülkeler: Arjantin, Danimarka, Ekvador, El Salvador, Endonezya, Fransa, Guatemala, Güney Kıbrıs, İsrail, İsviçre, İtalya, Japonya, Makedonya, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Romanya, Şili, Yunanistan, Venezüella.

Kimi üniversitelerinde kısmen İngilizce eğitim yapılan ülkeler (Ülkelere karşısındaki sayı, bu durumdaki üniversite sayısıdır): Almanya (1), Çek Cumhuriyeti (2), Finlandiya (2), Güney Kore (1), Hollanda (1), İsveç (1), Kolombiya (2), Lüksemburg (1), Malezya (hepsi), Meksika (6), Rusya (2).

Üniversitelerinde ağırlıklı olarak İngilizce öğretim yapılan ülkeler:

Etiyopya: 2 üniversitesinde bütünüyle İngilizce.

Hindistan: Kimi üniversitelerinde bütünüyle İngilizce, çoğu üniversitede karma.

Mısır: 1 üniversitede bütünüyle İngilizce, 1'inde Arapça, 5'inde karma.

Pakistan: 7 üniversitede bütünüyle İngilizce, 14'ünde karma.

(19) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 393 ve 347.

(20) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 119.

(21) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 186.

(22) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 153

(23) İnan, Demir (1998). "Yabancı Dilde Öğretim Yanlışlığı." *Anadilde Çocuk Olmak...* içinde, s. 85.

(24) Kocaman, Ahmet (22.01.2000). "Yabancı Dil Çıkmazının Nedeni." *Cumhuriyet Bilim Teknik* dergisi. Sayı: 670; Kocaman, Ahmet (Ağustos-Eylül 1990). "Anadili Öğretimi, Yabancı Dille Öğretim ve Ötesi." *Çağdaş Türk Dili* dergisi. Sayı: 30-31, s. 864.

(25) Sevim Tekeli'den aktaran: Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 96.

(26) Şenesen, Ümit (13.01.2001). "Türkçe mi, İngilizce mi?." *Cumhuriyet Bilim Teknik* dergisi. Sayı: 721, s. 4.

EĞİTİM DİLİ NEDEN ANADİLİ OLMALIDIR?

Yabancı dille eğitim yapan ülkelerde neler yaşandığını tanıklarlarıyla gördükten ve Konfüçyüs'ün, "Bir ulusun yönetiminde işe dille başladım" dediğini de bildikten sonra, eğitim dilinin neden anadili olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ancak, soruna bir de "anadili" ve "eğitim" kavramları açısından bakalım. Bunun için önce, bu terimlerin anlamlarını görelim.

"**Anadili**, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir."⁽²⁷⁾

Eğitim: "1. Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği. 2. Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesi. 3. Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme."⁽²⁸⁾

"Anadili"nin tanımındaki "daha sonra da ilişkide bulunulan çevre", öncelikle, örgün eğitim kurumlarıdır. Demek ki, anadan (aileden) öğrenilen anadilini, bilim ve sanat terimleriyle, çeşitli kavramların anlatım yollarıyla zenginleştirmek, tamamlamak gerekiyor. Yani anadili bilgisini örgün eğitimle bütünlük, yakın çevrenin dar sınırlarından kurtarmak gerekiyor.⁽²⁹⁾

Eğitimin de, "planlı etkiler dizgesi" olduğunu biliyoruz. İşte bu "planlı etkiler", yabancı bir dille değil, anadiliyle gerçekleştirilmelidir.

Peki, "anadili eğitimi" nedir, neleri kapsar?

Anadili eğitimi, okuma, dinleme, konuşma, yazma gibi, birbiriyle iç içe geçmiş dört etkinlik alanını kapsar: "Nasıl duygularımızı, düşüncelerimizi, tasarımı ve yaşantılarımızı karşımızdakilerle paylaşmak için söze ya da yazıya başvuruyorsak, sözlü ve yazılı anlatım yollarını kullanıyorsak; başkalarının duygu ve düşüncelerini, tasarımı ve yaşantılarını paylaşmak için de okumaya, dinlemeye başvururuz."⁽³⁰⁾

Anadili eğitiminde çıkış noktası, çocuğun dilsel evreni olmalıdır; çevreyle, ilgi ve gereksinmelerle sınırlı olan bu dilsel evren, aşamalı bir şekilde geliştirilmelidir. Bu eğitim etkinliği, bir bütün oluşturur; konuşma dinlemeyi, dinleme anlamayı, anlama söze ve yazıya dönüştürmeyi gerektirir. Anadili eğitimi, bir beceri ve alışkanlık; insan kişiliğini kurma ve geliştirme eğitimidir. Nihayet bu eğitim, hem bir amaç hem de bir araç etkinliğidir; bu bağlamda her ders bir

(27) Aksan, Doğan (1998). "Anadili." *Anadilinde Çocuk Olmak...* içinde, s. 230; Vardar, Berke ve arkadaşları (1980). s. 20.

(28) Oğuzkan, A. Ferhan (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları, s. 57; Öncül, Remzi (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları, s. 391-393; Kavcar, Cahit (1988). *II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim (1908-1923)*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, s. 11.

(29) Göğüş, Beşir (Ağustos-Eylül 1990). "Anadili Eğitiminde Yetersizliklerimiz." *Çağdaş Türk Dili* dergisi. Sayı: 30-31, s. 872.

(30) Özdemir, Emin (Temmuz-Ağustos 1983). "Anadili Olarak Türkçe Öğretimi." *Türk Dili* dergisi. Sayı: 375-380, s. 26.

anadili dersi, her öğretmen de anadili öğretmenidir.⁽³¹⁾

Peki, eğitimin dili, neden anadili olmalıdır?

NEDEN ANADİLİYLE?..

Anadili, evrene bakış açımızı belirlemede, olayları ve olguları algılayıp yorumlamada başat etkenlerden biridir. "İç dünyamızın sınırlarını, evreni algılayış ve yorumlayış çevrenimizi bir yönüyle anadilimiz çizer."⁽³²⁾

Öte yandan, her dil, bağlı olduğu kültürün özelliklerini taşır ve girdiği ülkeye kendi kültürünü de birlikte getirir.⁽³³⁾ Bu nedenle, eğitim, anadili yerine yabancı bir dille yapılırsa, bu yabancı dilin kültürüyle yoğrulacaktır.

Anadili, bireylerin ulusal ve toplumsal kişiliklerini, ulusal karakterlerini belirlemede de ana etkenlerden biridir. "Öyle ki bizi biz kılan, bizdenliğimizi oluşturan ve belirleyen anadilimizdir bir yerde."⁽³⁴⁾ Bu konuda, sosyal dilbilimcileri tarafından araştırmalar da yapılmıştır: İngiltere'ye yerleşen Hintliler arasından bir kümeden, aynı soruları, önce İngilizce, sonra kendi dilleriyle yanıtlamaları istenmiştir. İngilizceyle verilen yanıtlarda, İngilizlerin etnik ve kültürel değerlerini benimsedikleri; anadilleriyle verilen yanıtlarda ise "kendi öz kıymet hükümlerini yansıttıkları" görülmüştür.⁽³⁵⁾

Birey, ancak kendi anadilinde açık seçik düşünüp anlatabilir.⁽³⁶⁾ Bu gerçek, yalnız ilk ve ortaöğretimdeki eğitim dili için değil, bilim eğitimi için de geçerlidir. Bilimin geniş kesimlere ulaşmasını istiyorsak, halk, bilimi, yabancı bir dille nasıl kavrayacak?⁽³⁷⁾ Şöyle de söylenebilir: Yabancı dille eğitim gören bir doktor ile, anadiliyle eğitim gören ama aynı yabancı dili iyi öğrenen doktordan hangisi hastasına daha yararlı olabilir?⁽³⁸⁾

"Anadili, bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel insan yığını olmaktan çıkartıp uluslaştıran en önemli etkenlerden biridir de."⁽³⁹⁾ Bir başka söyleyişle, anadili, bir ulusun bireylerini birbirine bağlar;⁽⁴⁰⁾ bu bakımdan, "anadilinde eğitimin engellenmesi, uluslaşma sürecinin baltalanması demektir."⁽⁴¹⁾

(31) Özdemir, Emin. Agy, s. 27.

(32) Özdemir, Emin. Agy, s. 20.

(33) Ertem, Cengiz (09.08.2000). "Yabancı Dil ve Kültür." *Cumhuriyet* gazetesi.

(34) Özdemir, Emin. Agy, s. 20

(35) Serin, Vildan (1998). "Yabancı Dil Eğitiminde Çifte Ölçüler." *Anadilinde Çocuk Olmak...* içinde, s. 94.

(36) Özdemir, Emin. Agy, s. 20, Kavar, Cavit (Cahit) (30.09.1999). "Yabancı Dille Eğitim Çıkmazı." *Cumhuriyet* gazetesi; Akarsu, Bedia (1998). "Yabancı Dilde Düşünmek." *Anadilinde Çocuk Olmak...* içinde, s. 100.

(37) Uğur, Nizamettin (Ağustos-Eylül 1990). "Halk, Bilimi Yabancı Dilde Nasıl Kavrayacak?" *Çağdaş Türk Dili* dergisi. Sayı: 30-31, s. 889; Gültekin, Mehmet Bedri (1998). "Anadilinde Eğitim Sorunu ve Çözüm." *Anadilinde Çocuk Olmak...* içinde, s. 297.

(38) Develi, Hayati (Ağustos-Eylül 1990). "Ana Dil Kavramı ve İki Dillilik Tartışması." *Çağdaş Türk Dili* dergisi. Sayı: 30-31, s. 895.

(39) Özdemir, Emin. Agy, s. 21; Aksan, Doğan. Agy, s. 235.

(40) Aksan, Doğan. Agy, s. 226.

(41) Gültekin, Mehmet Bedri. Agy, s. 297.

"Bir toplumun ekinsel yaratımını, yaşama biçimini yansıtan bir yansıtaç gibidir anadili. Onun söz dağarcığına bakarak toplumun yazınsal örüntüsünü, yaşama biçimini, bu biçimi oluşturan etkenleri gözlemleyebiliriz kolayca. Sözgelimi, kırsal kesimde bugün bir Türk ailesi yemekten sonra 'Tanrım, verdiğin ekmeğe, nimetlere şükürler olsun!' diye söylerken, Eskimolarda bunun 'Tanrım, soframızdan balığımızı eksik etme!' biçimine dönüştüğünü insanbilimciler belirtmektedir."⁽⁴²⁾

Anadili, iletişimin temel araçlarından biri, birincisidir. Bütün bilim ve bilgilerine giden yollar, anadilinin toprağından geçer. Anadili eğitiminden yoksun kalmış, anadili tam gelişmemiş, yetkinleşmemiş bireyler, onu etkili bir öğrenme aracı olarak da kullanamazlar.⁽⁴³⁾ Oysa, "Evren zihnimize, anadilimize göre biçimlenir; biz çevremize anadilimizin penceresinden bakar, varlıkları, durumları hep onun anlama ve anlatma yollarından giderek adlandırırız."⁽⁴⁴⁾

"Ciddi bir anadili öğretimi yabancı dil öğretiminde başarı sağlamaya da yardımcı olur."⁽⁴⁵⁾ Bu konuda kimi deneysel çalışmalar da yapılmıştır: Bir kümeye, anadillerinin temel kural ve ilkeleri öğretildikten sonra, bir kümeye de anadilleriyle ilgili bir çalışma yapılmadan yabancı dil öğretimine başlanmıştır. Aynı süre, aynı yaş ve ortamda sürdürülen bu çalışma, anadilin temel kavram ve ilkelerini öğrenen kümenin, yabancı bir dili daha çabuk öğrendiğini; bu yolla daha iyi verim alındığını göstermiştir. Buna benzer başka bir denemeden de aynı sonuç alınmıştır.⁽⁴⁶⁾

Bir kişinin "iki anadili" de olamaz.⁽⁴⁷⁾ Çünkü, bireyin kişiliğine anadili o kadar işler ki, başka bir ülkede yaşasak, onların dilini öğrensek, "otuz yıl da o dille konuşsak, ölüm döşeginde son sözümüz anadilimizde olacaktır."⁽⁴⁸⁾

Bu görüşü doğrulayan gözlemler de var: Bir yurttaşımız İsveç'e göçmüş. "İsveççe neredeyse anadilini unutturmuş ona. Anlıyor ama konuşamıyormuş Türkçeyi. / Bu yurttaşımız hastalanmış. (...) Hastalık ileri bir aşamaya varınca İsveççeyle karışık Türkçe kullanmaya başlamış. Daha sonraları ise Türkçe sözcükler sayıklama, yakınma durumlarında öne çıkmış."⁽⁴⁹⁾

Anadilimizin benliğimize işlemesine ve duygusal boyutuna, bir örnek de Refik Halit Karay'ın "Eskici" adlı öyküsü olabilir: Küçük Hasan, anadilini konuşmadığı bir çevrede, kendi kabuğuna çekilmiş, koyu bir yalnızlığa bürünmüştür. Günün birinde, anadilini konuşan birine (Eskici'ye) rastlayınca, anlatılmaz bir mutluluğa kavuşur çocuk. Aynı durum, Eskici için de geçerlidir.

(42) Özdemir, Emin. Agy, s. 21.

(43) Özdemir, Emin. Agy, s. 23; İmer, Kâmile (Ağustos-Eylül 1990). "Dilbilim ve Anadili Öğretimi." **Çağdaş Türk Dili** dergisi. Sayı: 30-31, s. 876.

(44) Aksan, Doğan. Agy, s. 232.

(45) Aksan, Doğan. Agy, s. 237.

(46) Özdemir, Emin. Agy, s. 23.

(47) Köksal, Aydın (2000). s. 100, not: 73; Aksan, Doğan. Agy, s. 235-236.

(48) Nermi, Uygur'dan aktaran: Özdemir, Emin. Agy, s. 22.

(49) Özdemir, Emin. Agy, s. 22; Aksan, Doğan. Agy, s. 235.

Bir ülkede, eğitimin amacı, kendi toplumuna uyabilen, önce kendi dilini mesleğinde tümüyle bilen insan yetiştirmektir. "Sokakta Türkçe, mühendisliği Almanca, iktisadı, yönetim bilimciliği İngilizce diye bir dil olamaz."⁽⁵⁰⁾ Bu nedenle bir bilimcinin, "açık seçik düşünemesi ve öğretebilmesi için, kendi mesleğinde ana diline hâkim olması gerekir."⁽⁵¹⁾

Anadilini gereğince öğrenebilmek ve öğretebilmek, "yalnız bir ulus borcu olarak değil, aynı zamanda o ulusun ilerlemesi, çağdaş bilim, teknik ve sanat gelişmelerine ayak uydurabilmesinin başta gelen koşullarından biri olarak da kavranmalıdır."⁽⁵²⁾ Çünkü, "bir ülkenin eğitim dili tümüyle yabancı bir dile çevrildiğinde, o ülkenin kendi dili bir buçuk konuşamaz oluyor. (...) İlk önce, babalar kendi çocuklarıyla kendi dillerini konuşamaz oluyor. (...) Sonra, o ülkenin, milletin adı bile tarihten silinip gidiyor."⁽⁵³⁾

"Bir insan bilimi, en iyi, en rahat, en hızlı şekilde kendi dilinde öğrenir.⁽⁵⁴⁾ Öğrenciye, hem yabancı bir dili, hem de matematik ya da fizik gibi, zaten gücü öğrenilen bir dersi, aynı anda ve aynı ders içinde öğretmek, bilimsel bir yöntem olamaz. Öğrenci, çapraşık bir matematik sorusunun incelikleriyle mi, yabancı sözcüğün ne demek olduğuyla mı, yoksa dilbilgisi kurallarıyla mı uğraşsın?⁽⁵⁵⁾

Bu nedenle, anadilinde bilim eğitimi yapmayan toplumlar, kendine özgü bilim okulları (ekolleri) kuramazlar.⁽⁵⁶⁾ Bu, aynı zamanda, düşünmenin terk edilmesi ve dolayısıyla yaratıcılığın yok edilmesidir. Yabancı dille eğitim yapan hiçbir sömürge, bugüne kadar bilime katkı yapamadı.⁽⁵⁷⁾ Diyelim ki, fizik, İngilizce öğretiliyor. Artık, bunun doğal sonucu, bütün fizik terimleri İngilizce olacaktır.⁽⁵⁸⁾

"Anadilinde öğretim hakkı"nın, "en temel insan hakkı" olması⁽⁵⁹⁾ bir yana; "bilim yapmak" için yabancı bir dili zorunlu görürsek, bilim yapmak, varlıklı kesimlerin ve bunların çocuklarının tekelinde kalır. Bu durum, "insan hakları" ve "fırsat eşitliği" kavramlarına aykırıdır.⁽⁶⁰⁾

"Gerçek bilim dili matematiktir. Bu bilim dili aynı zamanda uluslararası niteliktedir. (...) Bir dil ne kadar matematiksel yapıya sahipse, ne derecede yeni terim üretme kurallarına, yeteneklerine sahipse o derecede bilim dili olabilir. Ancak böylesi diller uluslararası bilim dili olmaya adaydır. Türkçe böyle dil-

(50) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 81.

(51) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 253.

(52) Aksan, Doğan. Agy, s. 236.

(53) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 141-142.

(54) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 186.

(55) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 78 ve 14.

(56) Sinanoğlu, Oktay (2001). s. 187.

(57) Gültekin, Mehmet Bedri. Agy, s. 297.

(58) Akarsu, Bedia. Agy, s. 100.

(59) Karan, Yücel Özmen (1998). *Anadilinde Çocuk Olmak*, s. 13.

(60) Ateş, Toktamış (16.12.2000). "Türkçem Benim Ses Bayrağım." *Cumhuriyet gazetesi*; Okçabol, Rifat (23.08.2001). "Yabancı Dille Eğitimi Savunmada Yanılgı." *Cumhuriyet gazetesi*; Köksal, Aydın (2000). s. 132.

lerdendir.⁽⁶¹⁾ Çünkü "Türkçede yeni kavramlara karşılıklar, dilinin özelliklerini iyi öğrenmişlerce kolay bulunur. Tabii dilini bilimiyle, fenniyle, edebiyatıyla iyi öğrenmek, onu iyi bilmek, onun eşsiz yetenek ve inceliklerine âşık olmak bahtiyarlığına ermek içinse her konuda eğitimini Türkçe olarak görmüş olmak gerekir."⁽⁶²⁾

Bu nedenle, "Türkçe bilim yapar, yanımıza da bilgisayar teknolojisinin inatılmaz olanaklarını alırsak, matematik gibi olan bu dille harikalar yaratırız."⁽⁶³⁾ Çünkü, unutulmamalıdır ki, "hiçbir dil, doğuştan bilim dili değildir."⁽⁶⁴⁾

NEDEN YABANCI DİLLE DEĞİL?

"Batılı ülkeler, eski sömürgelerinde yaşayan insanların beyinlerini avuçlarında tutabilmenin çaresini yabancı dilde eğitimde bulmuşlardır."⁽⁶⁵⁾ Bu nedenle, onurlu ve bağımsız hiçbir ülkenin, herhangi bir yabancı dili öğretebilmek için, o dili eğitim dili yapmaması gerekir.⁽⁶⁶⁾

Eğitimin anadiliyle yapılmaması, kamuoyunun geniş tabanlı demokratik denetim olanaklarını kısıtlar, denetimin seçkinlere bırakılmasına yol açar.⁽⁶⁷⁾ Böyle bir durum, "küçük bir azınlığın kullandığı dilin hâkim hale gelmesi, geniş kitlelerin siyasal, bilimsel, ebedi, kültürel vb. etkinliklerin dışında kalması anlamına gelir."⁽⁶⁸⁾

Anadilinde eğitimin reddi, "beyin göçü"nü özendirir. Yabancı dilde eğitimin olumsuz koşullarını aşmayı başarabilen bireyler, anadillerinde ve anavatanlarında yapacak bir şey bulamayacaklarından, "gelişmiş kapitalist ülkelere" yönelecektir.⁽⁶⁹⁾

Yabancı ülkelerde başarı kazanabilmek için, tek koşul "yabancı dilde öğrenim görmek" değildir. Uluslararası bilime önemli katkılarda bulunan Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, Türkiye'de ve Türk dilinde öğrenim gördüğü halde, Berkeley Üniversitesi'nde iki yıl atlayarak" sınıf geçmiştir.⁽⁷⁰⁾

Bilgisayar dilinin yabancı dil olması, eğitimin yabancı dilde yapılmasının gerekçesi olamaz. Çünkü artık, 33 (otuz üç) dili birbirine çeviren yazılımlar (bilgisayar programları) var. Yabancı dil bilmeyenler, bu olanaklardan kolayca yararlanabilirler.⁽⁷¹⁾

Avrupa Birliği'ne katılmayı istemek, eğitim dilini yabancı dil yapmayı gerektirmez. Avrupa Birliği üyelerinin, belirlenmiş "ortak bir dil"i yoktur; bunlar arasında, "sessiz dil kavgası" sürmektedir.⁽⁷²⁾

(61) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 162 ve 372; (62) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 38.

(63) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 309.

(64) Kavcar, Cahit (30.09.1999). Agy.

(65) Serin, Vildan. Agy, s. 95.

(66) Kavcar, Cahit (30.09.1999). Agy; Kula, Onur B. (1998). "Hangi Dil Özgürleştirir?".

Anadilinde Çocuk Olmak... içinde, s. 43; Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 108; Gültekin, Mehmet Bedri. Agy. s. 296.

(67) Kula, Onur B. Agy, s. 44

(68) Gültekin, Mehmet Bedri. Agy, s. 296.

(69) Gültekin, Mehmet Bedri. Agy, s. 298.

(70) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 252.

(71) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 203; Sinanoğlu, Oktay (10.01.1999). Agy.

(72) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 31-32, 143.

İngilizcenin "uluslararası bilim dili" olduğu, bu nedenle onu öğrenmek gerektiği iddiası, doğru değildir. Çünkü, "Bilimin uluslararası olan yanı, yöntemleridir. Ama hangi konuda araştırma yapılacağı, ne üzerinde çalışılacağı, yani bilimin amaçları, erekleri, ulusaldır, toplumsaldır, kişiseldir."⁽⁷³⁾

Öte yandan, "İngilizce beş dilden tezekkül etmiş; kuralları kalmadığı için öyle kolayca terimler türetilmez"; "Sokakta konuşulan İngilizcenin bile yüzde altmış Latince, yüzde yirmisi filan Fransızca, yüzde onu Almancadır."⁽⁷⁴⁾

İyi yabancı dil bilmenin, (başka bir ifadeyle, yabancı dille eğitimin, anadiliyle eğitimin yerine geçmenin), ekonomik gelişmeye katkıda bulunacağı iddiası doğru olamaz. Bu konuda yapılan bir sormacaya (ankete) verilen yanıt şöyle: "ABD'deki Koreli ve Japonların İngilizcesi Türklerden kötü; ama onların ekonomileri bizimkinden ileri. Demek ki çözüm, iyi yabancı dil bilmekte değil."⁽⁷⁵⁾

Öyleyse, örneğin, Japonya'nın teknolojisi üstün diye, Fransa'da Japonca eğitim yapılamaz. Öte yandan, bir ulusal devlette, kârlara göre değil, devletin çıkarlarına göre eğitim yapılır.

Eğitim, yabancı dil öğreniminin emrine verilirse, ancak "Hacivat" yetiştirilebilir.⁽⁷⁶⁾ Bilindiği gibi Hacivat, "Öğrenim görmüştür. Medrese diliyle (Arapça, Farsça) konuşmaktadır. Her çeşit bilim... ve sanattan... az buçuk anlar, görgü kurallarına uygun davranır; her zaman kişisel çıkarlarını göz önünde bulundurur, bunun sonucu olarak da kurulu düzeni olduğu gibi kabul edip eleştirme ve direnme yoluna sapmaz, nabza göre şerbet verir..."⁽⁷⁷⁾

Bir başka şekilde söylersek, böyle bir eğitim, "kendi tarihini bile bilmeyen turist rehberi yetiştirir, acente kafa yetiştirir."⁽⁷⁸⁾

Devlet adamlarımızın, yabancılarla ilişkilerinde, kendilerini onların dilinde konuşmak zorunda hissetmeleri ya da kimilerince bunun "övünülecek bir olay" gibi gösterilmesi, doğru değildir.⁽⁷⁹⁾ Çünkü, yabancı dil bilmeseler bile, onların sorunu, "yabancı dil bilmemek değildir... dünyayı bilip bilmemektir. / Cevher, çeviriyle kaybolmaz. Yeter ki, olsun!"⁽⁸⁰⁾

Yabancı dille öğretim yapan kurumlarda okuyan Türk çocukları, Türkçeyi ihmal etmekte, giderek unutmakta, kendi dillerini küçümseyip hor görmektedir. "İşte en büyük tehlike de burada yatıyor. Anadilinin yetersiz olduğu inan-

(73) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 94, 145, 187.

(74) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 127, 144, 190, 205, 372, 387, 388.

(75) Gönül, Füsün (01.01.2000). "Üniversiteler Neden Türkçe Eğitim Yapmıyor?" **Cumhuriyet Bilim Teknik** dergisi. Sayı: 667.

(76) Demircan, Ömer (Ağustos-Eylül 1990). "Dil Sorunu." **Çağdaş Türk Dili** dergisi. Sayı 30-31, s. 899.

(77) Kudret, Cevdet (1968). **Karagöz-I**. Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 28.

(78) Sinanoğlu, Oktay (2001), s. 132.

(79) Ertem, Cengiz. (09.08.2000). Agy.

(80) Şahin, Haluk (1998). "Yabancı Dil Kompleksi." **Anadilinde Çocuk Olmak...** içinde, s. 106.

(81) Kavcar, Cahit (30.09.1999). Agy.

ciyla yetiştirilen bir genç, kendi diline ve kültürüne nasıl saygı duyacaktır?"⁽⁸¹⁾

Eğitimin yabancı dille yapılmasını savunanlar bile, "kişinin yabancı dili öğrenirken anadilini bir nebze olsun unutabileceği doğrudur."⁽⁸²⁾ "Yabancı dilde yapılan eğitim, başlangıçta Türkçenin kullanımını sınırlandırsa bile bu sınırlandırma kültür konusunda değil yalnızca bilim konusunda kalır ve geçicidir"⁽⁸³⁾ derler. Oysa eğitim, "bir beceri ve alışkanlık edindirme" işidir de. Alışkanlığın nelere yol açtığını belirleyebilmek için, sözü Montaigne'e bırakalım:

"Bir köylü kadın, bir danayı doğar doğmaz kucağına alıp sevmiş, sonra da bunu âdet edinmiş, her gün danayı kucağına alıp taşımış; sonunda buna o kadar alışmış ki dana büyüüp koskoca öküz olduğu zaman, onu yine kucağında taşıyabilmiş. Bu hikâyeyi kim uydurduysa, alışkanlığın ne büyük güç olduğunu çok iyi anlamış olacak. Gerçekten alışkanlık pek yaman bir hocadır ve hiç şakası yoktur. Yavaş yavaş, sinsi sinsi içimize ilk adımını atar; başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçakgönüllüdür; ama zamanla oraya yerleşip kökleşti mi, öyle azıllı öyle amansız bir yüz takınır ki kendisine gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez."⁽⁸⁴⁾

SONUÇ

Buraya kadar söylediklerimizden, şu sonuçları çıkarabiliriz:

1. Bir ülkede eğitim, anadiliyle yapılmalıdır. Eğitim bilimin gereği budur. "Çünkü bir insan, dünyayı en sağlıklı biçimde ancak kendi diliyle algılayabilir ve anlatmak istediğini de en güzel kendi diliyle anlatabilir."⁽⁸⁵⁾

2. "Ülkemizde nitelikli insan yetiştirmek istiyorsak, ... kendi dilimizle, kendi kültürümüzle yetiştirmeliyiz. Çünkü kendi kültürünü dışlayan bir toplum, varlık nedenini yadsıyor demektir."⁽⁸⁶⁾

3. Eğitim anadiliyle yapılırken, nitelikli bir yabancı dil eğitiminin altyapısı da hazırlanmalıdır. Yabancı dilin, bir amaç değil, araç olduğu unutulmamalıdır. "Ne için araç? Bilgi için, bilim için, gelişmeleri izlemek, dünyada neler olup bittiğini öğrenmek için."⁽⁸⁷⁾

(82) Alptekin, Cem (1998). "Yabancı Dil Öğrenmek, Türkçeyi Unutturmaz." *Anadilinde Çocuk Olmak...* içinde, s. 36.

(83) Doltaş, Dilek (1998). "Sorun Yabancı Dilde Değil, Eğitim Sisteminde." *Anadilinde Çocuk Olmak...* içinde, s. 46.

(84) Montaigne (1973). *Denemeler* (Çev. Eyuboğlu, Sabahattin). İstanbul: Cem Yayınevi, s. 170.

(85) Kavcar, C. (30.09.1999), Agy.

(86) Kavcar, C. (30.09.1999), Agy.

(87) Kavcar, C. (30.09.1999), Agy.

KAYNAKÇA (*)

1. *abece* dergisi (Ağustos 2000). Ankara.
2. *Çağdaş Türk Dili* dergisi (Ağustos-Eylül 1990). "Anadili Öğretimi / Yabancı Dille Öğretim" Özel sayısı. Sayı: 30-31. Ankara.
3. Demircan, Ömer (1990). *Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Can Ofset.
4. Dilaçar, A. (1978). *Anadilinde İlkeleri ve Türkiye Dışındaki Başlıca Uygulamalar*. Ankara: TDK Yayınları.
5. Kilimci, Ayşe (Haziran 1998). *Anadilinde Çocuk Olmak / Yabancı Dilde Eğitim-I*. İstanbul: Papirüs Yayınları.

6. Köksal, Aydın (2000). **Yabancı Dille Öğretim / Türkiye'nin Büyük Yanılgısı**. Ankara: Öğretmen Dünyası Yayınları.
7. Marshall, Julia (1974). **Anadili Öğretimi** (Çev. Külebi, Cahit). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
8. **Öğretmen Dünyası** dergisi (Şubat 1995). "Özel Dosya." Sayı: 182. Ankara.
9. Sayılı, Aydın (Haziran 1978). **Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
10. Sinanoğlu, Oktay (2001). **Bir Nev-York Rüyası / "Bye Bye" Türkçe**. İstanbul: Otopsi Yay.
11. **Türk Dili** dergisi. (Tem.-Ağus. 1983). "Dil Öğretimi Özel Sayısı." 379-380. Ankara: TDK Yay.
12. **Yeniden Müdafaa-i Hukuk** Der. (1.10.2001). "Aydın Dosyası: Eğitim." Sayı: 38-7.

Ceylan Yayınları'ndan yeni yapıtlar

Devrim Hamalı
Mukaddes E. Çelik
Birinci Baskı/Kasım 2001
436 sayfa
ISBN: 975-8426-52-4

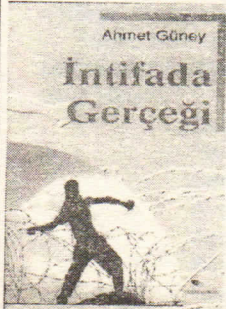

İnsanlığa Uçuş
Boris Polevoy
İkinci Baskı / Şubat 2002
290 sayfa
ISBN: 975-8426-60-5

Yaşama Dair
Kutsiye Bozoklar
İkinci Baskı / Ekim 2001
392 sayfa
ISBN: 975-8426-59-1

İntifada Gerçeği
Ahmet Güney
Birinci Baskı / Ocak 2002
160 sayfa
ISBN: 975-8426-61-3

Emperyalist Savaş Üzerine
V.İ. LENİN
İkinci Baskı / Mart 2002
330 sayfa
ISBN: 975-8426-63-X

Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi III. Kitap
Dr. İbrahim Okçuoğlu
Genişletilmiş İkinci Baskı
640 sf. / ISBN: 975-8426-59-1

Ceren Basım Yayın, Misak-ı Milli Sk. 86/3, Kadıköy-İst. / e-mail:ceylan-yayinlari@ttnet.net.tr

Mustafa Işık

HAYAT GÖZLERİME BAK

Ey hayat
Gözlerime bak

Ahı varken
Oyunsuz ölen çocukların
Adını öğrenemedikleri cephelerde
Hangi kuş
Hangi ağaca
Aşkla konar
Bırak insanı
Bırak insanı hangi yılan
Gerinir sabah güneşinde tasasız

Eh hayat
Kaldır başını
Gözlerime bak
Ve
Bağışlama bizi

İkbal Kaynar

ŞİİRİN, TÜRKÜNÜN, DOĞANIN İÇİNDE

Şiir, türkü, şarap ve doğa, ne güzel bir uyum ne güzel bir birliktelik değil mi? Ne şiiri türküsüz, ne türküyü doğasız düşünmek olası. Hele bir de Hayyam'la, Bektaşilerle özdeşleşen şarap olursa bak güzelliğe.

Şiirle birlikteyim: Abdullah Rıza Ergüven'in memleketi Avanos'tayım. Bir şiir doluyor içime:

Denizi görenler maviye sürgün
Bulutu görenler göğe
Düşler bana Irak
Avanos'tan çıktım ayağım yalın
Sen nere Kızılırmak
Seni gördüm şiir oldum dört bucak
20.000 gün tam tamına
Ben şiire vurgun sen kime gülüm

diyor. "Avanos'tan Çıktım Ayağım Yalın" adlı şiirinde A. Rıza Ergüven.

Türkülerle doluyor içim: Bedri R. Eyuboğlu'nun deyişiyle; hani "ana sütü gibi temiz, ana sütü gibi candan" altlarında imza olmayıp içlerinde yürek olan türkülerle.

Taşa çaldım ayvam ile narımı
Hep harcadım elde olan malımı
Eğer yarım ben gidende gelmezsen
Kırmızı güllerde ara rengimi

diyor. Avanoslu ozan Selahattin Küçükdağ. Bir de bu türküler Enver Gökçe'nin halı doku-yan kızları ellerindeki kirkitin çıkardığı "Kirtim kirt. Kirtim de kirt. Kirkim de kirtim kirtim kirt" seslerine karışırsa seyreyle güzelliği, ahengi. O zaman daha güzel olur renkler, daha anlamlı olur desenler kilimde.

Şarabı unuttuk mu dersiniz? Gücenir yoksa Bektaşiler

"Gah giderim medreseye ders okurum hak için
Gah giderim meyhaneye dem çekerim aşk için
Sofular haram demişler bu aşkın şarabına
Ben doldurur ben içerim günah benim kime ne"

diyorsa Nesimi bize günah düşer mi? Hayyam da;

Şarabı götürüp döksen bir dağa
Dağ sarhoş olur başlar oynamaya
Ben ne diye tövbe edecekmişim
İçimi tertemiz eden şaraba

dedikten sonra bize laf düşmez gayrı.

Haydi artık alalım türkülerimizi, şiirlerimizi, şarabımızı Kızılırmaktan geçip uzanalım peribacalarına. Daha gizemli olsun şiirler, daha anlamlı olsun türküler. Daha güzel açsın iç-de çiçekleri.

Dediğim günler
"İlkyaz gelecek nasıl olsa!"
Seni düşündüm hep yaya yapıldak
Avanos-Himmetdede yolunda
Açlığa durdum kaç kez
Boyaman, Ilgın'a Yaraltı'nda
Geçip gitmiş o günler birbiri ardı sıra
Sen yüreğime çakılıp kaldın
İğde çiçeğim! (A.Rıza Ergüven)

Nusret Karaca

BEYAZ KUŞ

Sana yazdım
En güzel şiirlerimi
En güzel öykümde
Yine sen varsın
Seni fotoğrafladım gökyüzünde
Uçarken bizlere inat
Özgürce
Gülümsedim aklım sıra
Kendimce
Rüyalarımda bile sen
Besteler yaptım
Şarkılar okudum sana
Ne olur benim beyaz kuşum
Hiç olmazsa
Bir kanadını
Bana uzatsana

Şenol Gürel

ÇOKTUM

sivriydi eğriydi dili
çatal diken
gözü vardı bende
kaç kaçabilirsen

büyüdü paslı sarı
böğürdü öççü kızıl
bağda vurulmaz
önü alınmaz

tükendim diye bıraktılar beni
yeşil yeşil aktı kanım
kara ağıdı tütünüm
ölümü konduramıyordum üstüme
çoktum çünkü
yeşildim ben
dal budak
ipil ipil yapraktım

mordum kızıldım yeşildim
dağ tepe ova bayır üzre
koy koyak dere göl boyu
çoktum yeşildim ben
kalakaldım öylece
bir dağın kavlanan yanaklarında
üç beş yeşil ben
ensemde alev deşikleri

kanım bitti
tükendim diye
bıraktılar beni

gördüm sinsi kaçtılar
insan yüzlerini giyindiler

gitmeyin ölmedim daha
biraz daha
biraz daha öldürün beni

Vladislav Hodaseviç 1886'da Moskova'da doğdu. Üçüncü şiir kitabı Put-yom Zerna (Tohumun İzinde) adlı yapıtıyla (1920) bütün Rusya'da üne ulaştı. Ekim Devrimi'nden sonra 1922'de yurdunu terk etti. 1922'de Tya-jolaya Lira (Ağır Lir) adlı yapıtı Rusya'da basılan son kitabı oldu. 14 Haziran 1939'da Paris'te öldü.

Vladislav Hodaseviç

DENİZE VARDIK

Denize vardık. Rüzgâr kıyıya
Doğru esti, gürültü var,
Nefes kesti ve uğultuya
Kapılıp doldu kulaklar.

Mahcupsun. Korkutuyor seni
Rüzgâr ve yıldız korusu,
Ve kalp yitirdi esaretini,
Sarsıcı bir enginlik bu.

Ve korkup, her bahaneyle sen,
Sürüklemektesin beni...
Tanrı'yla karşı karşıyayım ben,
Denize karşı durman gibi.

TÜRKÇESİ:
Kaşaubiy Miziev / Ahmet Necdet

İzumi Shikibu

RÜZGÂR

Rüzgâr korkunç
esiyor buradan.
Aynı zamanda ayışığı sızıyor
bu yıkıntıya dönmüş evin
çatı tahtaları arasından.

GÖKYÜZÜ

Boş gezdiğim zamanlarda
Dönüp gökyüzüne bakıyorum.
Sanki beklediğim adam
Gökyüzünden
İnmeyecekmiş gibi.

Türkçesi: Anıl Meriçelli

MART AYINDA YİTİRDİKLERİMİZ

A. Kadir	1917 - 1 Mart 1985
Kemalettin Kamu	1901 - 6 Mart 1948
Ömer Seyfettin	1884 - 6 Mart 1920
Hüseyin Rahmi Gürpınar	1864 - 8 Mart 1944
Bekir Sıtkı Kunt	1905 - 8 Mart 1959
Fikret Ürgüp	1914 - 8 Mart 1977
Valâ Nurettin	1901 - 8 Mart 1967
Yusuf Ziya Ortaç	1895 - 11 Mart 1967
Zekeriya Sertel	1890 - 11 Mart 1980
Adalet Cimcoz	1910 - 13 Mart 1970
Zeki Duygulu	1907 - 13 Mart 1974
Hüseyin Topçugil	1925 - 13 Mart 2002
Cevat Fehmi Başkut	1908 - 15 Mart 1971
Yaşar Nabi Nayır	1908 - 15 Mart 1981
Ceyhun Atuf Kansu	1919 - 17 Mart 1978
Falih Rıfık Atay	1894 - 10 Mart 1971
Kerime Nadir	1917 - 20 Mart 1984
Aşık Veysel	1894 - 21 Mart 1973
Şevket Süreyya Aydemir	1897 - 25 Mart 1976
Halit Ziya Uşaklıgil	1866 - 27 Mart 1945
Ethem İzzet Benice	1903 - 28 Mart 1967
İlhami Bekir Tez	1906 - 29 Mart 1984
Munis Faik Ozansoy	1911 - 31 Mart 1975

NİSAN AYINDA YİTİRDİKLERİMİZ

Ahmet Vefik Paşa	1828 - 2 Nisan 1881
Sabahattin Ali	1907 - 2 Nisan 1948
Behiç Duygulu	1933 - 2 Nisan 1985
Gavsi Ozansoy	1917 - 10 Nisan 1970
Ümit Kaftancıoğlu	1934 - 11 Nisan 1980
Orhan Murat Arıburnu	1918 - 12 Nisan 1989
Oktay Rifat Horozcu	1923 - 18 Nisan 1988
Sabahattin Kudret Aksal	1920 - 19 Nisan 1993
Kemal Tahir	1910 - 21 Nisan 1973
Ahmet Naim Çıladır	1904 - 24 Nisan 1967
Güner Sümer	1936 - 27 Nisan 1977

Kötü Havalarda Bir Kadın

Behiç Duygulu

Otobüs kimsesiz, uzak yollarda gibi, kadere inanmışlar gibi, ya da cilve yapan açık denizde kalmış... Yalpalıyor.

Güneş inmiş, hava bozmuş, yollar bozuk, oh!.. Sağa sola yatmaktan, hop oturup kalkmaktan kelimeleleri seçemez olunca kitabı büsbütün kapadım.

Sağımda hanım hanım evlenmiş kızlar var. Kadın olmuşlar. Güzellikleri daha bir açmış. Erkekleri yanlarında. Ya düşünüyor, ya çocuk oyalıyor. Çekmiyor beni, gene de ara sıra başka bahanelerle başımı çevirmekten geri kalmıyorum.

Önümde yaşlı bir adam, bir de genç kadın kıpır kıpır. Koca bir çocuğu andıran şoför az düzgün bir yere geldi mi, başını sağa çevirip onlara bakıyor. Oralı değiller, Kadın durmadan bir şeyler anlatıyor. Yarı duyamıyorum. Adamın pişik; kaba bir yüzü var. Bazı bazı daha diklenmeye kalkmadan yelkenleri indiriyor.

"İnince bir araba bulursun" diyor kadın.

"Nasıl araba!"

"A bana bak, ben yaya gitmem!"

"Peki peki. Bir fayton." Gülüşüyorlar. Kadın adamın omzuna hafif bir yumruk atıyor alt dudağını dişleyip. Adam elinde bir şey uzatıyor, kadın kapıyor. Eğilip bakıyorum, fırın kestanesi. Gülüşüp soyuyorlar.

Yağmur başlıyor çamlara. "Oh!" diyor kadın, iki elini yumruk yapıp aşağı sallıyor çocuksu, "Bayılıyorum bu havaya. Bak" diyor, "nasıl?" Puslu öteleri gösteriyor parmağını uzatıp, camdaki damlaları gösteriyor, kalkıp eteğinin arkasını düzeltiyor, oturuyor. Adam pişik pişik gülüyor. Bir şeyler mırıldanıyor. Ardından gene kestone çıkarıyor, kadın kapıyor, dirsekliyor adamı, eğilip fıkır fıkır, çabuk çabuk bir şeyler anlatıyor. Adam gıdıklanmış gibi katılıyor. Omuzları oynuyor, "hi hi, hi!"

Yan gözle arkasına bakıyor kadın. Göz göze geliyoruz. Dönüp bir şeyler diyor, adam kolundaki paltosu kadının altına atıyor. Epey kalkıp oturuyor kadın, yerleşiyor, camda göz gözeyiz.

Dirseklerimi önümdeki koltuğa dayayıp çene altımı destekliyorum. Camdayım artık onun gözlerinde. Kalkıp oturuyor, adama bir şeyler anlatıyor, gözü cama takılınca gene kalkıp oturmaya, bir şeyler anlatmaya başlıyor.

"Sen" diyorum o zaman.

"Evet" diyor.

"Çeyrek beygirlik adamcağızı."

"Evet" diyor.

"Kırk beygirlik yüke koşuyorsun."

"Ha, ha..."

"Gülme" diyorum.

"Ha, ha!.."

"Senin" diyorum "parmaklarını acıtmak istiyorum, yumruklarını acıtmak istiyorum, dudaklarını acıtmak istiyorum. Saçlarını çekmek, burnunu sıkmak, çeneni sıkmak, belini sıkmak, rahat vermemek, nefes aldirmamak..."

Bakıyorum, kadın adama bir şeyler söylüyor hızlı hızlı, sonra burnunu

bir güzel sıkıyor zavallının, bunaltıyor. Cama bakıyorum, göz gözeyiz.

Hay Allah!

Yağmur kötü kötü... Otobüsün lastiklerinde bir şıpıltı yol boyu. Farlar zayıf. İçerisi bir aydınlık bir karanlık, oh...

Farlar pişt gözüne dönmüş. Beş metre ötesi görünmüyor. Şoför gözlerini kısmış, yolcular gözlerini kısmış, önümdeki pişik adam gözlerini kısmış...

"Sana" diyorum kadına.

"Hı!"

"Dişe dış bir erkek gerek. Saldırıların karşılıksız kalıyor, vuruşların karşılıksız, şakaların karşılıksız kalıyor. Sarsılmak istiyorsun olmuyor, üstte kalmak istiyorsun değmiyor."

"Hı!"

"Şimdi gidiyorsun, başını o adamcağızın omzuna dayadın. Evet şimdi gidiyorsun ve inceciksin. Yağmur çiseliyor. Seninle el ele, diz dize koşarız indiğimizde. Bir arabaya kadar koşarız. O güzel dizlerini, o güzel görünüşleri ovalarım.

"Yapma" dersin.

"Soğuk" derim.

Karanlıklar bir bir kalır ardımızda. Araba sokakları döner bir bir. Merdivenleri koşarak çıkarız sonra, anahar havada döner sonra..."

Cama baktım, gene göz göze geldik.

Hay Allah!

"Başedebilir misin?" diyor.

"Ne?" diyorum.

"Öyle işte" diyor, "benimle..."

Gülüyorum.

"Yapma" diyor, ağzını kapıyor. Gülüyorum. "Yapma" diyor ayaklarını vuruyor. Gözlerinde yıldızlar uçuşuyor, yumruklarını sıkıp silkeliyor,

"yapma!"

"Ha, ha, ha!"

Koltuğun demirini tutup sarsıyor.

"Ha, ha! Seni soymak istiyorum.

O çiğ renkleri, o kötü morları üzerinden atmak. Kötü kadınları, görgüsüzleri, sonradan görmeleri, giyime yeni yeni başlayanları şıp diye anlarım."

"Ne?" diyor.

"Sen görgüsüz olamazsın."

"Ama gülme."

Cama bakıyorum göz gözeyiz.

Hay Allah!

Şıkır, şıkır, şıkır, şıkır!

Camlar taşlanırcasına bir yağmur. Radyoyu açtılar, geceyi sallayan bir müzik. Piyanoda bir el, deli deli geziniyor, tuşlarda. Sonra yollar, sonra farlar, sonra korkular, oh!..

"Küçük kedcik" diyorum.

Gülüyorum.

Fareyle oynuyorsun, seninle kedi kediye oynasak" diyorum.

Gülüyor.

"Bırak gülmeyi" diyorum.

Gülüyor.

"Seninle çatlatıcı bir şakalaşmaya girişelim, bir savaşa girişelim, adamcağızla oynama. Baban değil o, kocan da değil, ama neyin bilmiyorum; benimle konuşamıyorsun. Bir gözlerimiz var, camda kimseden korkmayan."

"Evet" diyor.

"Artık geliyoruz şehre" diyorum, "ayrılıyorz." Artık yaşlı bir adamın nefesiylesin. Artık sen bir tarafa, ben bir tarafa. Artık arzular sende ihtiyara bende imgelere... Artık...

Şehrin ışıkları göründü, denizi göründü, pırlıl pırlıl her şey, gemiler ışık içinde kara...

Hay Allah!..

ANILARIN İÇİNDEN

Cezaevindeki açlık grevine destek

Yazarların yürüyüşü

Çanakkale Cezaevi'nde açlık grevinde bulunan düşünce suçlularının durumlarının çözülmesi ve TCK'nin 141 ve 142. maddelerinin kaldırılması için yürüyüş yapmak isteyen bir grup yazar dün topluca İstanbul Valiliği'ne giderek dilekçe verdiler. Bu isteklerine katılan tüm şair ve yazarları Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanlığı, Adalet Bakanlığı ve siyasal parti genel başkanlarına başvurmaya çağıran yazarlar, Zeynep Aliye, Zihni Anadol, Ataol Beyramoğlu, Asım Bezirci, Leyla Erbil, Egemen Berköz, Müştak Erenus, Bilgesu Erenus, Güngör Gençay, Aydın Hatipoğlu, Alpay Kabacalı, Şükran Kurdakul, Pınar Kür, Hasan Kıyafet, Nezihe Meriç, Yılmaz Onay, Işıl Özgentürk, Adnan Özyalçiner, Osman Şahin, Tomris Uyar ve Bekir Yıldız yürüyüş izni taleplerini içeren dilekçeyi Vali Muavini Necati Develioğlu'na verdiler.

Haziran 1990

İlhami Bekir Tez

70 YAŞIN HÜZNÜ

Aynasına bakıyorum ömrümün
Bir nice yüz ki ben miyim şu, o mu ben
Bir liman gibi ihtiyarlamışım
Bir düdük sesi kaldı her gemiden

Ne içinde yolcu ne ambarında yük
Ne işaret ne kampana ne düdük
Bir limansız denizde boş gemiyim
Yanmış ormanda tek ağaç gibiyim

Okyanuslarda bir ay bir de ben
Ben denizden bakıyorum ay tepeden
İnsanlar vardı diyorum beraberdim
Onlardan aldığım nerde kime verdim

Beni bağışlasın artık insanlar
Onlar için çalıştım çabaladım
Onlar içindi ki bir zamanlar
İyiye çıktı kötüye çıktı adım

Canımı sen verdin al toprak
Gidiyorum güle güle kal toprak
Ne yapar ağaç kurursa dal toprak
Arın uçar senin olsun bal toprak

Sabahattin Kudret Aksal

BİR KANAT SESİYLE

Bir kanat sesiyle oluşan öğle,
Güzün artığı mutfakta,
Kiler, tel dolap küfüyü çocukluğun,
Boşluğa atılmış bir taş karşıdaki ev.

Gökleri vardı İstanbul'un mahalleler arası,
İki sokak arası,
Gözlerimiz vardı bostanlara uzar gider,
Bir kuyuda bekler akşama dek.

Her evin bir dilsizi.
Bir sarı kedisi damlarda yürüyen
Sıksan su gibi akacak hüznü,
Sundurma altları yağmurumuzdan korunduğumuz.

Bir kadının yüzüyle koştuğumuz
Çarşılara, dut tablaları, mumlar,
Köşebaşları, ev evden öte, ağaçtan ötede ağaç, bulut öte
Buluttan.

Sedir Ağacı / Yılmaz Arslan / Hera Şiir Kitaplığı / 2001

Adını Rıfat Ilgaz - Cide Şiir Yarışmasında birincilik alan "Su Mektupları" dosyasıyla duyuran genç şair Yılmaz Arslan'ın ikinci kitabı Sedir Ağacı. 23 sayı çıkardığı "Poetik'us dergisiyle de şiir tutkunlarının belleğindedir Yılmaz Arslan. Biçimde, özde sürekli yeniyi arayan şair, şiirlerinin başına alıntılar yapmayı seviyor. Alıntı (ödünç alınmış dize ya da cümle) kimilerince költük değneği olarak kullanılır ki, bu hoş bir yöntem değil; kimilerince de yazma dürtüsü uyandıran, kendisini şiirin kapısına getiren duyarlığa bir gönül borcu olarak yapılır. Yılmaz Arslan'ın alıntılarının birer gönül borcu olduğu kesin. Çünkü şiirin költük değneğine gereksinimi yok.

Yaktığın Coğrafya / Mehmet Hameş / Can Yayınları / 2001

Can Yayınları, Hilmi Yavuz'un editörlüğünde şiir kitapları yayını sürdürüyor. Çoğu genç şairlerin yapıtları bunlar. Gençlerin ürünlerini kitaplaştırma engellerini aşmalarında sağladığı olanak için kutluyorum. Erdal Öz ve Hilmi Yavuz'u.

Yaktığın Coğrafya Mehmet Hameş'in ilk yapıtı. Hameş, 12 Eylül nedeniyle öğrenimine ve şiire bir süre ara vermiş. Bu nedenle gecikmiş bir ilk yapıtı Yaktığın Coğrafya. Dergimizde de şiirlerini yayımladığımız şair 2000 yılı Dünya Kitap Şiir Ödülünü kazanmıştı. Hilmi Yavuz "Asi nehrinin şiirini yazan asi bir çocuk!" olarak niteliyor Mehmet Hameş'i.

Kadın Yazın Siyasa / Tansu Bele / Pencere Yayınları / 2001

Öykü Tansu Bele, 19. Yüzyıl sonlarından günümüze Türk toplum yapısındaki değişime koşut olarak Türk kadının değişim ve kimlik arayışlarını irdeliyor "Kadın - Yazın - Siyasa" adlı deneme yapıtında. Onlar okumak, çalışmak, meslek edinmek, çağdaş giysiler giyinmek, erkeklerin yanında ve erkeklerle eşit haklara sahip olarak, insanca yaşamak istemektedirler. Kitapta kadın yazarlar, çeşitli alanlardaki kadın sorunları, feminizm üzerine denemeler var. Kitabın sonundaki kaynakça bu denemelerin daha çok birer "inceleme" olduğunu gösteriyor; yazılar denemenin özelliğinden çok bilimsel bir çalışmanın nesnellliğini taşıyor. Yazarın anlatımındaki yalınlık ve söyleşi havası bir yandan da yazıları deneme olarak nitelememizi sağlıyor. Kitabın ikinci bölümünü oluşturan yazılarda kadının siyasal ve toplumsal alandaki konumuyla ilgili değerlendirme ve saptamalar dikkat çekici.

Kadın haklarının, insan haklarından ayrı düşünülmemesi gereken yüzyılımızda, alanında belge niteliği taşıyan kaynak bir yapıtı Tansu Bele'nin çalışması.

Sessizliğin Bekçisi / Kadir Aydemir / Hera Şiir Kitaplığı / 2002

Kadir Aydemir'in ilk yapıtı Sessizliğin Bekçisi. Genç şairi, yayımlamakta olduğu "Başka" adlı şiir dergisinden tanıyoruz. Dergimizde de şiirlerine yer verdiğimiz Kadir Aydemir'in kitabı bir "haiku"lar toplamı. Kitabın sol sayfalarında İbrahim Çiftçioğlu'nun Lavi tekniğiyle üretilmiş resimleri yer alıyor.

Haikular genelde üç dizeli, "hikmetli" sözler diyebileceğimiz kısa yoğun şiirlerdir. Bu özelliğinden olsa gerek, haikunun ileri yaşlarda yazılacağını düşünmüşümdür. Çünkü gençlerin söylemek istedikleri çok şeyleri vardır; haiku kalıplarına sığdıramazlar onları. Kadir Aydemir bu önyargımı kırıyor bu kitabıyla. Ama ben yine de onun özgür koşuklarını toplu halde görmek istiyorum bir an önce.

Kadın Burcu / Arife Kalender / Hera Şiir Kitaplığı / 2001

Arife Kalender altıncı kitabıyla yaşama ve şiire kadın penceresinden bakmayı deniyor bu kez. "Kadın hallerini şiirleştirirken bir bildiriye sunmak, öfkeyle karşı cinsi kınamak, karalamak, o tarafa saldırmak gibi bir savunuyu amaçlamadım" diyor, şair Arife Kalender.

Kitap bütünlüğünde, Arife Kalender şiirinde bir aşama olarak bakabiliriz "Kadın Bur-

cu"na. "Bugün çok fazlayım kendime / birazımı al" gibi dizeleri şimdiden belleklerimize kazınmıştır.

Büyük Türk Şiiri Antolojisi I-II / Haz. Atıf Behramoğlu / Sosyal Yayınlar (2001)

İlk baskısı 1987 yılında yapılan seçkinin genişletilmiş 6. baskısı. Seçki Akif Paşa'yla (1787-1845) başlıyor, 1981 doğumlu Can Bahadır Yüce'ye kadar geliyor; şiirimizin 200 yılını içeriyor. Behramoğlu bu seçkiyi "Modern şiirimizin iki yüzyılı olarak düşündüğünü belirtiyor "Altıncı Baskıya Önsöz"de. Bu düşünceyle de 19. yüzyılda varlığını sürdürmekte olan divan şiiri olgusunu göz önünde tutarak bu yüzyıl şiirinde seçmeci davranmış. Seçkinin tam adı da şöyle: **Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi / Modern Şiirimizin İki Yüzyılı**. Girişte yer alan "Geçen Yüzyıl Sonlarından Günümüze Çağdaş Türk Şiirinin Evreleri" başlıklı yazıda 1880'lerden 1980'lere kadarki şiirimiz özlü bir biçimde ve ana hatlarıyla değerlendiriyor. İkinci cildi sonunda yer alan şair yaşamöykülerindeki değerlendirmeler ise özgün birer çalışma.

Yaşasın Dolap / Ömer Seyfettin / Yayına haz. Muzaffer Uyguner / Bilgi Yayınevi (2002)

Edebiyat araştırmacısı Muzaffer Uyguner titiz bir çalışmayla Ömer Seyfettin'in dergilerde kalmış ürünlerini "Bütün Eserleri" dizisinin 17. kitabı olarak yayımladı. "Kitabı Tanıtım" başlıklı yazıdan öğrendiğimize göre "Fıkralar" bölümünde yer alan bir fıkra günümüze kadar anlatılagelmiş ve ilk kez yazıya dökülmüştür. Kitap "Öyküler / Yazılar / Fıkralar / Şiirler / Çeviriler" bölümlerinden oluşuyor. Kitabın zonunda Kenan Hulusi'nin Ömer Seyfettin'le ilgili "Hudut Oyunu" adlı bir yazısı yer alıyor. Ömer Seyfettin'in 13 takma ad kullandığını, Fransızca şiirler yazdığını ve bu şiirlerin Fransa'da yayımlanan dergilerde yer almış olduğunu öğreniyoruz. Fransızca'dan yaptığı çeviriler ise Jules Renard ve Marcel Prevost'dan.

İstanbullu / Mehmet Tanju Akerman / 2002

Kitabın yazarı babasının görev yeri İzmit'te dünyaya gelmiş ama kuşaklar boyu İstanbullu olan bir ailenin çocuğu. 1953'ten sonra da İstanbul'a dönmüşler ailece. Yazar kendi gözlem ve yaşantılarının yanı sıra aileden gelme bilgileri de sergiliyor kitabında. Anadolu'dan aldığı göçlerle nüfusu 1950'den günümüze kadar neredeyse 10 kat artan ve bütün Türkiye nüfusunun yaklaşık 1/7'sini barındıran İstanbul'u eski ve yeni durumunu, deyim yerindeyse, "sinema tekniği"yle anlatıyor: Geriye dönüşler, anlık görüntüler, bir ayrıntı üstünde yoğunlaşma. Kitapta özlem ve hayıflanma var doğal olarak. Bunun da nedenlerini bir iki cümleyle açıklıyor Akerman. Kitapta belli bir tarih ya da konu sıralaması yok. Bu kitabın bütünlüğünü bozuyor ama bir yandan da daldan dala atlayarak okurun dikkatini diri tutuyor. İstanbul'la ilgili kitaplar arasında unutulmaması gereken bir kitap **İstanbullu**.

İntifada Gerçeği / Ahmet Güney / Ceylan yayınları / 2002

"Üstünde altı köşeli Davut yıldızı bulunan ve çoğunluğu ABD üretimi olan silah, tank, helikopterden oluşan düzenli ordu birlikleri veya güvenlik elemanları bir eve, bir işyerine veya sokağa ateş açıyor. Çocuk ve gençlerden oluşan gruplar, inşa ettikleri veya doğal barikatların arkasından fırlıyor, ateşe, taş veya sapanla karşılık veriyor. İçlerinden biri yaralandığında iki üç kişi onu ambulansa taşıırken diğerleri dönüp sapan kullanmaya ve taş atmaya devam ediyor; havadan yere füze, top mermisi, otomatik silah kurşunları veya gaz bombalarına karşı. Bu durum böylece içlerinden yeni biri düşünceye, yaralanınca kadar devam ediyor. Gündüz böyle seyreden, kurşunlara taş atma çatışması, akşam olunca yerini büyük ölçüde kuruşunlara kurşunla yanıt verilen sokak çatışmasına bırakıyor... Bu manzarayı tamalayan... ara sıra işgalci yerleşimcilerle karşı, yerleşim birimlerine, otolarına veya onları koruyan askeri araçlara yönelik, İsrail içindeki yerleşimci ve askeri koruma güçlerine karşı eylemler oluyor..."

Rumeli İçini Çeker

Mehmet Başaran

Daha çocukluğumda yer etmişti belleğimde **Tekirdağ** adı. Durur durur, içini çekerek, İstanbul'a kaçışını anlatırdı babam. Tekirdağ'dan gemiye binecek, İstanbul'un Üsküdar'ına varıp amcası kömürcü Mehmet Efendiyi bulacak. O da, onu okutacak... Yaşı, on iki, on üç. Ama öyle bir okuma özlemi var ki, Ferhat gibi, dağ çıksa önüne yarıp geçecek...

Gitmesine gitmiş İstanbul'a, bulmasına bulmuş amcasını... Okumaya gelince... O olmamış işte, delememiş zorluklar dağını... Yaşamı süresince içinde işleyen bir yara gibi kalmış o özlem...

İstanbul Talimgahında top çavuşu iken, mangasındaki Malkaralı Salih'i tekmeleyen Arap komutana dikelmış; Suriye Cephesine sürülmüş bu yüzden. Hava değişimine geldiğinde, cepheler bozulduğu için Jandarma edilmiş; karakol komutanı olmuş Malkara'da. Köyünde, odun Salih'i bulup kucaklaşmışlar. Salih, görevinde çok yardımcı olmuş ona. "**Yunan geliyor**" dediğinde, koşmuşlar Tekirdağ'a Salih'le. Hapishanenin kapılarını açmışlar, kimi koruyucu önlemler almışlar ama...

"Ah bi gücüm olsaydı da, Yunan'ı sokmasaydım Tekirdağ'a... Ah! diye dövünürdü kimi zaman... O ahlarla yerleşti kaldı belleğimde Tekirdağ.

Tekirdağlı arkadaşlarım oldu Kepirtepe Köy Enstitüsünde: Dedecikli Hasan Üner, Hilmi Altınsoy, Manisalı Yusuf Asıl, Harun Özçelik... Tekirdağlı oldukları için midir bilmem, çok bir yakınlık duydum onlara... Yüksek Köy Enstitüsünde de beraberdik. Yusuf Asıl'la, hâlâ sürer dostluğumuz. İlk o söz etmişti bana ozan **Hasan Akarsu**'dan. Öğrencisiymiş galiba. Daha sonra bir kez de Edirne'de, bir kez de Tekirdağ'da kucaklaştık Akarsu'yla. Biraz tutuk gibi görünse de, dost canlısı, sıcak bir insandı. Art arda şiir kitapları gelmeye başladı sonra. Öğretmendi Hasan. Bir ayağı derslikte, bir ayağı güncel yaşamda; küçük sevinçlerin, üzgülerin, inceliklerin şiirini yazıyordu. Küçük bir tohumda tümüyle yaşam gizlidir deyip, güvercinler uçuruyordu "**şiir boyları**"na, Trakya insanının yaşamından yankılar, çocukluk günlerinin çağrışımları, çocuksu sorular dizelere dökülüyordu. İçtenlikle, durulukla, içe işleyicilikle, üretken bir ozan Hasan: **Güle/Durmuş Zaman, Güz Suları, Şiir Boyları Güvercin, Söylenceler Denizi, Ölümsüzlük Toprağında, Söz Güneşi, Ardına Bakan Gün..., Gül Yurdunda Deniz...**

Adları gibi, içlerindeki ses de özgün.

Yazınımızda Tekirdağ'ı yazarken onun iki dizesini başlık etmiştim:

Kıyıları okşadıkça sular

Tekirdağ içini çekmiş.

Bir insanlar mı iç çeker? Duygulanınca, kentler de iç çeker elbet... Gün

görmüş bir yer Tekirdağ, üzümün, kirazın, hüznün, sevginin yurdu... Diyoni-
sos'un soluğu rakısında... Hasan'ın "**Tekirdağ'da**" adlı şiirini okuyunca "**Ah
bi gücüm olsaydı da Yunan'ı sokmasaydım Tekirdağ'a**" diye dövünüşle-
rini anımsadım, hapishane kapılarını açıp denize bakmış, geleni durdurama-
yacaklarını anlayınca, nasıl bir köz düşmüş içlerine babamların.

Racoczi özgürlük anıtı Tekirdağ'da
Evin önü çeşme; deniz
Özgürlüğü yıldız geceye

Namık Kemal özgürlük anıtı
Tekirdağ'da
Yurt sevgisini sorguluyor bakışları
Özgürlüğü ışık geleceğe
(Gül Yurdunda Deniz)

Akarsu, Tekirdağ'dan yazıyor, şiirleri türkü yüreğe... Söz güneşi... Öyle ya,
bir kitabının adı Söz Güneşi Hasan'ın. Her şeyi aydınlatacak, ısıtacak, güzel-
leştirecek güç "**söz**"de çünkü.

Yunus Emre de "söz" diyor ne güzel:

Sözünü bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözünü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

"Sözünü pişirip demek" değil mi, bir yerde ozanın işi? İyi mayalamış, iyi pi-
şirmiş sözünü ozan da. Fırından yeni çıkmış ekmek kokan bir yapıt koymuş or-
taya. Yumuşak sesli birer içli konuşma, şiirler. Dizeleri izledikçe yaşam ışıyor
yapıtında:

Ekmeği unutma
İlk söz olsun
Sözlerin güneşi olsun
Çok halkına

Kısa, yalın, su damlası gibi duru dizeler...

Şiirler de öyle kısa, inceliklerle pırıltılı. İkinci tekil kişiyle "sen"le söyleşe-
rek, yurtsamayla süren yolculuk... Sevgiler, özlemler, çağrışımlar:

Bildiğin kahvelere gidiyorsun
Önlerinde yaşlıların oturduğu
Dutlar giyiniyor bakışlarından
(Gözlerin)

Yolculuğun sonunda varılan köy alanı... İlkyaz başlarında yaşanan bir kavuşma sevinci... Dutları yapraklandıran bakışlar...

Çocukluk günlerindeki koruluklar, ağır yerleri, tarla olmuştur. Killi toprak çıkarılan dereler dolmuştur. Eski köprüler, dostlar yoktur gayrı ama, ama:

...
Akşamla konuştuğun
Çocukluğuna dönüyorsun
Sıcacık köy ekmeğini
Paylaşmanın sevincinde
(Sevinçle)

Sözü iyi pişirmesini biliyor ozan. Yaşananlar kana, bakışa dönüşmeden, iyice mayalanıp olgunlaşmadan girmiyor şiirlerine. Yoğun, damıtık bir söyleyişle dile getiriyor yaşam koşusunu:

İnsanı insana koşturan
Kavuşturan sevgi
Yüreğinin sesi
Uyutmuyor seni
Ağaçların oraya geçiyorsun
Kuşlar uçuşuyor dudaklarından
(Koşu)

Hasan Akarsu, şiirin yanı sıra değişik türlerde de ürünler veriyor: Gezi yazısı, günlük, kitap tanıtımları vb... O bir köy çocuğu ve bir Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenin öğrencisi... Enstitülüler gibi "Aydınlığa koşusu"nu işiyle, eylemiyle sürdürüyor:

...
Yaşamınızın sonunda bile
Çiviye çekiç vuruşunuzda
Kalem tutuşunuzda
Karanlığı dağıtıp
Aydınlığa koştunuz
(Aydınlığa koşu)

"Tekirdağ" dedik, girdik yazıya; bir Tekirdağlı ozanla sürdürdük. Ne diyor du Hasan Akarsu:

Kıyılarını okşadıkça sular
Tekirdağ içini çekmiş

Diyorum ki ben de, her Trakyalı ozan Orpheus'tur biraz ve onların şiirlerini okudukça, Rumeli içini çeker...

Çok Karınca Deveyi Öldürür

Osman Şahin

Dünya halkları, tarihin hangi döneminde olursa olsun, uğradıkları ağır baskılara, zulümlere karşı direnmişlerdir. İçlerinde geliştirdikleri isyanı, öfkeyi, bazen kısa, bazen uzun türkülerde, ağıtlarda, öykülerde dile getirmiş, söylemişlerdir. Her türkü, her ağıt, özünde, eski insan acılarını, insan çılgınlıklarını taşırlar. Ağızdan ağıza, dilden dile dolaşarak, zamanın öğütücülüğüne karşı savaşıyor, günümüze kadar gelirler. Ülkemizde bu tür öykülerden, masallardan, ağıtlardan, destanlardan oluşan çok zengin bir halk kültür birikimi vardır, yaşamaktadır.

Yaşar Kemal'in 'Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca' adlı çocuk romanı bir başyapıttır ve kaynağını işte bu zengin kültür mirasından almaktadır. Özünde belli bir dönemin sınıf çatışmasını taşıyan kısacık bir öykü çekirdeği, 'Fillerle Karıncalar Hikayesi', Yaşar Kemal gibi büyük bir yazarın kalemiyle serpilip gelişiyor. Yazar hikayenin içinde taşıdığı insani özü, sınıfsal özü ustaca açıyor. Bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinde, her yaşta insanımız için güçlü bir silah haline getiriyor emperyalist ve geri kültürlerin yıllardan beri yaygın olduğu ülkemizde -ki biz buna küreselleşme diyoruz- Yaşar Kemal'in bu romanının önemi kat kat artıyor.

Karınca Kadar da Olsa...

Romanda, filler, ezen sömüren güçlü, emperyalist devletleri, karıncalar ise, sömürülen, ezilen ulusları simgeliyor. Filler, emperyalizmin yasası gereği, barış içinde yaşayan karıncalar ülkesine saldırarak, ülkeyi 'yerle yeksan ederler. Ülke, fillerin sömürüsüne açılır, her şey onların denetimi altına girer. Artık çağ, 'filler çağı'dır.

Filler, sömürünün sonsuz ve değişmez olması için karınca ulusunu 'bin parçaya bölüp, sonra da her parçasını, her bölüğünü ötekine can düşmanı' etmenin yollarını ararlar. Emperyalizmin 'böl ve yönet' politikasıdır bu. Karıncalar arasına bölücü fikirler sokarlar. Karıncalara kendi karıncalıklarını unutturmak için, ülkenin her yanında filce okullar açarlar. Okullar fil emperyalizmine uygun 'uşak ruhlu, fil hayranı' yüzbinlerce karınca soyu üreten birer fide haline getirilir. Nitekim, filce okulları bitiren karıncalar, 'biz karınca değiliz, filiz', 'her karınca bir fildir', 'aslımız ceddimiz fildir bizim' demeye başlarlar. Karıncalar ülkesinin bütün bulvarları, ana caddeleri ve mağaza isimleri karınca diliyle değil de, filce diliyle yazılmış tabelalarla, ilanlarla süslenir. Böylece karıncalar kendi öz kültürlerinden uzaklaştırılır.

Karıncalar tutsaktır artık. Kendileri için değil, başkaları için çalışacaklardır. Çalışacaklar ama asla düşünmeyeceklerdir. Düşünmek ancak fillere mahsustur. Çünkü sömürücü, emperyalist ülkeler, düşünceden çok korkarlar. Düşünce, hareket eden, değişen bir dünyanın yoğunlaşmış anlatımından başka bir şey değildir. Bu nedenle karınca kadar da olsa, düşünceden korkulmalı, su asla ağaca yürümemelidir. Aksi halde ağaç yeşerebilir, yeşerince de, günü gelince, düşünce yolunu bulur ve filleri yenebilir. Onun için 'karıncalar birbirine düşürülmeli, bireycilik-bencilik alabildiğine körüklenmeli'dir. Umutsuzluk, tutsaklığın, uşaklığın tek gıdasıdır, köleliğin anası, yüreğin yıkımıdır' çünkü.

'Su Buhara Dönüşmezse Yağmur Yağmaz!'

Tutsaklık, karıncalara ölümden zor gelir, "Ekmeksiz, havasız yaşanabilir ama, umutsuz yaşanmaz. Fillerden kurtulmanın mutlaka bir yolu, 'umarı' olmalı. Karın-

caların önderi Kırmızı Sakallı Topal Karınca, işte aynen böyle düşünür. Umutsuzluk onu yılgınlığa değil, yürekli olmaya iter.

Filler Sultanı, Kırmızı Sakallı Karınca'dan korkmaya başlar. Kırmızı Sakallı, çevresine kendisi gibi kırmızı sakallıları toplamış, dağlara, ormanlara çekilmiştir. Tarihin itici gücünün, çalışan insanların, emekçilerin, işçilerin, köylülerin mücadelesi olduğunu bilir. Kırmızı Sakallı Topal Karınca'nın asil mesleği 'demircilik'tir. Filler Sultanı'na göre, 'böylesi demirci karıncalardan korkulmalıdır. Çünkü, "demircilerin hem elleri işler, hem kafaları düşünür." "Şu dünyada en tehlikelileri böylesi yaratıklardır."

Kırmızı Sakallı, fillere karşı mücadele edebilmek için çok geniş bir halk meclisi, halk cephesinin kurulması yönünde siyasetler geliştirir. Başkaldırı, en geniş halk kitleleriyle birleşirse güçlü olabilir. Kitlelerin öfkesini, birikimini zamansız yere kullanan, içinde endişeler, kuşular ve geriye dönüşler olan maceracı siyasetlerle, düşüncelerle mücadele eder. Bir yandan da, 'ilerici, demokrasici' maskesi altında, fil emperyalizminin beşinci kolu gibi çalışan sahte 'Kırmızı Sakallı' sarıca karıncalarla mücadele eder. Çünkü onlarla mücadele olmadan, karıncaların sağlanamayacağını bilir. Her şeyin bir zamanı olduğunu da bilir; "Su buhara dönüşmezse, yağmur yağmaz!"

Kırmızı Sakallı, karınca ulusunun kendi öz gücüne güvenmektedir. Yağmurdan kaçarken doluya tutulmanın bir anlamı yoktur.

"Yeryüzünün Bütün Karıncaları Birleşin!"

Kırmızı Sakallı'nın düşüncelerini yaşam doğrular. Artık, "suyun buhara dönüşmesi", gökyüzünün şimşeklenerek gürlemesi yakındır. Nihayet sonunda bütün dünya çin çin çınlar: "Yeryüzünün bütün karıncaları, birleşin!" Ezenler, zalimler için bu bir tufan sesidir. Bütün çekiçlerin örse vuran sesidir. Kazmaların, küreklerin, makinelerin sesidir. "Bütün işçiler, birleşin!.." Bu soylu, ulu çığlığın ardından ormanlar, dağlar çığ gibi gelen bir başka sesle dolar taşar:

"Ve bizler karıncalarız!.."

Dünyada ne kadar karınca varsa, toplanarak bir araya gelirler. Yeryüzünün altını aylarca çalışa çalışa oymaya başlarlar. Altı oyulmuş toprak, fillerin ağırlığını çekemez, çöker. Dünyayı ezen fillerin ağırlıkları bu kez kendi kendilerinin düşmanı olur, yıkılır giderler. Karıncalar böylece Kırmızı Sakallıların önderliğinde uzun ve çetin mücadelelerden geçerek, kocaman filleri devirmeyi, yenmeyi başarırlar. Büyüğü küçükle yenerler yani.

Yaşar Kemal'in bu eseri, dünya halklarının emperyalizme karşı verdiği mücadelelerin, kazandıkları deneyimlerin romanlaştırılmış bir özeti gibidir. Yaşar Kemal, bağımsızlığı savunuyor. Zayıf ulusların, güçlü emperyalist ulusları yenebileceğini vurguluyor. Tıpkı bizim Kurtuluş Savaşında İngiliz-Fransız emperyalistlerinin üstümüze saldıkları Yunanları yenmemiz gibi. Süper güçlerin, emperyalist baskıların, onların küreselleşme adı altında ülkemize dayattığı yoz kültüre, seks ve gangster kültürüne karşı halkımıza yol gösteriyor. Böylece, roman halkımıza hizmet ediyor.

Birlik ve beraberlik içinde olmalıyız. Birlikten kuvvet doğar. Asıl odur güçlü olmanın kozası. Halkımız, 'bir el kıl, üç el bel kırar' dememiş boşuna. Zalimler, sömürücüler, karıncalar karşısında fil kadar ağır, deve kadar öfkeli olsalar ne çıkar! Bizler de karıncayız!

Çok karınca deveyi öldürür.

Dönme Dolap*

Yılmaz Çongar

Samsun ilinin Çıracman köyünde doğan, Ladik-Akhisar Köy Enstitüsü'nü bitiren, bugüne dek yirmiye varan yapıtları ve birçok yazınsal yazılarıyla okurlarının karşısına çıkan Yılmaz Elmas, "Dönme Dolap"ta on bir öykü sunmuştur bizlere.

Yapıtın ilk öyküsü olan "Taş", Keban'ın içkili bir lokantasında başlar, karakolda sürer ve duruşma salonunda yargıcın karşısında sona erer. Tekel memuru Mehmet Efendi ile sağlıkçı Emir çok iyi arkadaştır. Her ikisi de particilik nedeniyle bu ilçeye atanmış veya sürülmüşlerdir. Bir gün, lokantada öğle yemeği yerken, canları çeker, içki de içerler. Dışarı çıktıklarında sağlıkçı Emir, aldığı alkolün de etkisiyle, iktidar partisinin ilçe binasına asılan tabelaya bir taş atar. Cam kırılır, herkes dışarı fırlar. Parti İlçe Yönetim Kurulu olayı telefonla ve telgrafla hem İl Merkezi'ne hem de Genel Merkez'e bildirir. Yazılı sözlü buyruklarla sağlıkçı Emir tutuklanır, içeri atılır. Öykünün bundan sonrası sürprizlerle doludur. Emir'in iş arkadaşı Mahmut'un korkunç zekası devreye girer.

"İrşat Toplantısı"nda ise, 1983 yılında izinli olarak köyüne gelen Hasan'ın başına gelenler konu edilir. Akşam saat sekizde Rıza'ların kahvesinde İrşat Toplantısı vardır. Hasan, amcasının oğlu Hüseyin'le birlikte kahveye gider. Aslında buraya, neler konuşulacağını merak ettiği için gelmiştir. Saat sekizde, önde muhtar, arkada bekçi ve görevli oldukları söylenen dört yabancı kahveye girer. Çaylar içildikten sonra yabancılar dinden, imandan, mezhepten, ehlibeytten bahsederler. Oysa, burası bir Alevi köyüdür ve Hasan dayanamaz. Yabancılar gerekli uyarıyı yapar ama çıkan tartışma Hasan'ın yıllık izninin jandarma karakolunda, emniyet amirliğinde geçmesine neden olur.

"Yargıç Bey" adlı öyküde, Alper'le Cengiz "iş toplantısı var" diyerek eşlerine yalan söylerler ve günlük dertlerden kurtulmak için o akşam bir içkive giderler. Oranın sahibi, yeni gelen müşterilerine ilgi ve saygı gösterir, yanlarına yanaşır, masalarına oturur. Her zaman olduğu gibi, şakacılığı yine üzerinde olan Alper, arkadaşı Cengiz'i Bakırköy Adliyesi'nde görevli yargıç olarak tanıtır. İçkive sahibi inanır, saygısı daha da artar. Zorunlu olarak masada yargıçlık görevini sürdüren Cengiz, üstelik yeni dostuna yıllardır süren bir davası için söz de verir. Aradan günler, haftalar geçer, olaylar gelişir, pişmanlıklar... üzüntüler...

Recep'le İsmet, hemşeridir. Her ikisi de Kastamonuludur. Yine ikisi de askerliğini yeni bitirmiş, yeni evlenmiş ve Beykoz'da gece bekçisidir. Görevlerine çok bağlıdırlar, gurur duyarlar. Tüm bu özellikleri onları o denli yakınlaştırmıştır ki, her akşam ailece birbirlerine konuk olurlar, içtikleri su ayrı gitmez. Bir gece ikisi de lunaparkta görevlidir. Ne olursa o gece olur. Yapıtı da adını veren "Dönme Dolap" adlı öykü bu trajik olayın ustaca anlatımıdır.

"Kitap" adlı öyküde; Aydın, 12 Eylül'ün ilk günlerinde, İstanbul'dan Antalya'ya gitmek üzere otobüse biner. Yanında eşi ve kızı da vardır, bir de mahkemece ve sıkıyönetimce yasaklanmamış, kendi yazdığı öykü kitabı. Yolda yapılan aramalarda bu kitap nedeniyle başına birçok olay gelir...

"Annenin İsteği"nde öykünün başkişisi bekarıdır. Erkek arkadaşıyla aynı evi paylaşır. Bir gün annesi tedavi için köyden yanına gelir. Doktora giderler, dönüşte annesi Sultanahmet Camisi'nde namaz kılmak isterse de vazgeçer. Aslında dünyaları ayırır. O, okuryazarlığı olmayan bir köylü kadınıdır. Fakat çocuklarının eğitimi için gösterdiği çaba yadsınamaz. Bir gün annesi erkek kardeşini görmek ister. Dayısı İzmit'te Arifiye'de oturmaktadır. Bu ziyarette olaylar o denli gelişir ki, anne bir daha...

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, yol arkadaşı, dost anlamlarına gelen "Yoldaş" sözcüğünün ad olduğu öyküde, Osman Fırtına, askerlik görevini yeni bitirmiştir. İşyerinde çalıştığı bir gün görevlilerce alınıp cezaevine götürülür. Haftalarca süren tutukluluğu süresince suçunu öğrenemez. Fakat, Afyon'daki duruşmada her şey açığa çıkar.

"Sıcaklık Muskası"nda eşleri evden kaçmış iki öğretmen, "denize düşen yılanı sarılır" atasözüne uyarak Mısır medreselerinde okumuş Cinci Hoca'ya başvururlar. Eşleriyle barışmak için muska isterler, ama hoca karyolanın altında bir şey gizlemektedir...

Çeribaşının kızı Gülendam, evlerine gelip kendisine saldıran iki adamı sarıla ve av tüfeğiyle yaralayarak kovalamış, olaydan sonra karakolda komişere anlatıyordu:

- Biz gerdek gecesi geleneklerimize uyarak yemin ederiz. Âdet böyle gelmiş töredir bizde. (s. 78)

"Çeribaşının Kızı" adlı öykü, yeryüzünün her tarafına yayılmış, ülkemizde de çok görülen, özellikle çiçek satan ve çalgıcılık yapan çingene vatandaşların yaşayışlarını, törelerini, okurun merakını uyandıracak bir dille anlatır.

Yalın, akıcı bir dil, okuru yormayan fakat görüş açısını genişleten, gözümüzden kaçan küçük olayları büyüteç altına alan, gözlemci bir biçimle yazılmış öykülerden oluşmuş "Dönme Dolap" adlı yapıtı tüm yazınseverlere önerir, sayın Yılmaz Elmas'ı kutlar, yeni ürünlerini beklerim.

(*) Dönme Dolap, Yılmaz Elmas, Öyküler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Aralık 2001, 114 sayfa.

İsmet Kemal Karadayı'nın İki Kitabına Değıniler(*)

Hasan Akarsu

Yazar, ozan İsmet Kemal, 1927 Pölümür doğumlu. Cumhuriyet savcısı olarak yurdumuzun birçok yerinde görev yaptıktan sonra emekli oluyor ve yazın çalışmalarına daha çok zaman ayırıyor. Yayımlanmış 23 kitabı bulunuyor. Bu da üretken bir yazar olduğunu kanıtlamaya yeterli sanırım. Son iki yapıtı: **Bilgelikler Denetim** ve **Ortaköy'de Zaman**.

Bilgelikler Denetim kitabında yazar çeşitli konulardaki yoğunlaşmış düşüncelerini sunuyor okuyuculara: Şiir, aşk, kadın, akıl, dostluk, sanat, hukuk, politika, din ve diğer konulardaki görüşleri onun sürekli düşünen, üreten bir yazar olduğunu kanıtıyor.

Şiir konusunda neler söylüyor, birkaçına bakalım:

- "Şiir barıştır; barışsa güzelliğın savaşını veren direnç."
- "Şiir, ancak şairin olmaktan çıktığında tamamlanmış sayılır."
- "Her şair, cehennemi reddeden bir tanrıdır."

Yazarın aşk konusunda da ilginç görüşleri var:

- "Aşk devrimdir; insanı düşündürür, insanları doğurur."
- "Aşk, sevgi yoluyla dünyayı yerinden oynatabilecek en büyük başkaldırıdır."
- "Aşk tenceresini çok kaynatırsanız dibi yanar."
- "Aşk, beyinden yüreğe, yürekten beyne durmaksızın taşınan, taşan bir sevgi akımıdır."

Günümüzde kadın-erkek haklarının tanıtıldığı ortamda kadın haklarına en iyi sahip çıkan bir hukukçuyla karşı karşıyayız:

- "Kadınına "adam" diyememiş toplumdaki tam adam çıkmaz."
- "Kadında dişilik, doğasına uygun olabilmişse kişiliktir."
- "Akıllı kadın, erkeğın akılsızını korkutur."

Akıl için söylediklerine bakalım:

- "Sivri akıllıların en çok yattığı yer ayak altlarıdır."
- "Ukalayı akıllıyla karıştırmak, martıları uçakla yarıştırmaya benzer."
- "Ara sıra aklınızın dışına çıkın, akıllanırsınız."

Dostlukların gittikçe azaldığı günümüzde, dostluk üzerine söyledikleri de ilginç yazarın:

- "En çok utandığım insanlar, kendilerine uzattığım dost ellerimi ısırarak bir şeyler kazandığını sananlardır."
- "Limon sıkılmış dostluklar, içine tükürülmüş şerbete benzer; onu limon sıkana içirmeli."

Yazarın diğer konularda da düşündürücü düşünceleri sürüyor. Kendisinin dediği gibi, bilgelikler dendiği ortada. Her sözü özdeyiş niteliğinde olan Karadayı'nın sözlerine kulak vermeli. O, yurdumuza yaraşır bir aydın, bilge kişi kimliğiyle bizim yüz akımız.

***

İsmet Kemal Karadayı'nın diğer kitabı "Ortaköy'de Zaman" adını taşıyor. Kitap üç bölümden oluşuyor: Öyküler, Söyleşiler, Ne Dediler?

Yazarın on öyküsüne kısaca değinelim:

Dilek Tepesi öyküsünde yazar, Dilek'e mutlu olma isteğini yansıtıyor. Yaşamda noksanlıklar olacak; ama sevgi arayışları da sürecektir. Sonunda ayrılık olması üzücü değil mi?

Ortaköy'de Zaman öyküsünde, Ortaköy'deki satıcıları, çalışan insanları tanıyoruz: "Sergilerini yeni yeni açmaya çalışanlar, ortak anlayışlar, sıkışık düzenlemeler... Satıcıların hemen tümü, blucinli, kotlu, cıvıl cıvıl. Ve hemen de belli oluyor, ya üniversite öğrencisi, ya lise bitirimli, ya da yeni evli. Alıcılar arasında ise sarışın, uzun boylu turist kadınlarla onların renksiz, çirkin erkekleri dikkati çekiyor..." (s. 14)

Kimi Aykırılıklar öyküsünde, çıkarıcı insanların yaklaşımları, tutumları anlatılıyor: "İşi gücü olmayanlarca ortalıkta dolaşmalar... İşine gelmeyince kaba güç gösterisiyle karşıdakine dalaşmalar... Birilerini suya götürüp susuz getirdiklerini sananlar... Dostluk dışı talanlar..." (s. 18-19)

Aykırı Kimlikler'de de insanlık dışı davranışlardan yakınmalar ve insanın arayışı yansıtılıyor.

Kekovalı Bahriye öyküsünde Kekova tanıtılıyor. Bahriye'nin yaşantısı anlatılıyor. İlkokul sonrasında babasız kalışı, amcasının yanında kolejde okuması, erken evliliği, boşanıp Avustralya'ya gidişi vb. Bahriye'nin kızı Yeliz, gençliğini istediği gibi yaşar. Kekova'nın öyküsü yazarı bunaltır sonunda, içmeye başlar. Yazar, burada kendi biçimini de sorgular: "Ben bu öyküyü bu gidişle bitiremeyeceğim... Baksana, ordan oraya, birinden ötekine... Neyi anlatıyorum, ne demek istiyorum, kimlere çözüm getiriyorum? Bin gözlemler yüz saptamadan öykü mü çıkarmış? Röportaj mı yapıyorum, deneme mi yazıyorum?.." (s. 29)

Yazlık Ayakkabılar öyküsünde, savunmanların yaşantısı yansıtılıyor. Ağustos sıcağında geçen günler... Cemil Can, Gülbin Ayşe tatile çıkarlar. Unutulmaması gereken yazlık ayakkabılar anımsatılır.

Kundu'da Bir Anadolu öyküsünde, Antalya'ya giden emeklilerin gezdikleri yerler anlatılıyor. Yazar, yaşlıların ve gençlerin kitap okumayışlarını eleştirirken insan görünümünü sunuyor.

Ceylan öyküsünde, liseyi bitiren ve Levent'i sevip evlenen Ceylan anlatılıyor. İvedi karar verilmiştir, evlilik yürümez ve boşanma gelir hemen. Yaşam yine sürer.

Kitaptaki diğer iki öyküde de yazar, yaşamdan kesitler sunmayı sürdürüyor. Kitabın Söyleşiler bölümünde, yazarla yapılan söyleşiler yer alıyor. Söyleşenler:

Atif Özbilen, Muazzez Menemencioğlu, Ahmet Özer, Ruhan Mavruk, Ömer Nida, Yılmaz Elmas, Tansu Bele, Hatice Cemal, Hasan Kıyafet, Aydın Öztürk. Bu söyleşilerde yazarın her yönüyle tanıtıldığına tanık oluyoruz. Sözgelimi Ömer Nida ondan şöyle söz ediyor: "... İsmet Kemal Karadayı, doludizgin oradan oraya koştururken, bir yandan da bal veren arıya benziyor. Dostluğun mutluluğunu, onunla birlikte olduğunuzda rahatlıkla tadabilirsiniz... Olağanüstü içtenliği, eleştirilere açıklığı, doğruyu, güzeli ve yararlıyı bulma çabası hep ön plandadır. Hiç tükemeyen espri yeteneği de caba..." (s. 76)

İsmet Kemal Karadayı, yurdumuzun seçkin aydınlarından. Çalışmaları, düşünceleri, yazdıkları bunun en güzel kanıtı.

(*) Bilgelikler Denedim. İsmet Kemal Karadayı, Deneme Dizisi, Güldiken Yayınları, Ekim 2000. Ortaköy'de Zaman. İsmet Kemal Karadayı, Öykü Dizisi, Güldiken Yayınları, Ekim 2000.

Bu Yayınevi 2001 Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması

1996 yılından bu yana gelenekselleşerek devam eden Bu Yayınevi 2001 Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması, sonuçlandı.

Mairo Levi, Nezihe Meriç, Doç. Dr. Sedat Sever, Tarık Dursun K., Yusuf Çotuksöken ve Dr. Necdet Neydim'den oluşan jüri aşağıdaki eserleri ödüle değer gördü.

Birinci seçilen eser:

Kayıp Seslerin İzinde, Mavisel Yener (İzmir)

İkinci seçilen eser:

Gelincik Arkadaş Arıyor, Tülin Tankut (İstanbul)

Üçüncü seçilen eser:

Meraklı, Nilay Yılmaz (İstanbul)

Birinci mansiyon:

Kır Çiçeği, Zekeriya Kaya (Ankara)

İkinci mansiyon:

Burcu'nun Öyküleri, Mehmet Erdoğan (İzmir)

Ödül alan yazarlarımızı kutluyoruz.

Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülleri 2001 sahiplerini buldu

İzmir'de Özgür Eğitim Yayınları'nın her yıl geleneksel olarak Mevlüt Kaplan adına düzenlediği Çocuk Kitapları Yarışması 2001 sonuçlanmıştır.

2001 yılının konusu "**8-12 Yaş Arası Roman Yarışması**" idi.

Talip Apaydın, Tarık Dursun K., Sami Karaören, M. Yaşar Bilen ve Mevlüt Kaplan'dan oluşan seçici kurul yaptığı değerlendirmede;

Birinciliği; "Bilginler Sınıfı" adlı dosyasıyla Kasım Çetin Köyoğlu'na,

İkinciliği; "Sen Olabilirsin" adlı dosyasıyla İlhan Soytürk'e,

Üçüncülüğü; "Pembe Pantolonlu Bulut" adlı dosyasıyla Oya Uslu'ya vermiştir.

"Benekli Turgut" adlı dosyasıyla Bilsen Başaran mansiyon almıştır.

Lütfü Gülşen'in "Küçük Arkadaşlarım" adlı dosyasıyla yayımlanabilir nitelikte bulunmuştur.

Ödül alan yazarlarımızı kutluyoruz.

Yazarlarımızdan Füzuran Toprak'ın adı bir parka verildi

Kadıköy Şenesenevler'deki çocuk parkına 17 Ekim 2001 Çarşamba günü yapılan bir törenle "Füzuran Toprak Parkı" adı verildi.

Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü 2002

İzmir'de Özgür Eğitim Yayınları'nın Mevlüt Kaplan adına sürdürüldüğü "Ödüllü Çocuk Kitapları Yarışması", 2002 yılı için "Çocuk Öyküleri" dalında gerçekleştirilecek.

A) Amaç:

Yazarlarımızı özendirmek, yapıtlarını değerlendirmek, yazınımızı zenginleştirmek, çocuklara ve gençlere daha nitelikli yapıtlar sunmak.

B) Koşullar:

1. Yarışma amatör, profesyonel tüm yazarlarımıza açıktır.
2. Konu seçimi serbest. Anlatım ve içerik 8-12 yaş düzeyini kapsayacak.
3. Öykü dosyası 80 sayfadan az olmayacak. Her sayfada en az 250 sözcük bulunacak. A4 boyutlu kâğıda çift aralıklı olarak daktilo ya da bilgisayarla yazılacak.
4. Dosya, daha önce basılmamış, ödül almamış özgün öykülerden oluşacak.
5. Yarışmaya katılma süresi 9 Eylül 2002 saat 17.00'ye kadardır. Sonuçlar, 2002 Dünya Çocuk Kitapları Haftası'nda açıklanacak.
6. Yarışmaya seçici kurul üyeleri ve yakınları giremeyecek.
7. Yazarlar tanınmış oldukları adla katılacak.
8. Dosyalardan birine yazarın kısa özgeçmişi, iki fotoğrafı, açık adresi ve telefon numarası eklenecek.
9. Yarışmaya beş suret gönderilecek, yapıtlar geri verilmeyecek.

C) Ödüller:

10. Birinciye 200, ikinciye 100, üçüncüye 50 milyon lira ödül ile birer plaket verilecek. Ayrıca bir dosya mansiyon plaketiyle değerlendirilecek.
11. Yayımlanmaya değer görülen bir dosya da belirlenmiş olacak.
12. Ödül alan yapıtlar yazar adıyla basılacak. İlk baskıda telif ücreti ödenmeyecek.
13. Daha sonraki baskılarda toptancı indirimi, KDV düşülerek % 5 ödeme yapılacaktır. (Dileyenler kitap alabilecek.)
14. Baskı sırasında gerekli düzeltmeleri yazar kendisi yapacak.
15. Yarışmaya katılan yazarlar bu yönerge koşullarını şimdiden kabul etmiş sayılırlar.

Ç) Seçici Kurul: Talip Apaydın, Tarık Dursun K., Sami Karaören, M. Yaşar Bilen ve Mevlüt Kaplan'dan oluşuyor.

Yazışma adresi:

Özgür Eğitim Yayınları
858. Sokak, Paykoç Han, No.: 9/B-C, Konak-İzmir
Tlf.: (0232) 484 10 39 - 445 81 87, Faks: (0232) 489 87 52

Kocaeli Üniversitesi Şiir Etkinlikleri Birimi 2002 Gençlik Ödülü

1. Adaylar otuz yaşını geçmemiş, kitap yayımlamamış ve önceki yıllarda gençlik ödülllerinden birini almamış olmalıdırlar.
2. Adaylar yarışmaya beş şiirle katılacaklardır. Şiirler, her biri beşer adet çoğaltılıp açık adres, telefon, nüfus cüzdanının fotokopisi ve kısa yaşamöyküsüyle birlikte, **12 Nisan 2002** tarihine dek, "**Kocaeli Üniversitesi Şiir Etkinlikleri Birim Müdürlüğü, İzmit**" adresine gönderilecek ya da elden teslim edilecektir.
3. Ödül yazmanlığı KOÜ Şiir Etkinlikleri Birim Sekreteri Hatice Göksu tarafından yürütülecektir.
4. Birinci, ikinci ve üçüncüye birer plaket verilecektir.
5. Ödül töreni **7 Mayıs 2002** Salı günü, Kocaeli Üniversitesi Geleneksel VII. Şiir Bayramı'nın ilk günü saat 14.00'te Konferans Salonunda yapılacaktır.
6. Seçici kurul üyeleri:

Prof. Dr. M. Nejat Gacar
(KOÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü)

Yrd. Doç. Dr. İ. Güven Kaya
(KOÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı)

Yrd. Doç. Dr. Hasan Kolcu
(KOÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi)

Okt. İhsan Topçu
(KOÜ Şiir Etkinlikleri Birim Müdürü)

www.abonet.net

1 aydan 12 aya kadar değişen dergi aboneliği...

Üstelik ücretsiz, adrese teslim.

Yalnız internetten değil telefonla da sipariş verebilirsiniz. Tel: 0212 210 0 110

www.kitapciamca.com

Çocuklar için yüzlerce kitap...

Üstelik ücretsiz, adrese teslim.

Yalnız internetten değil telefonla da sipariş verebilirsiniz. Tel: 0212 210 0 110

abonet

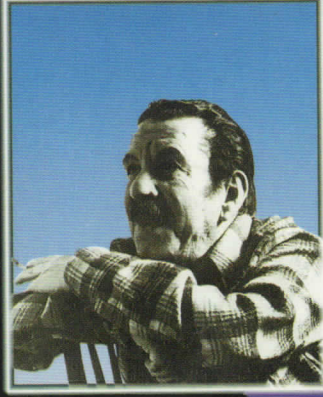
tıkır tıkır işleyen bir abonelik

*Bütün Dünya *Adam Sanat *Adam Öykü *İstanbul
*İstanbul *NPT *New Perspectives on Turkey
*Hayalet Gemi *Cogito *Roll *Kitaplık *Popüler
Psikiyatri *CD Market *Piyasa *NPQ Türkiye
*Tiyatro...Tiyatro *Edebiyat ve Eleştiri *Simge
*Parşömen *Toplumsal Tarih *Foreign Policy
*Akademik Araştırmalar Dergisi *Beauty Forum
*Postexpress ***Güzel Yazılar** *Anadolu Yaşam
Gazetesi *Sanat Dünyamız *Dağıtım Kanalı *Hair
Lif e *Skala *Öyküden Bir Bilet: Gidiş-Dönüş *art-
ist *Roza *Düşünen Siyaset *Edebiyat Gündemi
*Uç *Felsefelogos *Final ÖSS *Coiffeur Magazin
*Sosyal Demokrat Değişim *İnşaat Ekonomi *Final
LGS *Ütopiya *Güldiken *Cd Market *Popüler
Psikiyatri *Görüş *Cogito *Rüzgar *Yazın *Sualtı
Dünyası *Çveneburi *Karizma *Doğu Batı *Üçüncü
Öyküler *Turkish Aviation *Kunduz Düşleri *Cosmetic
Coiffeur *Liberal Düşünce *Sanat Çevresi *Tüketici
*Turist *Müzik Vizyon * Parşömen * İstanbul Kültür
Sanat Haritası *Defter *Süper CD *Teori ve Politika

Dilediğiniz dergiye, bir telefonla, bankaya gitmeden, form doldurmadan abonelik !
İster kredi kartıyla, ister teslim anında ödeme imkanı.
Gecikmeden, aksamadan, Aktif Dağıtım güvencesiyle, adresinize ücretsiz imzalı teslim.
Yalnız yıllık değil dilediğiniz süre için abonelik.

0212 210 0 110

Perpa Elektrokent A Blok Kat:13 No:1969 Okmeydanı/İstanbul
www.abonet.net abonet@abonet.net Faksa: 0212 222 27

A. KADİR

SÖZÜM TRENİ KAÇIRDIK DİYENEDİR

Bu sesler ne, yerin dibinden gelen,
bu sesler, sabahın köründe?

Birileri var, direnen.

Bu uğultu ne, dört yanı sarmış,
bu uğultu, sabahın köründe?

Bir şeyler var, çoğalan

Bu ışık ne, bu ışık,
dışardaki bu ışık,
sabahın böğründe?

Ağaçlardır, kızaran,

Bu sesler ne? Bu sesler ne? Bu sesler ne?
Bu uğultu ne? Bu uğultu ne? Bu uğultu ne?
Ya bu ışık? Ya bu ışık? Ya bu ışık?

Birileri var, direnen.
Bir şeyler var, çoğalan.
Ağaçlardır, kızaran.

Sözüm, treni kaçırdık, diyene.